

Aikuisuus nuorten kokemana

Nuorten kokemuksia aikuisten arjesta ja mielikuvia omasta
tulevaisuudesta aikuisena

Veera Jokinen

Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma

Kevätlukukausi 2015

Opettajankoulutuslaitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Jokinen, Veera. 2015. Aikuisuus nuorten kokemana. Nuorten kokemuksia aikuisten arjesta ja mielikuvia omasta tulevaisuudesta aikuisena. Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia nuorten kokemuksellista suhdetta aikuisuuteen. Tavoitteena oli ymmärtää, miten nuoret kokevat heitä ympäröivien aikuisten arjen ja elämän, sekä millaisia tulevaisuuskuvia nuorilla on omasta aikuisuudestaan. Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä nuorten kokemuksista ohjauksen kehittämiseksi.

Tutkimus toteutettiin aineistolähtöisesti fenomenologisen metodin ohjaamana. Kohdejoukkona toimivat 9.- luokkalaiset nuoret. Aineisto kerättiin keväällä 2014 kirjoitelmien ja haastatteluiden muodossa, ja se muodostuu 57 kirjoitelmasta ja neljästä haastattelusta. Aineisto litteroitiin ja analysoitiin fenomenologisen analyysin mukaisesti erikseen kirjoitelmien ja haastatteluiden osalta.

Nuorten tavat kokea aikuisuus osoittautuivat yksilöllisiksi ja monimuotoisiksi. Nuorten kokemuksista oli tulkittavissa yhteinen malli, jossa aikuisen elämä muodostui perheen, työn ja vapaa-ajan kokonaisuudeksi. Neljän nuoren yksilöllisiä tulevaisuuskuvia yhdistivät omista mielenkiinnonkohteista ja arvoista kiinnipitäminen, mielekkään tai merkityksellisen työn löytäminen, ystävien ja vapaa-ajan harrastusten tärkeys sekä perheen ja suvun merkitys.

Nuorten kuvauksissa elämä näyttäytyi kokonaisuutena, jossa esimerkiksi työ sai merkityksensä myös vapaa-ajan ja ystävyysuhteiden kautta. Nuorten kokemusten ja tulevaisuuskuvien kokonaisvaltaisuus tulisi huomioida myös ohjauksessa, jossa nuoria tulisi tukea oman tulevaisuuteensa rakentamisessa.

Asiasanat: Nuoruus, aikuisuus, kokemus, tulevaisuuskuva, ohjaus

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	8
1.1 Esiymmärryksen määrittely fenomenologisessa tutkimuksessa	8
1.2 Holistinen ihmiskäsitys	9
1.3 Kokemuksen luonne	11
1.4 Tulevaisuuskuva mielenkuvana	13
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tehtävät	16
2.2 Laadullinen tutkimus nuorten kokemusten esille tuojana	16
2.3 Fenomenologinen metodi	17
2.4 Aineistonkeruu	21
2.4.1 Tutkimuskohteena 9-luokkalaiset nuoret	21
2.4.2 Kirjoitelmat aikuisuudesta	22
2.4.3 Haastattelut Tulevaisuuden muistelu- tekniikkaa soveltaen ..	23
2.5 Aineiston fenomenologinen analyysi	26
2.5.1 Yksilöllisten merkitysrakenteiden analyysi	26
2.5.2 Yhteisen merkitysrakenteen analyysi	32
3 AIKUISUUS NUORTEN KOKEMANA	34
3.1 Aikuisten arki ja elämä - nuorten kokema kokonaisuus	34
3.2 Perhe aikuisen elämässä	37
3.3 Työn merkitys aikuisten elämässä	40
3.4 Vapaa-ajan merkitys	43
3.5 Aikuisten arkirytmii ja arjen kokonaisuus	47
3.6 Aikuisten arkeen vaikuttavat vastuut	50
3.7 Aikuisten mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään	52
3.8 Aikuisten käyttäytyminen ja suhtautuminen nuoriin	54
4 NUORTEN TULEVAISUUSKUVAT	60
4.1 Yksilölliset tulevaisuuskuvat	60

4.2	Yhteiset merkitykset yksilöllisissä tulevaisuuskuivissa	66
5	AIKUISTEN ARKI JA ELÄMÄ NUORTEN KOKEMUSMAAILMASTA KÄSIN. TULOSTEN TARKASTELUA.....	68
5.1	Nuorten kokemusten luonne.....	68
5.2	Nuorten kokemukset aikuisuuden positiivisista ja negatiivisista puolista	70
5.3	Kokemusten tulkinta nuorten elämänpiirin ja asenteiden näkökulmasta	73
5.4	Nuorten kokemukset ohjauksen perustana	76
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET... ..	79
6.1	Tutkimuksen luotettavuus.....	79
6.2	Nuorten tutkimuksen etiikka	81
6.3	Nuorten kokemusmaailman ja tulevaisuuskuivien huomioiminen ohjauksessa.	84
	LÄHTEET.....	89
	LIITTEET	93

JOHDANTO

Hakeuduin ohjauksen maisterikoulutukseen nuorisotyön ja -tutkimuksen opintojen innoittamana. Ennen opintoja olin opiskellut lastentarhanopettajaksi sekä tehnyt töitä lasten ja nuorten kanssa monenlaisissa ympäristöissä. Kiinnostustani lasten ja nuorten kanssa työskentelyyn on johdattanut lasten kuuleminen ja yhdenvertaisen osallisuuden tukeminen. Myös tutkimuksellinen mielenkiintoni on alkanut samoista lähtökohdista: kandin työssäni tutkin kielenkehityksessä tukea tarvitsevien lasten sosiaaliseen leikkiin osallistumista ja leikin ohjausta. Pro gradu- aihetta päättäessäni halusin tehdä tutkimuksen, jossa kuultaisiin nuoria itseään.

Varsinainen ajatus tutkia nuorten näkökulmia aikuisuuteen syntyi lokakuussa 2013 kun Mielenterveyden keskusliiton toiminnanjohtaja Olavi Sydänmaalakka piti ohjausalan juhlaseminaarissa puheen ”Nuoruudesta aikuisuuteen - yksilönä yhteisössä”. Sydänmaalakan puheesta jäi mieleeni, miten nuorten syrjäytymisestä keskustellessa korostetaan nuoruutta ja pohditaan nuoruuden vikoja, kun aikuistuminen hidastuu tai kun siihen ei pyritä. Tämän sijasta Sydänmaalakka ehdotti pohdittavaksi, millaista kuvaa annamme aikuisuudesta, jos se ei näytä houkuttelevan nuoria aikuistumaan.

Pidentynyttä nuoruutta tai aikuistumisen hidastumista pidetään yhteiskunnassamme ongelmallisena ja esimerkiksi koulutusikään pyritään tälläkin hetkellä puuttumaan muun muassa rajaamalla erilliset opiskelijavalintakiintiöt ilman aiempaa korkeakoulutusta tai koulutuspaikkaa oleville (ks. esim. Ammattikorkeakoululaki 28 §). Sinikka Aapolan ja Kaisa Ketokiven (2005) mukaan pitenevästä nuoruudesta on kuitenkin tullut jo lähes normi, ja nuorten odotetaan nauttivan vapaudestaan ja sitoutumattomuudestaan sekä keräävän kokemuksia ennen aikuistumista. Ajatellaan, että nuorena kerättyjen kokemusten avulla ihminen löytää itsensä sekä pystyy kantamaan vastuun omista valinnoistaan ja toisista ihmisistä. Pidentyneessä nuoruudessa ajatellaan yhdistyvän nuoruuden ja aikuisuuden

parhaat puolet, nuoren vapaus ja aikuisen oikeudet. (Aapola & Ketokivi 2005.) Sama ajatusmalli on nähtävillä myös perinteisissä, pitkään hallinneissa kehitysteorioissa. Oman itsensä löytämistä eli identiteetin rakentamista on pidetty erityisesti nuoruuden tehtävänä eikä sen ole nähty jatkuvan vielä aikuisuudessakin. Kokemusten kerääminen ja oman itsen löytäminen ovat tehtäviä, jotka on haluttu saavuttaa ennen aikuiseksi siirtymistä. (ks. Sugarman 2004.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on lähestyä nuorten kokemuksellista suhdetta aikuisuuteen, ja sitä kautta tuoda näkökulmaa nuorten aikuistumista koskevaan keskusteluun. Tarkastelen tutkimuksessa nuorten kokemuksellista suhdetta aikuisuuteen kahdesta näkökulmasta. Ensimmäisenä tarkastelukulmana ovat nuorten kokemukset heitä ympäröivien aikuisten elämästä. Nuoret eivät ole vielä itse eläneet aikuisuutta, mutta ennen omaa aikuisuuttaan he muodostavat jo alustavan käsityksensä aikuisuudesta yleensä. Tarttumapinta aikuisuuteen on tällöin se, mitä nuoret kokevat eläessään yhdessä tämän hetken aikuisten kanssa. Toisena näkökulmana ovat nuorten omat tulevaisuuskuvat ja niissä aikuisen elämälle annetut merkitykset. Nämä näkökulmat liittyvät myös yhteen, sillä tulevaisuuskuvien nähdään nousevan nuorten omista kokemuksista. Siitä, mitä nuoret ovat itse nähneet, kuulleet ja kokeneet. (ks. Rantala 2008.) Aiemmissa tutkimuksissa nuorten tulevaisuuskuvien on kuvattu olevan hyvin perinteisiä (ks. esim. Seppänen 2008, 7). Nuorten tulevaisuuskuvissa ovat eläneet perhe, oma asunto ja pysyvä työsuhde sekä säännölliset ulkomaanmatkat. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on lisäksi kiinnittää huomio niihin merkityksiin, joita nuoret eri elämänalueille antavat.

Ohjauksellisesti näen kysymyksen nuorten suhtautumisesta aikuisuuteen merkittävänä. Vaikka nuoruus ei ole vain vaihe kohti aikuisuutta, on ohjaus laajasti ohjausta tulevaisuutta kohti. Esimerkiksi sosiodynaamisessa ohjauksessa oman tulevaisuuden rakentaminen sisältää kuvan tulevaisuudesta, halun saavuttaa tulevaisuuden tavoitteet ja aktiivisen toiminnan tavoitteiden saavuttamiseksi (Peavy 2006, 96). Se, kuinka nuoret pystyvät arvioimaan ja ennakoimaan tulevaisuuttaan, vaikuttaa heidän kykyynsä suunnitella sitä sekä

tehdä päätöksiä ja valintoja (Kasurinen 2000, 210). Omasta tulevaisuudesta pitää siis osata rakentaa jonkinlainen kuva ja tämän kuvan rakentamiseksi tarvitaan kokemuksia. Yhdeksäsluokkalainen nuori saa toivottavasti vielä pitkään olla nuori. Myös hänen kuvansa aikuisten elämästä voi muuttua pikkuhiljaa, mutta kokemukset eivät kuitenkaan pyyhi pois toisiaan. Jo yläkouluiäkäinen nuori alkaa vähitellen rakentamaan omaa aikuisuuttaan esimerkiksi valitessaan suuntansa yhteishaussa ensimmäisen kerran peruskoulun jälkeen. Toivonkin tutkimuksen antavan lisäymmärrystä nuorten kokemusmaailmasta ja antavan siten kehitysideoita tulevaisuusorientoituneelle ohjaukselle nuorten parissa.

Nuorten kokemusmaailmaa lähestytään tässä tutkimuksessa fenomenologisella metodilla. Tutkimuksen lähtökohtia kuvaavassa ensimmäisessä luvussa esitellään esiymmärrys, joka tutkimuksen taustalla vallitsee. Esiymmärrys tuo fenomenologisen metodologian mukaisesti esille, mitä tutkimuksessa käsitetään kokemuksella ja tulevaisuuskuvalle sekä millainen ihmiskäsitys tutkimuksen taustalla vallitsee. Toisessa luvussa kuvataan tutkimuksen toteutus kokonaisuudessaan. Luvussa esitellään tutkimusongelmat sekä tarkastellaan tutkimusprosessia aineistonkeruusta aineiston analyysiin. Kolmannessa ja neljännessä luvussa esitellään tutkimustulokset tutkimusongelma kerrallaan. Kolmannessa luvussa esitellään nuorten kirjoitelmien avulla saadut tulokset nuorten kokemuksista heitä ympäröivien aikuisten elämästä. Neljännessä luvussa paneudutaan nuorten haastatteluiden avulla saavutettuihin nuorten tulevaisuuskuviin. Viidennessä luvussa tutkimustuloksia tarkastellaan suhteessa aiempiin tutkimuksiin sekä nuorten elämismailmaan. Kuudennessa eli viimeisessä luvussa tutkimusta arvioidaan sen luotettavuuden, eettisyyden ja tutkimusprosessin onnistumisen näkökulmista sekä pohditaan tutkimustulosten sovellettavuutta ohjauksen kysymyksissä.

1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

1.1 Esiymmärryksen määrittely fenomenologisessa tutkimuksessa

Tämä tutkimusprosessi on alkanut omien ennakkokäsitysteni pohdinnalla. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on oltava hyvin selvillä omista ontologisista ja epistemologisista käsityksistään tiedostaakseen niiden vaikutuksen tutkimuksen tekoon. Tutkijan oma ihmiskuva, maailmankuva sekä käsitys tiedosta vaikuttavat niihin ennakkokäsityksiin, joita tutkijalla tutkittavasta aiheesta on. Jo tutkimusaiheen valintaan on vaikuttanut se, millaisia asioita ylipäänsä pidetään tutkittavina. Samat vaikutukset tulevat esille vielä prosessin loppuvaiheessakin, kun analysoidaan tutkimustulosten merkityksiä. (ks. esim. Varto 2005, 40 – 48.)

Fenomenologisessa tutkimuksessa ihmiskäsityksen ja tietokäsityksen määrittelyä voidaan pitää yhtenä tutkimuksen taustaongelmana. Ihmiskäsitystä tarkastellaan kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteiden kautta. Tietokäsityksessä taas tavat ymmärtää ja tulkita tietoa ovat keskiössä. (Laine 2010, 28.) Ilmiön tarkastelu ja kuvaaminen ennakkoon on fenomenologisen prosessin ensimmäinen vaihe. Esimerkiksi Spiegelbergin fenomenologian askeleissa ensimmäinen askel on tarkastella ilmiötä, mikä konkreettisesti tarkoittaa pohdintaa siitä mitä, miksi ja miten tutkitaan, millainen tutkittava ilmiö on ja mitä ilmiöstä on aiemmin tutkittu. (Juden-Tupakka 2007, 87.) Varsinaista teoreettista viitekehystä ei fenomenologisessa tutkimuksessa määritetä, sillä sen nähdään toimivan esteenä pyrittäessä saavuttamaan tutkittavan alkuperäinen kokemus. Ilmiöstä ja esiymmärryksestä muodostetaan sen sijaan kuvaus, jotta omasta esiymmärryksestä olisi mahdollista vapautua tutkimuksen ajaksi ja jotta se ei ohjaisi ennalta tutkimuksen kulkua. (Laine 2010, 35, Juden-Tupakka 2007, 73.) Osa fenomenologisista tutkijoista kirjoittaa oman ilmiötä koskevan esiymmärryksensä ylös, kun taas toiset pyrkivät sen tiedostamiseen ja sulkeistamiseen ajattelutyönä (ks. esim. Lehtomaa 2005, 166).

Itse tein esiymmärryksen määrittelyn pääasiassa ajattelutyönä ja omia muistiinpanoja kirjaten.

Varton (2005, 52) mukaan empiirisen tutkimuksen tekijältä ei voida olettaa ammattifilosofin taitoja, mutta hänen on silti pystyttävä oman tutkimuksensa osalta pohtimaan muun muassa omia ennakkokäsityksiään tutkimuskohteesta, tutkimuksen lähtökohtaisia oletuksia esimerkiksi ihmiskäsityksen osalta sekä tutkimuskohteen luonnetta koskevia oletuksia. Tässä tutkimuksessa esiymmärrys käsittää sen, mitä ymmärrän kokemuksella ja tulevaisuuskuvalla, sillä nämä ovat laajoina ilmiöinä niitä, joita tutkitaan. Ymmärrykseni kokemuksen luonteesta taas pohjaa ihmiskäsitykseen, jota avataan ensimmäisenä.

1.2 Holistinen ihmiskäsitys

Omaa esiymmärrystä pohtiessani tarkastelin käsitystäni ihmisistä ja erityisesti nuorista. Ymmärrän nuoret oman elämänsä aktiivisina toimijoina, jotka ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristöönsä. Heidän suhteensa ympäröivään yhteiskuntaan ja sen ihmisiin on ainutlaatuinen heidän yksilöllisen asemansa ja jaetun nuoruuden kautta. Heille merkityksellinen elämänpiiri käsittää esimerkiksi ystävät, perheen ja harrastukset. Nuoret elävät hyvin vahvasti hetkessä, mutta toisaalta nuoruuteen liitetään aina ajatus matkasta kohti aikuisuutta. Nuoren elämän näen muodostuvan koko hänen elämismaailmansa kokonaisuudesta, sisältäen orientaation lapsuudesta aikuisuuteen.

Käsitän nuoren siis hyvin kokonaisvaltaisena aktiivisena toimijana. Kokonaisvaltaisuus on lähtökohtana myös useissa muissa fenomenologisissa tutkimuksissa. Ihminen käsitetään tällöin holistisena kokonaisuutena ja tutkimuksen lähtökohdissa viitataan Suomessa usein esimerkiksi Lauri Rauhalan holistiseen ihmiskäsitykseen. (ks. esim. Perttula 2005, Kyrönlampi-Kylmänen 2007.) Kokonaisvaltaisuus on lähtökohtana myös laajemmin konstruktivistisessä ihmiskäsityksessä ja esimerkiksi sosiodynaamisessa ohjauksessa (ks. esim. Peavy 2006). Rauhalan (2005) holistisen ihmiskäsityksen mukaan ihmisen olemus on perustaltaan kolmijakoinen ja ihmisessä yhdistyy

tajunnallinen, kehollinen ja situationaalinen olemisen puoli. Nämä olemispuolet ovat tiiviissä yhteydessä toisiinsa eivätkä toimi erillisenä vaan kukin puolista tarvitsee kahden muun olemassaoloa. Tutkimukset voivat kuitenkin erota toisistaan sen mukaan, mitä puolista ne enemmän tutkivat. (Rauhala 2005, 32, 57, 126.) Tässä tutkimuksessa ymmärrän nuoret erityisesti heidän tajunnallisen ja situationaalisen puolensa kautta siten, että tarkastelen nuorten kertomuksia kokemuksista heidän oman elämäntilanteensa kautta. Käsitän nuoret yksilöllisinä ja ainulaatuisina yksilöinä, joita kuitenkin yhdistää yhteinen kulttuuri sekä yhteisesti jaettuja elämäntilanteen osia. Nuoret ovat osa tämän ajan nuorisokulttuuria ja jakavat siten keskenään jotain, jota muut ihmiset eivät.

Situationaalisuus ihmisen olemisen tapana tarkoittaa ihmisen kietoutuneisuutta todellisuuteen oman elämäntilanteensa kautta. Situaatio muodostuu kaikista niistä suhteista, joita ihmisellä elämäntilanteessaan on. Jokainen suhde määrittää omalla tavallaan sitä, millainen ihminen on ja miten hän itsensä käsittää. Esimerkiksi tämän tutkimuksen nuoret ovat lapsia suhteessa vanhempiinsa, suomalaisia suhteessa Suomen kulttuuriin ja nuoria suhteessa ympäristönsä aikuisiin. Lisäksi jokaisella nuorella on omia, heidät toisista nuorista erottavia suhteita. Kun kaikki yksilön elämäntilanteen suhteet kootaan yhteen, huomataan että jokaisen ihmisen situationaalisuus muodostaa ainutlaatuisen kokonaisuutensa. (ks. Rauhala 2005, 41 – 45.)

Situationaalisuuden ja elämäntilanteen hahmotan lähestyvän elämänkentän käsitettä, jonka kautta Peavy (1999) kuvaa ihmisenä olemisen eri puolia. Hän näkee elämänkentän kaikenkattavana mallina, jonka kautta tulkitsemme itseämme, maailmaa ja suhteitamme toisiin. Elämänkenttä muodostuu neljästä toisiinsa tiiviisti yhteydessä olevasta alueesta: suhteista toisiin ja läheisyydestä, työstä ja oppimisesta, terveyteen ja ruumiillisuuteen liittyvistä asioista sekä hengellisyydestä. (Peavy 1999, 80 – 81.) Nuorille merkityksellisinä elämänkentän osina hahmotin ennen tutkimusta suhteet perheeseen ja ystäviin, vapaa-ajan viettämisen, koulun, ajatukset itsestä ja tulevaisuudesta, oman kehittymisen sekä yksilölliset elämäntilanteet.

Myös sosiodynaamisessa ja yleisemmin konstruktivistisessä ohjauksessa ihminen nähdään ainutlaatuisena yksilönä, johon ympäristö vaikuttaa.

Esimerkiksi kulttuuri luo puitteet sille, miten ihminen näkee, kuulee ja rakentaa maailmaansa omalle kulttuurilleen tyypillisellä tavalla. Ihmiset luovat sosiaalisen konstruktion kautta oman henkilökohtaisen ja sosiaalisen todellisuutensa sekä muodostavan omat merkityksensä. (Peavy 1999, 75 - 76.) Yksilöllisen elämänkenttensä vuoksi eri ihmiset voivat havainnoida minkä tahansa asian luonnetta ja merkitystä eri tavoilla ja eri näkökulmista (Peavy 2006, 54).

Ymmärrän Rauhalan (2005) tajunnallisuus- käsitteen tarkoitettavan juuri sitä kokonaistapaa, jolla ihminen luo merkityksiä kokemilleen tapahtumille. Tajunnallisuus ilmenee merkityksinä (mielinä, ks. Rauhala) ja niiden keskinäisinä suhteina. Merkitysten avulla esimerkiksi ymmärrämme, tunnemme, uskomme ja uneksimme asian tai ilmiön joksikin. Merkitys ja kokemisen kohde tai objekti muodostavat merkityssuhteen, jossa merkityksen avulla ymmärrämme tämän asian joksikin. (Rauhala 2005, 34 - 36.) Nuorten kokemukset aikuisuudesta sekä ajatukset omasta tulevaisuudestaan aikuisena näen syntyvän heidän omien elämäntilanteidensa ja merkitystenantojen kautta. Näitä ihmisen tapoja kokea sekä heidän kokemustensa luonnetta avataan seuraavaksi.

1.3 Kokemuksen luonne

Kokemusten yhteys ihmisen tajunnalliseen puoleen sekä koko hänen elämäntilanteeseensa tuli esille jo edellisessä alaluvussa. Tutkimuksessani tarkastelun kohteena on nuorten kokemuksellinen suhde aikuisuuteen, jolloin tätä kokemuksen ja kokemuksellisuuden luonnetta on syytä käsitellä vielä tarkemmin.

Kokemuksia voidaan laadullisessa tutkimuksessa lähestyä esimerkiksi fenomenologisella, hermeneuttisella ja narratiivisella tutkimustavalla (ks. Perttula 299, 136). Fenomenologiassa kokemus ymmärretään merkityssuhteena, jolloin kokemus käsittää sekä subjektin ja hänen tajunnallisen toimintansa että kohteen, johon toiminta suuntautuu. Kokemus on siis se rakenne, joka yhdistää sekä subjektin että objektin yhdeksi kokonaisuudeksi. Elämäntilanne taas

muodostuu kaikesta siitä, mihin ihminen juuri sillä hetkellä on suhteessa. (Perttula 2009, 116 – 117.) Kokemukset käsitetään näin laajasti ihmisen kokemuksellisena suhteena häntä ympäröivään maailmaan. Ne syntyvät aina vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja pitävät sisällään sekä kehollisen toiminnan ja havainnoinnin että koetun ymmärtävän jäsentämisen. Kokemukset myös aina merkitsevät ihmiselle jotain, sillä ihminen on vuorovaikutuksessa ympäristöönsä omien pyrkimysten, kiinnostusten ja uskomusten sävyttämänä. (Laine 2010, 29.) Nuorten suhde aikuisuuteen nähdään tätä kautta laajasti merkityssuhteena. Nuorten kokemukset pitävät sisällään sekä nuoren kokemuksellisen suhteen aikuisuuteen että ne merkitykset, joita kokemukseen sisältyy. Nuorten kokemukset aikuisista nähdään nuorten omasta näkökulmasta, eikä pyritä tekemään väitteitä siitä, mitä aikuisuus itsessään on. Kokemus on siten aina eri kuin kokemisen kohde objektiivisesti tarkasteltuna (ks. Rauhala 2005, 49).

Laineen (2010) mukaan kokemukset sisältävät aina merkityksiä ja fenomenologia tutkii itse asiassa juuri näitä merkityksiä sekä merkitysrakenteita. Tällöin oletetaan, että ihminen toimii pääosin tarkoitustensa suuntaamana, intentionaalisesti. Ihmisen suhde todellisuuteen on täynnä merkityksiä, jollaisina näemme myös ympäröivän maailman. Nämä merkitykset syntyvät yhteisöissä kasvamisen ja kasvatuksen tuloksena ja yhdistävät yhteisön ihmisiä toisiinsa. Eri kulttuureissa ja yhteisöissä elävillä ihmisillä on erilainen elämämaailma ja asiat näyttäytyvät heille erilaisina erilaisten merkitysten kautta. Yhteisön sisällä taas on jaettuja merkityksiä ja siksi yksilön kokemuksen tutkimus paljastaa aina myös jotain yleistä yhteisöstä. (Laine 2010, 30.) Myös Varton (2005, 28) mukaan tutkittaessa laadullisesti ihmisiä tarkastellaan luonnollisen maailman sijasta aina elämämaailmaa, joka muodostuu kokemustodellisuudesta ja on jatkuvasti läsnä sekä muuttuva. Elämämaailma on merkitysten kokonaisuus ja sitä tai mitään sen ilmiöistä ei ole olemassa ilman ihmistä. Merkitykset voivat syntyä vain ihmisen kautta. Merkitykset ilmenevät ihmisten toimina, suunnitelmina, yhteisöinä sekä kaikkena, mikä saa alkunsa ihmisestä ja päättyy ihmiseen. (Varto 2005, 28 – 29.)

Rauhala (Perttulan 2009 mukaan) erottelee kokemuksia toisistaan vielä niiden erilaisen luonteen mukaan. Tässä tutkimuksessa tutkittavat kokemukset ovat luonteeltaan kerronnallisia kokemuksia, sillä niitä on mahdollista kuvata kielen avulla toisille. Ne eivät käsitä välttämättä yhtä yksittäistä kokemusta vaan ovat voineet rakentua useasta saman tapaisesta tapahtumasta. Esimerkiksi kuvatessaan kokemuksiaan vanhempiensa vapaa-ajan vietosta, nuori ei kuvaa vain yhtä kokemusta vaan monista kokemuksistaan yhdistämäänsä kokemusta. Tämänkaltaiset kokemukset syntyvät tulkitsemalla koettua yhä uudelleen omien aiempien merkitysrakenteiden avulla. Tutkimuskohteenani olevat kokemukset ovatkin narratiivisesti rakentuneita siten, että nuori kertoo kokemuksistaan, jotka ovat tapahtuneet mahdollisesti kauan sitten, joissa yhdistyy useita kokemuksia ja joita nuori itse on ehtinyt jo kenties useaan kertaan pohtimaan. Ne saavat kirjoitelmissa lyhyiden kertomusten muotoja. Toisaalta tulevaisuuteen suuntautuvat kokemukselliset tulevaisuudenkuvat käsittävät myös pitkän aikavälin suunnitelmia ja muodostavat siten narratiiveja tulevaisuudesta. Perttula (2009) näkee tällaisilla kokemuksilla olevan toisia kokemuksia vahvemmin sosiaalis-kulttuuriseen luonteen. Kokemukset ovat yleensä useaan kertaan rakennettuja ja rakentaminen jatkuu edelleen tutkimustilanteessa. Ajatellaan, että ihminen luo kokemuksilleen eheää ja jäsentynyttä muotoa. Kokemusten jäsentämiseen ihminen käyttää elämänmuotonsa sosiaalisia konstruointeja kuten sääntöjä, odotuksia ja tuttuuksia. Mitä jäsentyneempiä kokemukset ovat, sitä enemmän niissä sekoittuvat omakohtainen ja sosiaalisesti jaettu. (ks. Perttula 2009, 117 - 118, 122 - 123, 142 - 143.) Pitkällä aikavälillä tapahtuneisiin kokemuksiin vaikuttaa siis enemmän ympäristön ja kulttuurin tavat kertoa jostain, kuin yksittäisen kokemuksen kuvaamiseen heti tapahtuneen jälkeen.

1.4 Tulevaisuuskuva mielenkuvana

Nuorten aikuisia koskevien kokemusten lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan nuorten kokemuksellista suhdetta heidän omaan tulevaisuuteensa. Nuorten käsitykset, kuvitelmat ja mielikuvat tulevaisuudesta ovat merkityksellisiä

ohjauksen näkökulmasta, sillä ne vaikuttavat siihen, miten nuori suuntaa tulevaisuutta kohti ja millaisia valintoja hän tekee nykyhetkessä. Tulevaisuudentutkija Anita Rubin (2002) kuvaa nuorten tulevaisuuteen kohdistuvia mielikuvia tulevaisuudenkuvan sekä tulevaisuuskuvan käsitteellä. Tulevaisuudenkuva muodostuu Rubinin mukaan osista, jotka heijastavat samanaikaisesti olemassa olevia, mutta hyvinkin vastakkaisia tulkintoja tästä ajasta. Tämä ristiriitaisuus on näkynyt nuorten tulevaisuuskuvia koskevissa tutkimuksissa siten, että oma henkilökohtainen tulevaisuus on nähty rajattomia mahdollisuuksia sisältävänä positiivisena ja hallittavana kokonaisuutena kun taas ympäröivän maailman tulevaisuus on näyttäytynyt nuorille ahdistavana ja negatiivisena (ks. myös Threadgold 2011). Tulevaisuuskuvat heijastavat aina aikansa yhteiskunnallisia, taloudellisia ja kulttuurisia muutoksia. (Rubin 2002.)

Helena Kasurinen (2000, 208) kuvaa tulevaisuuteen suuntautumista tulevaisuusorientaation näkökulmasta. Tulevaisuusorientaatiota tarkastellessa kiinnitetään huomiota lähinnä niihin ajatuksiin ja käsityksiin, joita yksilöllä on tulevaisuudestaan. Tällöin ei pyritä ennustamaan tulevaisuutta, vaan tavoitteena on ymmärtää niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat yksilön tulevaisuutta koskeviin asenteisiin ja suunnitelmiin. Tulevaisuusorientaatiotutkimuksen Kasurinen näkee antavan lisätietoa ohjaustyöhön, sillä se antaa ymmärrystä elämänsä näkökulmasta ohjauksessa. (Kasurinen 2000, 208.) Vaikka tulevaisuutta ei pyritä ennustamaan eikä se ole ennustettavissa, valtaosan ihmisistä tulevaisuudet ovat sellaisia, joita he ovat joko hyvässä tai pahassa kuvitelleet, toivoneet ja joiden luomiseksi he ovat toimineet (Peavy 2006, 97).

Sosiodynaamisessa ohjauksessa taas käytetään mahdollisen tulevaisuuden käsitettä (ks. Peavy 2006). Mahdollisen tulevaisuuden käsite nähdään tärkeänä, sillä se sisältää ajatuksen, että tulevaisuus ei odota valmiina vaan sitä luodaan. Tulevaisuusmielikuvat ovat tavallaan kuvitteellisia, sillä mitään ei ole oikeasti vielä tapahtunut tulevaisuudessa. Kuitenkin tulevaisuusmielikuvat vaikuttavat ihmisiin joko lamaannuttavasti tai stimuloivasti. Se, miten ajattelemme tulevaisuudesta voi vaikuttaa siihen, miten toimimme tällä hetkellä. (Peavy 2006, 96).

Rubin (2003, 796) vertaa tulevaisuudenkuvaa maailmankuvaan, sillä se pitää maailmankuvan tavoin sisällään käsityksiä, uskomuksia, taitoja ja kuvia sekä niiden henkilökohtaisia tulkintoja ja diskursseja (vrt. Helve 1988, 13 - 14.). Näiden tulkintojen, uskomusten ja käsitysten kohdistuessa johonkin tulevaisuudessa tapahtuvaan puhutaan tulevaisuudenkuvista. Maailmankuva ja tulevaisuudenkuva toimivat molemmat ihmiselle ajattelun työvälineinä, mielen kuvina. Tulevaisuudenkuva on kuitenkin maailmankuvaa joustavampi ja se muokkautuu helpommin uusien kokemusten myötä. Rubin kuvaa Heinosen (1993, 32) mielenkuvan määrittelyä siten, että mielenkuvat auttavat ihmistä ymmärtämään ja hahmottamaan todellisuutta ja ovat hyvin henkilökohtaisia. Mielenkuvat heijastavat ilmiöiden välisiä suhteita ja niiden ominaisuuksia, arvoja sekä jännitteitä. Ne auttavat ihmistä hahmottamaan ja hallitsemaan sosiaalista ja fyysistä ympäristöä sekä siihen liittyviä ilmiöitä. Tulevaisuuskuviin avulla ihminen pyrkii ymmärtämään ja jäsentämään mahdollisia tulevaisuuden tiloja. (Rubin 2003, 795 - 796.)

Käytän jatkossa nuorten suhteesta tulevaisuuteen tulevaisuuskuvan käsitettä. Tämän näen sisältävän mielenkuvan piirteiden lisäksi Peavyn (2006) kuvaaman mahdollisen tulevaisuuden ominaisuuksia tulevaisuuskuvan kuvitteellisen, mutta mahdollisena pidetyn luonteen vuoksi. Tässä tutkimuksessa tulevaisuuskuvat ovat lisäksi kuvia toivotusta tulevaisuudesta, sellaisesta jonka nuoret toivovat tapahtuvan.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tehtävät

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää, miten nuoret kokevat heitä ympäröivien aikuisten elämän ja oman aikuisuutensa tulevaisuudessa. Tutkimuksessa tarkastellaan nuorten kokemuksia ja kertomuksia heitä ympäröivien aikuisten elämästä sekä nuorten mielikuvia omasta tulevaisuudestaan aikuisena.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä nuorten kokemusmaailmasta sekä heidän tulevaisuuskuvistaan. Tavoitteena on sitä kautta myös hahmottaa, miten nuorten omaa kokemusmaailmaa voisi hyödyntää heidän ohjauksessaan. Tutkimustehtäviksi muotoutui tutkimusprosessin aikana seuraavat kysymykset:

1. Miten nuoret kokevat aikuisten elämän?
2. Mitä nuoret toivovat omalta tulevaisuudeltaan aikuisena?

2.2 Laadullinen tutkimus nuorten kokemusten esille tuojana

Tutkimuksen lähtökohtana on nuorten kuuleminen ja nuorten näkökulman arvostaminen. Laadullisella tutkimuksella on yleensä kuvattu voivan päästä lähimmäksi tutkittavan omaa elämää ja antavan parhaiten äänen tutkittavalle itselleen. Hakalan (2001, 17) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on usein tutkittavien omien tulkintojen esille nostaminen ja kuuleminen. Sen tavoitteena on inhimillinen ymmärtäminen (Syrjäläinen, Eronen & Värri 2007, 8) erityisesti tutkittavien omasta näkökulmasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 150). Laadullisen tutkimuksen avulla voi myös antaa mahdollisuuden sellaisten ryhmien kuulemiselle, joiden ääni ei yleensä tule kuulluksi (Hakala 2001, 17). Itseäni innosti tutkimuksen aihetta pohtiessa havainto siitä, että mediassa aikuiset esittävät lähes viikoittain näkemyksiään nuorista ja nuoruudesta,

mutta nuoret saavat harvoin saman mahdollisuuden. Tämän ajatuksen kuulluksi tulemisen mahdollisuudesta esitin myös nuorille motivoidessani heitä osallistumaan tutkimukseen.

Koin laadullisen tutkimuksen myös antavan joustavat lähtökohdat tarkentaa tutkimuskysymyksiä tutkimusprosessin aikana. Koska tavoitteenani on tuoda esille nuorille merkityksellisiä näkökulmia, piti tutkimuskysymysteni olla joustavia vielä aineistonkeruuvaiheessa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelmien ja näkökulmien täsmentäminen läpi tutkimuksen on sallittua ja jopa toivottavaa (ks. Alasuutari 2011, 83 – 84, Hakala 2011, 18). Omat tutkimuskysymykseni muotoutuivat lopulliseen muotoonsa vasta aineiston analyysivaiheessa.

Tärkeää oli myös mahdollisuus nostaa esiin yksilöllisiä, muista poikkeavia merkityksiä, ei ainoastaan hakea yhteneviä piirteitä. Laadullinen tutkimusmenetelmä antaa mahdollisuuden painottaa yksittäisen tutkittavan ääntä eikä siinä yleensä edes pyritä siihen, että kaikkien ääni olisi yhtä paljon esillä. Yksittäisten tutkittavien vaikutus tutkimuskokonaisuuteen voi vaihdella ja tutkimus voi jopa muodostua yhden tutkittavan kokemuksista kuten tapaustutkimuksissa. (ks. Hakala 2011, 17.) Yksittäisen tutkittavan erilaisuus, ainulaatuisuus ja ainutkertaisuus nähdään merkityksellisenä (ks. esim. Laine 2010, 30).

2.3 Fenomenologinen metodi

Tämä tutkimus pohjaa fenomenologiseen tutkimustapaan. Fenomenologian käsitän tässä sekä tutkimuksen taustametodologiana että tutkimusmetodina. Fenomenologia on siis enemmän kuin tutkimusaineiston käsittelymenetelmä, se on johdattanut tutkimustani ajattelutapana ja kulkenut tutkimusotteena koko prosessin ajan (ks. myös Laine 2010, 33). Tutkimusmenetelmänä fenomenologia kietoutuu tiukasti filosofiseen taustaansa (Laine 2010, 33). Se on laaja ja laadullinen lähestymistapa, jota käytetään muun muassa kasvatustieteellisessä ja psykologisessa tutkimuksessa (ks. esim. Juden-Tupakka 2007, Lehtomaa 2009).

Filosofisena ajatusmallina fenomenologia perustuu 1900-luvun alkuun saksalaisen filosofi Edmund Husserlin (1859-1938) ajatuksiin. Hän kritisoi aikansa filosofiaa ja halusi filosofiasta ankaran tieteen, joka menisi asioihin itseensä, pois pelkistä käsitteiden määrittelyistä. Hän ei kuitenkaan pyrkinyt luonnontieteen tapaan näkemään asioita vain objekteina, vaan tarkastelu sisälsi myös ihmisen toiminnan, jonka avulla havaintoja maailmasta tehdään. Asioihin itseensä meneminen vaati hänestä luopumista asioiden pitämisestä itsestäänselvyyksinä, jota me luonnostaan teemme. Kun normaalisti hyväksymme, että kaikki kokemamme ja koettavissa oleva "vain on", fenomenologiassa keskeistä oli irrottautua tästä asenteesta. Irrottautuminen tapahtui Husserlin mukaan reduktion kautta. (Husserl 1995, 9, 14 - 21.)

Reduktio on edelleen sekä fenomenologisen filosofian että fenomenologisen tutkimusotteen keskeisin väline. Reduktion avulla pyritään irrottautumaan asioiden hyväksymisestä itsestään selvinä. Havainnoitaessa ympäristöä tai tutkimuskohdetta ei automaattisesti oleteta, että havaittava asia on olemassa ja oikea, vaan että se näyttäytyy minulle tietynlaisena. Reduktion suorittaminen vaatii, että aiempi tieto pystytään laittamaan syrjään, jolloin tutkittavat asiat näyttäytyvät tuoreina ja kaikessa kokonaisuudessaan. Tämä ei tarkoita kaiken mahdollisen tiedon pistämistä syrjään, vaan ainoastaan sellaisen, joka vaikuttaa sen hetken tutkittavan asian havaitsemiseen. (Giorgi 2007, 239.) Tutkimuksessa tämä tarkoittaa erityistä asennetta myös aiempaa tutkimustietoa ja teoreettisia malleja kohtaan. Oma tutkimuskohdetta käsittävä todellisuuden hahmottamistapa tulisi tiedostaa ja se pitäisi pystyä laittamaan tutkimuksen ajaksi syrjään. Fenomenologisessa tutkimuksessa ei käytetäkään teoreettista viitekehystä määrittämässä tutkimuskohdetta ennakkoon. (Laine 2010, 35.) Tämän tutkimuksen alussa fenomenologia näyttäytyi konkreettisesti siten, että pohdin mahdollisimman hyvin omia ennakkokäsityksiäni nuoruudesta, nuorten tavoista kokea aikuisten elämä sekä nuorten tulevaisuuskuvista. Lisäksi tutkin aiempaan kirjallisuuteen pohjaten, millaisia kokemukset ja tulevaisuuskuvat luonteeltaan ovat sekä millainen oma ihmiskäsitykseni on. Reduktio oli mielestäni haastavaa ja erityisen tärkeää, sillä olin paitsi lukenut aihetta koskevia aiempia tutkimuksia, myös itse elänyt

samanlaisen elämänvaiheen, missä tutkimuksen nuoret nyt ovat. Lisäksi haasteena oli ymmärtää nuorten näkökulmaa aikuisista, kun itse olen jo pidempään elänyt samaa maailmaa aikuisena.

Fenomenologisella reduktiolla pyritään siis murtamaan luonnollinen asenne havaita ja korvataan se fenomenologisella asenteella. Tutkimusta tehtäessä reduktio tarkoittaa, että pyritään ilman oman ennakkotiedon ja omien kokemusten vaikutusta analysoimaan sitä, mitä tutkittava kertoo kokemuksestaan. Tutkittavan kertomaa pidetään todellisena kuvauksena hänen kokemuksestaan, mutta ei välttämättä siitä tapahtumasta, johon kokemus liittyy. (Giorgi 2007, 239, 241.) Aineistoa kerättyä ja analysoitaessa pyritään löytämään tutkittavan oma erityinen suhde johonkin asiaan, ilman että omista lähtökohdista tehdyt tulkinnat muokkaavat tutkittavan ilmaisuja (Laine 2010, 34).

Reduktion lisäksi oleellista fenomenologisessa tutkimusotteessa on kokemusten ja merkitysten kuvaaminen. Kuvaaminen on erityisesti husserlilaisen fenomenologian päämetodi eikä husserlilainen fenomenologia etene analyysissä kuvaamista pidemmälle. Kuvaamisella pyritään pitäytymään siinä, mitä tutkittavasta aiheesta on aineiston perusteella saatu. Asioiden kuvaaminen pitää tällöin erottaa niiden selittämisestä, rakentamisesta ja tulkitsemisesta, koska tulkintoja ja selityksiä ei ole mahdollista tehdä suoraan tutkittavaa havainnoimalla. Tulkinta on kuitenkin osana muita fenomenologisia suuntauksia, kuten hermeneuttis-fenomenologista tutkimustapaa. (Giorgi 2007, 240.) Hermeneutiikassa keskeistä on kokemusten kuvaamisen sijaan merkitysten etsiminen ymmärryksen ja tulkinnan avulla. (Juden-Tupakka 2007, 64.) Hermeneuttisessa filosofiassa ajatellaan, että tulkintaa ja kokemusta on mahdotonta erottaa toisistaan, sillä kokemus itsessään sisältää aina jo tulkintaa. Perttula (2000, 440) muotoilee kuvaamisen ja tulkinnan roolit siten, että kuvaaminen luonnehtii tutkimuksen empiiristä vaihetta kun taas tulkintaa tarvitaan luodessa keskustelua, joka auttaa ymmärtämään tuloksia laajemmin. Omassa tutkimuksessani tulkinta tulee osaksi aineiston analyysia sen loppupuolella sekä laajemmin tuloksia pohdittaessa.

Fenomenologisen tutkimuksen päämääränä voidaan pitää tutkittavan ilmiön olemuksen löytymistä. Muuntelemalla tutkittavan ilmiön eri osia ja tekijöitä pyritään löytämään se ydin, joka tekee tutkittavasta ilmiöstä itsensä. Ne tekijät, joita muuttamalla koko ilmiö muuttuu, kuuluvat oleellisesti tutkittavaan ilmiöön. Sen sijaan sellaiset osat, joita muuttamalla tutkittava kohde pysyy silti samanlaisena, voidaan rajata kohteen ulkopuolelle. Tieteellisessä, ei filosofisessa, tutkimuksessa etsitään myös tutkittavien ilmiöiden olemusta, mutta olemukset eivät ole niin universaaleja vaan ovat enemmän kontekstisidonnaisia ja riippuvaisia tutkimussuuntauksesta. (Giorgi 2007, 240, 243.) Esimerkiksi tässä tutkimuksessa kuvataan nuorten erilaisia kokemuksia aikuisuudesta jokaisen nuoren omassa kontekstissaan eikä niitä ole tarkoitusta yleistää universaaleiksi kokemuksiksi.

Fenomenologista tutkimusmenetelmää ei voi kuvata kovin yksiselitteisesti, sillä se muotoutuu tutkimuksessa muun muassa tutkijan, tutkittavan ja tutkimustilanteen erityispiirteiden mukaan. Tavat, joilla tutkittavan kokemukset saavutetaan mahdollisimman autenttisesti on aina mietittävä tilannekohtaisesti. (Laine 2001, 31.) Fenomenologisen menetelmän muokkaaminen aina tutkimuskohteen mukaan on jopa onnistuneen metodin käytön vaatimus (ks. Perttula 2000, 429). Juden-Tupakka (2007, 63) pitää fenomenologista filosofiaa vaikeasti avautuvana ja vaikeana tutkimustapana varsinkin aloittelevalle tutkijalle. Tutkimusprosessin hahmottamiseksi sitä kuitenkin usein kuvataan askelmallina, jossa jokainen tutkimuksen vaihe on yksi askel. Askeleittain etenemällä pyritään tuomaan tutkimukseen kurinalaisuutta ja vähentämään tutkijan omien välittömästi syntyvien tulkintojen vaikutusta tutkimustuloksiin. Tutkimusvaiheiden määrä, sisältö ja yksityiskohtaisuus vaihtelevat eri tutkijoiden näkökulman mukaan. (ks. esim. Juden-Tupakka 2007 65 - 67, Laine 2010, 40.) Amadeo Giorgi (2007, 242) kuvaa laadullisen tutkimuksen etenevän ihmistieteissä aina vähintään viiden askelman kautta. Ensiksi kerätään kielellistä aineistoa, sitten aineisto luetaan, jonka jälkeen se jaetaan jonkinlaisiin osiin, sitten se järjestellään sekä ilmaistaan oman tieteenalan näkökulmasta ja lopuksi tehdään aineistosta synteysi, jolla voidaan keskustella tiedeyhteisössä. (Giorgi emt.) Seuraavissa luvuissa kuvaan

soveltamaani fenomenologista tutkimusmenetelmää aineiston keruussa ja aineiston analyysissa.

2.4 Aineistonkeruu

2.4.1 Tutkimuskohteena 9.- luokkalaiset nuoret

Keräsin tutkimusaineiston erään ison kaupungin 9.- luokkalaisilta oppilailta. Valitsin aineistonkeruupaikaksi yläkoulun, sillä siellä oppilaat edustavat vielä koko ikäluokkaa eikä valinta ammatillisen tai lukiokoulutuksen välillä vaikuta tutkimusjoukkoon. 9.- luokkalaiset näin sopivimpana kohdejoukkona, koska he ovat peruskoulua lopettaessaan yhdessä siirtymävaiheessa kohti aikuisuutta. He ovat myös kypsempää aineiden kirjoittamiseen, kuin yläkoulun alemmilla luokilla olevat. Keräsin aineet oppitunneilla, jotta vastaajajoukossa olisi mahdollisimman erilaisia nuoria, joiden kokemukset olisivat siten myös mahdollisimman monenlaisia. Haastateltavat valitsin vapaaehtoisten joukosta moninaisuuden periaatteella. Pysin valitsemaan kuusi oppilasta, jotka kukin olivat käsitelleet aikuisuutta kirjoitelmissaan hieman eri tavoin. Painotin myös sitä, että kirjoitelmissa aihetta oli käsitelty omien kokemusten kautta, ei pelkästään yleisellä tasolla.

Valitsin aineistonkeruumenetelmiksi sekä kirjoitelmat että haastattelut, sillä tavoitteenani oli saavuttaa sekä nuorten yksilöllisiä että yhteisesti jaettuja kokemuksia, ja päästä yksilöllisiin tulevaisuudenkuviin käsiksi. Aineistonkeruuvaiheessa en ollut vielä tehnyt lopullista valintaa fenomenologisen ja narratiivisen metodin välillä. Pysin kuitenkin siihen, että aineisto olisi ennen kaikkea fenomenologiseen tutkimukseen sopivaa ja kuvaisi kokemuksia mahdollisimman konkreettisesti sekä omakohtaisesti.

Luvat kirjoitelmien keräämiseen sain rehtorilta ja opinto-ohjaajalta. Vanhempia tiedotin viestillä, mahdollistaen tutkimukseen osallistumisen kieltämisen (liite 1). Myös nuorilla itsellään oli mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tai olla palauttamatta kirjoitelmaansa oppitunnilla. Tätä mahdollisuutta käytti hyväksi kolme nuorta. Kirjoitelmat keräsin yhteensä 77 nuorelta. Suurella määrällä halusin varmistaa, että lopullista aineistoa olisi

tarpeeksi, vaikka osa nuorista ei olisi halukkaita osallistumaan tai kirjoittaisi ohi aiheen. Aineistoksi soveltuvia kirjoitelmia oli lopulta 57.

Mahdollisuudesta osallistua haastatteluihin tiedotin kirjoitelmien keruun yhteydessä (liite 2). 30:stä vapaaehtoisesta valitsin kuusi, mistä määrä karsiutui lopulta neljään haastateltavaan yhden perueessa sekä yhden estyessä tulemaan. Vapaaehtoisilla oli mahdollisuus osallistua haastatteluun koulupäivän aikana, jonka lisäksi he saivat karkkipalkkion, mikä varmasti vaikutti innokkuuteen osallistua. Uskon kuitenkin, että myös mahdollisuus tulla kuulluksi oli nuoria innostava.

2.4.2 Kirjoitelmat aikuisuudesta

Kirjoitelmat käsittelivät pääasiassa nuorten kokemuksia ja ajatuksia aikuisten elämästä. Päädyin kirjoitelmien käyttöön, sillä ajattelin nimettömänä kirjoittamisen rohkaisevan kertomaan kokemuksistaan avoimemmin kuin haastattelutilanteen. Toivoin myös kirjoitelmien avulla tavoittavani monenlaisia nuoria, en vain sellaisia, jotka yleensä aktiivisesti osallistuvat haastatteluiden tapaisiin tehtäviin.

Nuoret kirjoittivat kirjoitelmat opinto-ohjauksen tunneilla maaliskuussa 2014. Tunnin aluksi oppilaanohjaaja aloitti tunnin lyhyesti, jonka jälkeen kerroin tutkimukseen osallistumisesta Power Point- esityksen avulla ja annoin oppilaille luettavaksi ohjeistukset kirjoitelman kirjoittamiseksi (liite 3). Suullisissa ohjeistuksissa painotin ennen kaikkea luottamuksellisuutta sekä kirjoitelmien tulemistä vain tutkimuskäyttöön, ja olevan nuorille mahdollisuus tulla kuulluksi. Luottamuksellisuus oli oppilaille tärkeää ja osa heistä vielä erikseen varmisti, voisivatko kirjoittaa aivan avoimesti. Myös mahdollisuus kertoa viesti aikuisille oli selvästi joissain kirjoitelmissa huomioitu kirjoittamalla elämänohjeita aikuisille.

Aikaa kirjoittamiseen oli noin 30 minuuttia. Alku tuntui monelle vaikealta ja kirjoittamisen aloittamiseen meni aikaa. Ohjeistuksessa kysyin paljon konkreettisia apukysymyksiä, joita sai halutessaan käyttää. Apukysymysten käyttämistä harkitsin pitkään, sillä fenomenologian näkökulmasta mahdollisimman avoimet kysymykset antavat tutkittaville itselleen

mahdollisuuden kertoa itselle merkityksellisistä kokemuksistaan ilman tutkijan esiyymmärryksen vaikutusta (ks. esim. Laine 2010, Lehtomaa 2009). Toisaalta ajattelin kysymysten helpottavan nuorten kirjoittamista sekä johdattavan nuoret pohtimaan konkreettisia ja omakohtaisia kokemuksiaan. Ilman apukysymyksiä olisi ollut vaarana kirjoitelmien jääminen yleiselle tasolle.

Kirjoitelmat olivat käsinkirjoitettuna alle puolesta sivusta kolmeen sivuun pitkiä. Vaikka painotin paljon omien ajatusten tärkeyttä sekä kirjoitelmien arvioimattomuutta, kysyivät oppilaat muun muassa sivumääristä. Muutamassa kirjoituksessa myös kritisoitiin aihetta liian vaikeaksi tai pohdittiin, miksi ylipäänsä aina pitää kirjoittaa tietystä ennalta määrätystä aiheesta. Aika tuntui riittävän oppilaille ja moni oli valmis jo ennen tunnin päättymistä, eikä kukaan pyytänyt lisääaikaa. Kirjoitelmissa oli pohdittu aiheita usein lyhyesti, mutta pitkälti omista kokemuksista käsin. Kirjoitelmissa nuoret vastasivat pitkälti ohjeistuksen kysymyksiin, mutta toivat esille myös omia kokemuksiaan kysymysten ulkopuolelta. Omien kokemustensa lisäksi kirjoitelmissa tuotiin esille yleisiä käsityksiä aikuisuudesta, mitkä karsittiin pois aineiston analyysivaiheessa. Aiheen yleisellä tasolla käsittely oli myös yleisin syy kirjoitelman karsiutumiseksi kokonaan aineiston ulkopuolelle. Kirjoituksissa oli nähtävillä yleisempi esseen kirjoittamistyyli: aluksi saatettiin mainita jokin yleinen käsitys aiheesta, sitten kerrottiin varsinaisista omista kokemuksista ja lopuksi todettiin taas jotain yleistä aikuisuudesta tai tehtiin yhteenveto omista ajatuksista.

2.4.3 Haastattelut Tulevaisuuden muistelu- tekniikkaa soveltaen

Haastattelut käsittelivät nuorten omia tulevaisuuskuvia. Tein ne toukokuun 2014 lopussa, kun oppilailta olivat normaalit oppitunnit loppuneet. Haastatteluja varten kysyin oppilaiden vanhemmilta opinto-ohjaajan kautta erilliset luvat sähköpostitse (liite 4). Myös oppilaita tiedotin erikseen lähestyvistä haastattelusta ja heillä oli vielä mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta (liite 5).

Haastattelupaikkoina toimivat opinto-ohjaajan huone ja eri luokkatilat. Haastattelut kestivät viidestätoista minuutista puoleen tuntiin. Tallensin

haastattelut ja litteroin ne jälkikäteen. Pysin järjestämään haastattelutilat siten, että pystyimme istumaan haastateltavan kanssa pöydän tai pulpetin ääressä vierekkäin, ilman kuulustelunomaista asetelmaa. Istumapaikkojen tarkoituksena oli poistaa itseltäni valta-asemaa, johon oppilaat yleensä koulussa ovat tottuneet, ja rikkoa niitä merkityksiä, joita esimerkiksi pulpetissa istumisella yleensä oppilaille on. (ks. esim. Eskola & Vastamäki 2011, 27 – 28.) Haastattelut sujuivat hyvässä tunnelmassa ja nuoret rentoutuivat alun jännityksen jälkeen vastaamaan kysymyksiin vapaasti.

Haastatteluissa hyödynsin Tulevaisuuden muistelu- tekniikkaa, joka on Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitoksen kehittämä ennakoitdialogi- menetelmä. Menetelmää käytetään erityisesti sosiaalityössä verkostojen dialogimenetelmänä eli se ei siis ole varsinainen tutkimushaastattelumenetelmä, minkä vuoksi jouduin soveltamaan sitä. Pysin tulevaisuuden muistelun käyttämisellä rohkaisemaan nuoria tuomaan esille omia kokemuksellisia ja henkilökohtaisia tulevaisuudenkuviaan ja välttämään mahdollisimman paljon yleisten kuvausten esittämisen. Aiemmissa tutkimuksissa nuorten tulevaisuudenkuvat ovat näyttäneet sisällöllisesti hyvin samanlaisina vuosista toiseen (ks. esim. Ollila, A.K. 2008 28 – 29), joten tällä tutkimuksella toivoin syventäväni tietoa niistä merkityksistä, joita omaan tulevaisuuteen liitetyillä asioilla nuorille on. Toivoin tulevaisuuden muistelun tuovan tulevaisuudenkuviin mukaan enemmän mielen kuvan elementtejä (ks. Rubin 2003) eli avaavan niitä arvoja, pelkoja, toiveita, käsityksiä, uskomuksia ja ajatuksia, joita kuvat pitävät sisällään. Ajattelin Tulevaisuuden muistelu-tekniikan helpottavan omasta tulevaisuudesta kertomista, sillä menetelmä rohkaisee luovuuden ja fantasian käyttöön eikä oikeaa vastausta ole olemassa. Näin tämän tärkeänä nuorten kanssa, jotka ovat tottuneet kouluympäristössä siihen, että kysyjä haluaa kuulla oikean vastauksen, mitä taas omasta tulevaisuudesta on mahdoton antaa.

Tulevaisuuden muistelu- menetelmän tarkoituksena on katsoa tulevaisuudesta nykyhetkeen ja sitä kautta tuoda esille nykyhetken ajatuksia, toiveita ja huolia. Se sallii luovuuden käytön ja sisältää fantasiankin piirteitä, mutta ei kuitenkaan ole leikkiä. Menetelmä on haastattelutapa, jonka avulla

voidaan kartoittaa nykyhetkessä koettuja huolia sekä toiveita paremmasta tilanteesta. (Tulevaisuuden muistelu – asiakaspalaveri, Helsinki.fi.) Tärkeää on asioiden kuvaaminen mahdollisimman konkreettisesti ja monimuotoisesti (Valtikka.fi). Tulevaisuuden muistelu-työskentelyllä pyritään ennakoimaan ja suunnittelemaan hyvää tulevaisuutta. Haastatteluissa tarkoituksena olikin kuvitella omaa aikuisuutta tilanteessa, kun kaikki on mennyt hyvin. Työskentely etenee tulevaisuutta kuvaavin kysymyksin, kuten ”Vuosi on kulunut ja asiat ovat nyt aika hyvin. Miten ne sinun kannaltasi ovat?” ja tulevaisuudesta nykyhetkeen katsovin kysymyksin, kuten ”Mistä olit huolissasi silloin vuosi sitten? Mikä sai huolesi vähenemään?”. (Kokko, R-L. 2006, 28 – 31.) Haastatteluissa pyrin kysymysten muotoiluun tulevaisuuden muistelun mukaisesti. Haastattelurunkoni muodostui kaikille haastateltaville yhteisistä teemaan johdattavista kysymyksistä (liite 6).

Kuvitellaan, että on mennyt 10 vuotta tästä hetkestä. On toukokuu 2024 ja mietit omaa elämääsi. Tajuat, että asiat on nyt hyvin. Kerro, millaista elämäsi on nyt.

Tulevaisuuden muistelun näin fenomenologiseen tutkimusotteeseen sopivana sen mahdollistaessa konkreettisten kokemusten saavuttamisen. Fenomenologisessa tutkimuksessa suositaan kuitenkin yleensä avointa haastattelua (ks. esim. Laine 2010, Lehtomaa 2009), kun taas Tulevaisuuden muistelu on menetelmänä avoimen ja teemahaastattelun väliltä. Fenomenologisessa haastattelussa pyrkimys luonnolliseen ja avoimeen keskustelunomaiseen tapahtumaan on tärkeää, jotta voidaan luoda haastateltavalle tila kertoa omista kokemuksistaan. Samaten kysymysten muodon tulisi olla sellainen, joka johdattaa kuvailemaan laajasti omia kokemuksia, eikä esimerkiksi kertomaan yleisiä käsityksiä. (ks. Laine 2010, 37 – 38.) Tulevaisuuden muistelu- haastattelussa käytetään apuna teemoja, joiden kautta tulevaisuutta ja nykyhetkeä katsotaan eri näkökulmista. Pyrin kuitenkin haastattelutilanteessa mahdollisimman keskustelunomaiseen ja avoimeen tilanteeseen siten, että nuoren vastaus johdatti uusiin kysymyksiin. Avoimuuteen pyrin myös, jotta nuorella oli mahdollisuus tuoda esille minulle yllätyksellisiä asioita ja keskittyä itselleen merkityksellisiin teemoihin. En antanut teemojen johdatella haastatteluita, ja niiden laajuus ja käsittely

vaihtelikin haastattelusta toiseen. Teemat ja niihin johdattelevat kysymykset olivat kuitenkin jokaisessa haastattelussa tarpeellisia varsinkin tilanteissa, joissa nuori vastasi todella lyhyesti tai keskustelu edellisestä aiheesta loppui.

Haastattelua varten kokosin teemarungon (liite 7), joka johdatteli muistelemaan tulevaisuutta monesta eri näkökulmasta. Teemojen alle kirjoitin itselleni tarkentavia kysymyksiä, joita minun oli mahdollista haastattelussa käyttää. Teemat ja alakysymykset muodostin sekä nuorten kirjoitelmien että Tulevaisuuden muistelu- tekniikan perusteella. Ennen haastattelua tutustuin nuoren kirjoittamaan kirjoitelmaan, jotta minulla oli jo jokin lähtökohta haastattelulle ja pystyin haastattelussa tarkentamaan kirjoitelmassa esille tulleita ajatuksia. Teemat pidin kuitenkin mahdollisimman laajoina.

Nuoret kokivat tulevaisuuden muistelun tavanomaisesta poikkeavana ja hieman vaikeana.

Haastattelija= Joo. Entä nyt tästä. Miltä tuntu kuvitella?

Olli = Erilaiselta. Ei oo aikasemmin tullu mietittyä niin tarkasti, että mitä sitten tulee tapahtumaan.

Haastattelun kuluessa tulevaisuuden muistelu vaihtui usein tulevaisuuden suunnitelmista keskusteluun. Koin kuitenkin, että tulevaisuuden muistelu helpotti nuoria tuomaan omia ajatuksiaan rohkeammin esille, kun mielikuvituksen käyttö oli sallittua.

2.5 Aineiston fenomenologinen analyysi

2.5.1 Yksilöllisten merkitysrakenteiden analyysi

Aineisto käsiteltiin kahdessa osassa, kirjoitelmat ja haastattelut omina analyyseinaan. Molemmissa analyyseissa käytettiin samaa, kuuden vaiheen analyyssimallia, jossa sovellettiin Giorgin (2007), Laineen (2010) ja Spiegelbergin (Juden-Tupakka 2007) fenomenologisen analyysin tapoja. Ennen aineiston varsinaista analyysia haastattelut litteroitiin ja kirjoitelmat kirjoitettiin puhtaaksi. Aineiston käsittely eteni kuuden vaiheen kautta. Viidessä ensimmäisessä vaiheessa aineiston analyysi ja synteesi toteutettiin yksilöllisesti,

yksi kirjoitelma tai haastattelu omana kokonaisuutenaan. Aineiston käsittelyn kuudes vaihe on synteesi, jossa kaikista analysoiduista kirjoitelmista muodostettiin yhteinen merkitysrakenne ja haastatteluista oma yhteinen merkitysrakenteensa. Aineiston käsittelyn ensimmäiset viisi vaihetta esitellään tässä alaluvussa ja kuudes vaihe omana alalukunaan. Aineiston analyysi ja synteesi eteni seuraavien vaiheiden kautta:

1. Aineiston kokonaisvaltainen lukeminen. Aineisto luetaan kokonaisuudessaan läpi aineiston hahmottamiseksi.
2. Aineiston kuvailu. Aineisto kuvailaan tiivistetysti mahdollisimman alkuperäisellä (tutkittavan) kielellä.
3. Aineiston analyysi: Pilkkominen merkitysyksiköihin. Aineistosta etsitään tutkimusaiheen kannalta oleellisia merkitysyksiköitä, joiden perusteella aineisto pilkkotaan osiin.
4. Aineiston analyysi: Merkityskokonaisuuksien hahmottaminen. Merkityksistä muodostetaan kokonaisuuksia ja hahmotellaan, mitkä kuuluvat yhteen. Merkityskokonaisuudet kuvataan tieteenalan kielellä ja niiden sisältöalue nimetään.
5. Synteesin 1. vaihe: Yksilölliset merkitysrakenteet. Merkitysrakenteet muodostetaan yhdistämällä merkityskokonaisuudet ja etsimällä niiden välisiä suhteita.
6. Synteesin 2. vaihe: Yhteiset merkitysrakenteet.

Fenomenologinen analyysi alkaa aineiston lukemisesta kokonaisuudessaan ennen varsinaisen analyysin aloittamista. Tämän yleisen lukemisen aikana ei pyritä vielä teemoittelemaan luettua (Giorgi 2007, 242). **Ensimmäisessä, aineiston lukuvaiheessa** luin kirjoitelmat ja haastattelut useaan kertaan läpi ennen varsinaisen analyysin aloittamista. Tämän tarkoituksena oli hahmottaa, mistä asioista kirjoitelmissa yleisellä tasolla kerrottiin. Lukiessani nimesin tutkittavat uudelleen ja poistin kirjoitelmissa mainitut nimet tunnistettavuuden ehkäisemiseksi. Lukuvaiheessa rajasin aineiston ulkopuolelle kirjoitelmia, joissa tutkittava ei kertonut omista kokemuksistaan vaan käsitteli aihetta yleisellä tasolla. Tämä tulkinta ei ollut yksinkertainen, sillä osassa kirjoitelmista nuori ei

varsinaisesti kertonut kokemuksistaan, mutta kerronnan taustalta oli luettavissa niiden liittyminen omiin kokemuksiin. Tällaiset kirjoitelmat sisällytin mukaan, sillä pidin mahdollisena etteivät kaikki nuoret vain olleet tottuneet kirjoittamaan koulussa henkilökohtaisella tasolla. Esimerkiksi Lotta kertoo aikuisista yleisesti, mutta hänen kertomuksessaan ilmenevät konkreettiset kokemukset.

Aikuisena usein työpäivän jälkeen tehdään kotityöt, ruoka ja käydään kaupassa. Kun päivän kotityöt on tehty voi istua vaikka katsomaan televisiota, mutta pitää muistaa pestä myös pyykit. - Lotta

Lukemisen lisäksi ennen varsinaista analyysia aineisto kuvaillaan mahdollisimman alkuperäisellä kielellä, jotta nähdään tiivistetyksi, mitä aineistossa on sanottu (Laine 2010, 40). **Toisessa, aineiston kuvailuvaiheessa** vaihdoin kirjoitelmien kirjoitusmuodon kolmanteen persoonaan, sillä koin sen helpottavan tutkittavan näkökulman saavuttamista. Kirjoitelmien kieli oli jo valmiiksi hyvin tiivistä, mutta tiivistin sitä tarpeen mukaan lisää, pitäen kielen lähellä tutkittavan omaa kieltä. Haastattelut kirjoitin tiivistetyiksi kertomuksiksi ja rajasin kertomuksiin tutkimusaiheiden kannalta oleellisen. Kirjoitelmat asetin lisäksi taulukkomuotoon seuraavien analyysivaiheiden helpottamiseksi.

Kolmannessa vaiheessa aloitin varsinaisen analyysin jaottelemalla tekstin merkitysyksiköihin. Merkitysyksiköllä tarkoitan pienintä yksittäistä asiakokonaisuutta, joita kerrotussa tekstissä ilmenee. Giorgi (2007, 242) tarkentaa, että merkitysyksiköt eivät ole valmiita kielessä esiintyviä yksiköitä, kuten lauseet, vaan tutkijan on eroteltava merkitykset aktiivisesti lukemalla aineistoa hitaasti ja etsimällä kohtia, jossa yksi asia loppuu ja toinen alkaa. Vaikka tieteenala suuntaa merkitysten etsintää, on tutkijan muuten omaksuttava laaja tutkimusasenne, jotta voi löytää myös uusia ja yllätyksellisiä merkityksiä. Merkitysyksikköjä etsiessä ei kuitenkaan toimita enää yleisellä tasolla etsien mitä tahansa merkityksiä, vaan merkitykset ovat sidoksissa tutkimuksen tieteenalaan ja vain tutkimuskysymyksen kannalta oleelliset merkitykset otetaan mukaan (Giorgi 2007, 242). Erottelin siis toisistaan yksittäiset, tutkimuksen kannalta oleelliset merkitykset. Tässä kolmannessa

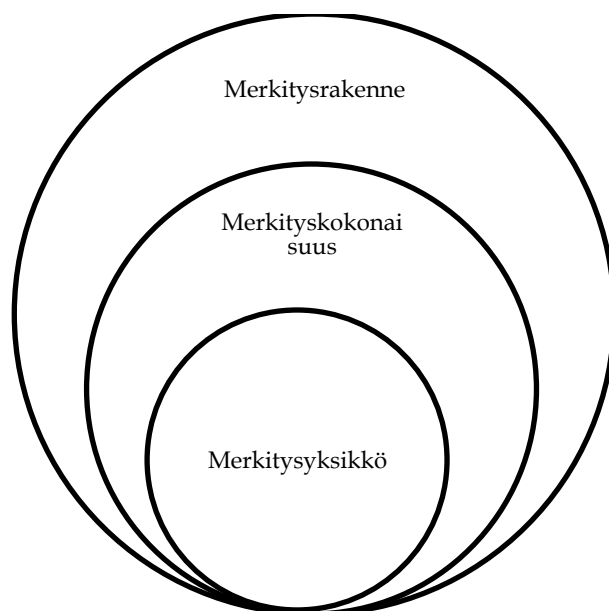
vaiheessa osa kirjoitelmien sisällöstä rajautui siis myös tutkimusaineiston ulkopuolelle. Aineiston ulkopuolelle rajasin sisältöä, jossa tulkitsin nuoren kertovan ennemmin yleisiä käsityksiä kuin omia kokemuksiaan, eikä sisältö siten vastannut tutkimuskysymykseen.

Merkitysyksikköjen löytämisen jälkeen nimesin niiden kuvaamat sisällöt taulukkoon. Käytännössä luin kirjoitelmat useaan kertaan läpi hahmottaakseni, mikä on kunkin merkityksen oleellisin sisältö eli mistä merkitysyksikkö kertoo. Nimeämällä sisällön pyrin kuvaamaan yksittäisen merkitysyksikön oleellisinta sisältöä, en vielä etsimään yhteisiä teemoja, jotka yhdistäisivät eri merkitysyksikköjä. Sisältöä nimetessä pitäydyin myös mahdollisimman lähellä tutkittavan kieltä, enkä vielä käsitteellistänyt niitä tutkijan kielelle. Taulukko 1 on esimerkki analyysin kolmesta ensimmäisestä vaiheesta yhden kirjoitelman osalta. Esimerkistä on poistettu alkuperäinen kirjoitelma ja sitä on lyhennetty tunnistettavuuden välttämiseksi.

TAULUKKO 1 Esimerkki analyysin 1-3 vaiheista

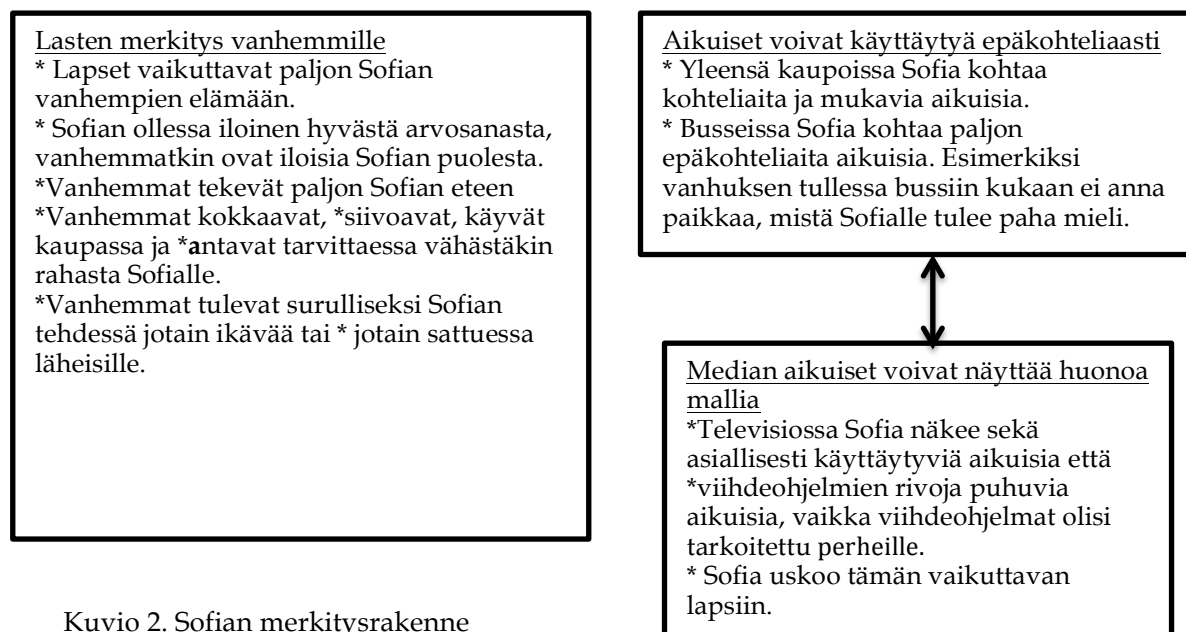
<u>Tiivistys/kuvailu (Vaihe 2)</u>	<u>Merkitysyksiköt (Vaihe 3)</u>	<u>Sisältö (vaihe 3)</u>
Sofia on huomannut, että lapset vaikuttavat todella paljon hänen vanhempiansa elämään. Kun Sofia on iloinen vaikkapa hyvästä arvosanasta ja kertoo siitä vanhemmilleen, hekin tulevat iloiseksi Sofian puolesta.	*Lapset vaikuttavat paljon Sofian vanhempien elämään. * Sofian ollessa iloinen esimerkiksi hyvästä arvosanasta, vanhemmatkin ovat iloisia Sofian puolesta.	Lasten vaikutus Ilo lasten onnistumisesta
Vanhemmat myös vaikuttavat paljon Sofian elämään. Hän ei halua tehdä heitä surulliseksi tahallaan.	*Vanhemmat tekevät paljon Sofian eteen. *Sofia ei halua tehdä heitä surulliseksi.	Vanhemmuus Huolehtiminen Arvostaminen
Sofian vanhemmat tulevat surulliseksi jos Sofia on tehnyt jotain mistä he eivät pidä tai jos läheisille on sattunut jotain. He voivat myös huonon päivän jälkeen tiuskia ja tulla sitten surulliseksi tiuskimisestaan.	*Vanhemmat tulevat surulliseksi Sofian tehdessä jotain ikävää *tai jotain satuttaessa läheisille. *He voivat myös tulla surulliseksi, jos huonon päivän jälkeen ovat tiuskineet lapsille.	Lasten vaikutus Vanhemmuus Läheiset ihmiset
Busseissa Sofiasta tuntuu etteivät aikuiset olekaan niin kohteliaita. Usein vanhuksen tullessa bussiin, kukaan ei anna paikkaa ja vanhus joutuu heikoilla voimillaan seisomaan, mikä tuntuu Sofiasta pahalta.	*Busseissa Sofia kohtaa paljon epäkohteliaita aikuisia. Esimerkiksi vanhuksen tullessa bussiin kukaan ei anna paikkaa, *mistä Sofialle tulee paha mieli.	Epäkohtelias käyttäytymisen

Neljännessä vaiheessa tutkin merkitysyksiköitä tarkemmin ja pyrin hahmottamaan laajempia yhteisiä kokonaisuuksia, joista eri merkitysyksiköt kertoivat. Lisäksi pyrin nyt käsitteellistämään aiemmassa vaiheessa nimeämiäni sisältöjä yhteisiksi teemoiksi. Esimerkiksi Giorgi (2007, 243) tuo esille, että tutkittavat kuvaavat kokemuksiaan yleensä arkikielellä, mikä ei tutkimuksen teossa riitä. Tutkijan onkin käännettävä tässä vaiheessa tutkimusta kokemukset tieteenalan kielelle. (ks. Giorgi 2007, 243.) Yksittäisistä merkityksistä muodostetaan merkityskokonaisuuksia, eli pyritään näkemään mitkä asiat kuuluvat yhteen ja mitkä taas toiseen kokonaisuuteen. Merkityskokonaisuuksien hahmottamisessa intuitiolla on suuri merkitys. Vaikka merkityskokonaisuuksia pyritään käsitteellistämään tutkijan kielellä, tarkoitus ei ole silti köyhdyttää aineistoa liian yleiselle tasolle. (Laine 2010, 41 – 43.) Neljännessä vaiheessa luin erottelemani merkitysyksiköt useaan kertaan läpi ja kokosin merkitysyksiköt yhteen merkityskokonaisuudeksi. Samalla nimesin yhteisen teeman, jota merkityskokonaisuus kuvasi. Seuraavassa kuviossa (kuvio 1) kuvataan yksittäisten merkitysyksikköjen suhdetta merkityskokonaisuuteen sekä seuraavassa vaiheessa muodostettavaan merkitysrakenteeseen.

KUVIO 1. Merkitysyksikön, merkityskokonaisuuden ja merkitysrakenteen suhde

Viidennessä vaiheessa muodostettiin synteesi merkityskokonaisuuksista, eli vuorossa oli merkitysrakenteiden muodostaminen. Tässä vaiheessa muodostin kaikista tutkittavista omat yksilölliset merkitysrakenteet. Giorgi (2007, 243) tuokin esille, että merkitysrakenne kuvaa ilmiötä tutkittavan näkökulmasta ja tutkimuksessa erilaisia merkitysrakenteita voi muodostua useita, sillä yksilöiden merkitysrakenteita ei ole tarkoitus väkisin yleistää. Myös yksilöllisellä nähdään olevan tutkimuksessa merkitystä. Giorgi (2007, 243.) Merkitysrakenteen tarkoituksena on tuoda erillään käsitellyt merkityskokonaisuudet takaisin yhteen ja hahmottaa niiden välisiä suhteita. Tässä vaiheessa voi myös hahmottaa, mitkä kokonaisuudet ovat oleellisimpia ja mitkä taas jäävät rakenteessa taka-alalle. (Laine 2010, 43 - 44.) Merkitysrakenteiden etsimisen prosessi on samankaltainen merkitysyksikköjen etsimisen kanssa, sillä koko ajan pyritään hahmottamaan, mitkä merkityskokonaisuudet ovat tutkimuskysymysten kannalta oleellisia ja kuuluvat siten merkitysrakenteeseen (Giorgi 2007, 243). Seuraavassa kuviossa (kuvio 2) on edellisessä esimerkissä (taulukko 1) esitetyn Sofian merkitysrakenne. Sofian merkitysrakenne muodostui merkityskokonaisuuksista, joita ovat lasten merkitys vanhemmille, aikuisten epäkohtelias käyttäytyminen sekä median aikuisten huono malli.

Kuvio 2. Sofian merkitysrakenne

Edellä esitetyt esimerkit (kuviot 1 ja 2) ovat esimerkkejä kirjoitelmien analyysistä. Haastattelut on analysoitu samalla menetelmässä, ja myös niistä on muodostettu yksilölliset merkitysrakenteet. Merkitysrakenteet on haastattelujen jälkeen avattu vielä yhtenäisiksi kertomuksiksi, jotka esitellään tulevaisuuskuvia käsittelevässä luvussa (luku 4).

2.5.2 Yhteisen merkitysrakenteen analyysi

Aineiston käsittelyn **kuudes vaihe on synteesi** viidennen vaiheen tuloksista. Kirjoitelmien osalta aineistona on käytetty 57 yksilöllistä merkitysrakennetta, jotka on yhdistetty yhteiseksi merkitysrakenteeksi. Kaikista 57:stä kirjoitelmasta on siis ensin muodostettu yksilöllinen merkitysrakenne (synteesi 1), jotka on tuotu tässä kuudennessa vaiheessa yhteen (synteesi 2). Varsinaisina tutkimustuloksina (luvussa 3) esitellään kirjoitelmien osalta vain tässä kuudennessa vaiheessa syntynyt yhteinen merkitysrakenne. Haastatteluiden pohjalta syntyneistä tulevaisuuskuvista (luku 4) esitellään myös yksilölliset merkitysrakenteet kertomusmuodossa. Kirjoitelmien perusteella syntyneitä yksilöllisiä merkitysrakenteita olisi voinut pitää jo sinällään tuloksena nuorten yksilöllisistä tavoista kokea aikuisuuden eri puolet, ja useissa fenomenologisissa tutkimuksissa yksilölliset merkitysrakenteet toimivatkin jo itsessään tutkimustuloksina (ks. esim. Kyrönlampi-Kylmänen 2007). Tämän tutkimusraportin puitteissa ei ole kuitenkaan mahdollista esittää 57 yksilöllistä merkitysrakennetta ja siksi kirjoitelmien osalta tutkimustuloksina esitetään vain toisen synteessin pohjalta syntyneet tulokset. Yksilölliset merkitysrakenteet (analyysin vaiheet 1-5) on kuitenkin muodostettu kaikkien kirjoitelmienkin osalta.

Analyysin kuudennen vaiheen aloitin vertailemalla nuorten yksilöllisiä merkitysrakenteita toisiinsa. Yksilölliset merkitysrakenteet osoittivat nuorten aikuisuuskuvien olevan todella moninaisia, osittain ristiriitaisia ja hyvin yksilöllisesti rakentuneita. Merkitysrakenteissa oli kuitenkin myös yhteisiä piirteitä, ja nuoret kuvasivat niissä samoja merkityskokonaisuuksia kukin omakohtaisesti. Yhteisen merkitysrakenteen muodostamiseksi luin yksilölliset merkitysrakenteet useaan kertaan läpi ja jaoin ne uudestaan alkuperäisiksi

merkityskokonaisuuksiksi. Nämä merkityskokonaisuudet jaottelin sisältönsä mukaisesti eri teemojen alle. Teemoja muodostui seitsemän: perhe, työ, vapaa-aika, arjen kokonaisuus, vastuut, mahdollisuudet vaikuttaa elämään sekä käyttäytyminen. Konkreettisesti toteutin tämän leikkaamalla yksilölliset merkitysrakenteet osiin, ja yhdistämällä ne eri kartongeille laajojen teemojen mukaan. Yhteisen merkitysrakenteen hahmottaminen tapahtui siis samalla menetelmällä kuin yksilöllisten merkitysrakenteiden synteesi viidennessä aineiston käsittelyn vaiheessa. Muodostettuani laajat teemat, jaottelin teeman sisällön merkityskokonaisuuksiin, teemalle annettujen erilaisten merkitysten mukaan (ks. taulukko 2). Nuorten kuvauksista muodostetut teemat ja niiden sisältämät erilaiset merkityskokonaisuudet on esitelty seuraavassa taulukossa.

TAULUKKO 2 Yhteisen merkitysrakenteen teemat

Aikuisen elämän teemat	Teeman merkityskokonaisuudet
Perhe	Perhe keskeisimpänä elämäalueena Perhe huolehtimisen kohteena Perheelle jäävä riittämätön aika Puoliso aikuiselle tärkeimpänä
Työ	Rasittava työ Mielekäs työ Työ toimeen tulemiseksi Työ tai opiskelu osana tavallista arkea
Vapaa-aika	Vapaa-ajan puuttuminen Mielekkään vapaa-ajan puuttuminen Vapaa-aika mukavana aikana
Arjen kokonaisuus	Tylsä arkirytmii Kiireinen arkirytmii Tavallinen arki Mielekäs arki ja elämä
Vastuut	Itsestä huolehtiminen Taloudesta huolehtiminen Perheestä ja kodista huolehtiminen
Mahdollisuudet vaikuttaa elämään	Vaikutusvalta Valinnan mahdollisuudet Elämäntavan valinta
Käyttäytyminen	Normien mukainen käyttäytyminen Positiivinen käyttäytyminen Negatiivinen käyttäytyminen Rasittunut käyttäytyminen Päihteiden käyttäminen Negatiivinen suhtautuminen nuoriin Median antama kuva

Seuraavissa luvuissa (3 ja 4) synteessin pohjalta syntyneet tutkimustulokset esitellään tutkimuskysymys kerrallaan aloittaen nuorten kokemuksista aikuisten arjesta ja elämästä.

3 AIKUISUUS NUORTEN KOKEMANA

Tässä luvussa esitellään tulokset ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Miten nuoret kokevat aikuisen arjen ja elämän? Tämän luvun tulokset pohjaavat kirjoitelmiin ja niistä tehtyyn yhteisen merkitysrakenteen synteisiin. Tuloksina esitetään synteessin perusteella muodostettu malli nuorten tavoista kokea aikuisten arjen kokonaisuus. Seuraavissa alaluvuissa tulokset avataan yksi aikuisen elämää kuvaava teema (ks. taulukko 2) kerrallaan.

3.1 Aikuisten arki ja elämä - nuorten kokema kokonaisuus

Nuoret kuvasivat kokemuksiaan aikuisten arjesta työn, vapaa-ajan, perheen ja arjen kautta. He kokivat aikuisten vastuiden sekä mahdollisuuksien vaikuttavan siihen, millaista aikuisten arki ja elämä ovat. Tämän lisäksi nuoret kertoivat kokemuksistaan aikuisten käyttäytymisestä arjessa ja mediassa sekä aikuisten suhtautumisesta nuoria kohtaan.

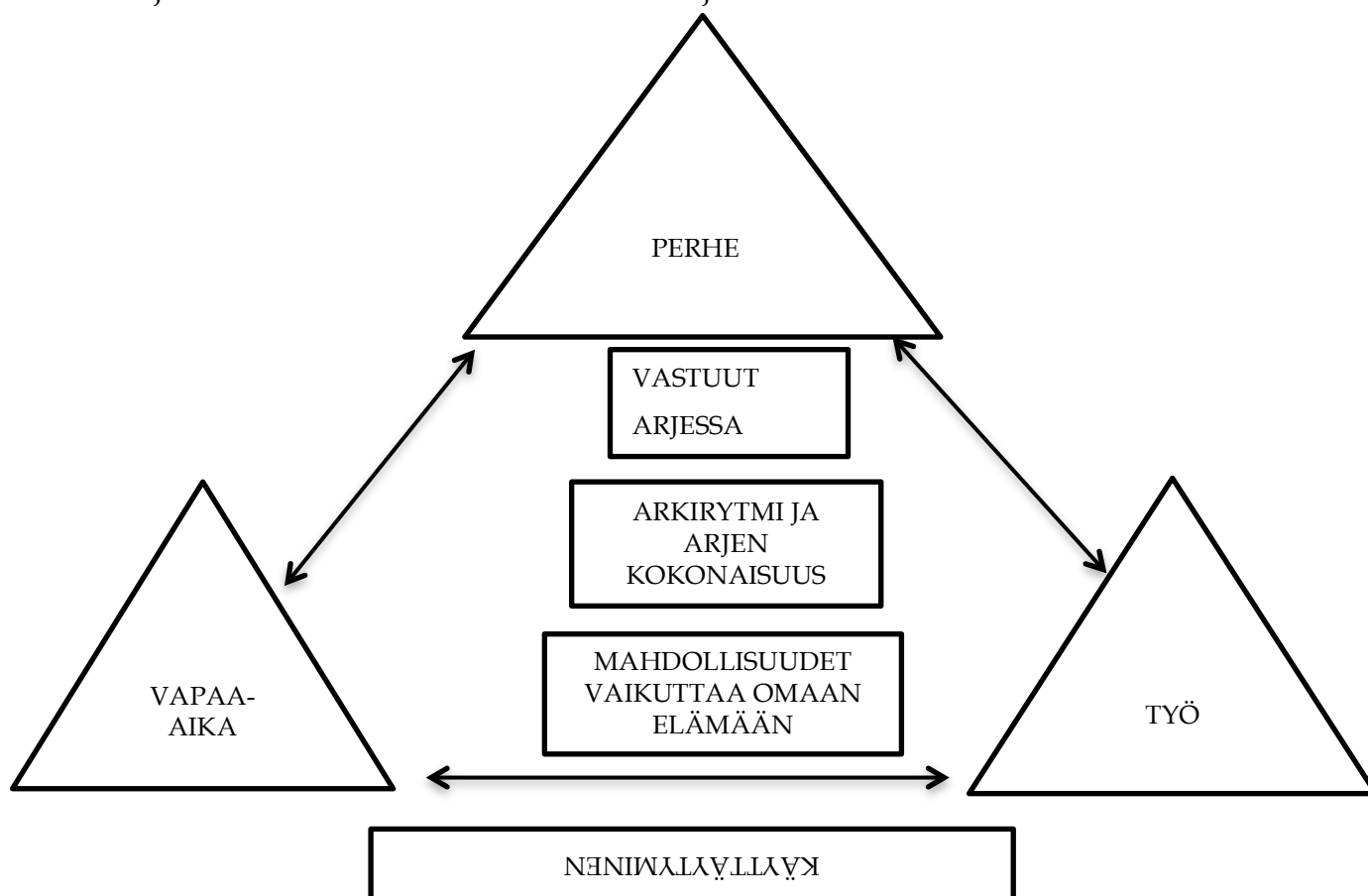
Yksilöiden yhdistetty merkitysrakenne on muodostettu synteessissä, jossa kaikki nuorten aikuisten elämälle antamat merkitykset on tuotu yhteen. Malli ei kuvaa yksittäisen nuoren kokemusta kokonaisuudessaan vaan siinä yhdistyvät kaikkien nuorten tavat kokea aikuisten arki ja elämä. Nuorten väleillä olikin vaihtelua eri teemojen esiintymisen sekä eri teemoille annettujen merkitysten välillä.

Nuorten kuvausten sisällöt jaottelin **seitsemän teeman** alle. Teemoista kolme kuvasi aikuisten elämäalueita: **perhe, työ ja vapaa-aika**. Nuorten kokemukset painottuivat yksilöstä riippuen yhteen tai kahteen elämäalueeseen tai kaikki kolmea voitiin kuvata yhtä paljon. Nuorten kokemukset ja siten elämäalueita kuvaavat merkityskokonaisuudet vaihtelivat yksilöittäin. Näitä erilaisia merkityskokonaisuuksia avataan seuraavissa alaluvuissa.

Elämänalueiden kokonaisuutta ja rytmittymistä nuoret kuvasivat **arjen kokonaisuus-** teeman kautta. Arjen kokonaisuudessa esimerkiksi arkirytmillä oli suuri merkitys. Se, miten nuoret kokivat aikuisten arjen kokonaisuuden painottui joidenkin nuorten kuvauksissa hyvin paljon ja määritti myös niitä merkityksiä, joita nuori antoi aikuisten elämänalueille.

Vastuut näyttäytyivät teimana, joka vaikutti aikuisten arkeen yleensä negatiivisesti ja niiden nähtiin määrittävän arkea aikuisten tahdosta riippumatta. Positiivisina nuoret taas kokivat aikuisten **mahdollisuudet** vaikuttaa omaan elämäänsä ja arkeensa. Positiivisiksi koetut mahdollisuudet saattoivat kääntää nuoren aikuisuuskuvaan positiiviseksi kaikista negatiivisista puolista huolimatta. **Aikuisten käyttäytymistä** nuoret kuvasivat sekä aikuisten käyttäytymismalleina arjessa, aikuisten suhtautumisena nuoriin ja lapsiin että mediassa näkyvänä käyttäytymisenä.

Seuraavassa kuviossa (kuvio 3) on kuvattuna yhdistetty merkitysrakenne, jonka nuorten kokemukset aikuisten arjesta muodostivat.

KUVIO 3. Nuorten yhdistetty merkitysrakenne kokemuksista aikuisten elämästä

Nuorten kuvaamat kokemukset aikuisten elämästä sisälsivät paljon heidän kokemuksiinsa omien vanhempensa arjesta. Aikuisen arjesta kertoessaan nuoret saattoivat jopa pitää aikuista ja vanhempaa toistensa synonyymeina.

Aikuiset saa yleensä iloiseksi lapsen tai nuoren onnistumisessa jossakin asiassa tai auttamalla kotitöissä tai yhteisellä vapaa-ajalla. – Helmi

Vanhempiensa lisäksi nuoret kuvasivat hyvin pitkälti ohjeistuksessa esimerkeiksi annettuja muita läheisiä aikuisiaan sekä julkisilla paikoilla kohtaamiensa ja mediassa näkemiänsä aikuisia. Läheisinä aikuisina nuorten kuvauksissa olivat sukulaiset, kuten tädit ja serkut sekä vanhemmat ystävät. Lisäksi yksi nuori kertoi internetin välityksellä tapaamistaan aikuisista.

Monet nuoret kokivat aikuisten olevan keskenään erilaisia eikä nuorilla siten ollutkaan yhtä yhtenäistä kuvausta, joka olisi kattanut kaikki kokemukset aikuisista. Aikuisten eroavaisuuksien katsottiin liittyvän esimerkiksi ikään, ihmisten erilaisuuteen yleensä tai aikuisten tekemiin valintoihin elämässä.

Aikuiset ihmiset ovat suuri ikähaarukka, eri ikäiset aikuiset ovat erilaisia. – Väinö

Aikuisia on, kuten ihmisiä yleensäkin hyvin paljon ja erilaisia. Erilaisia riippuen siitä, mihin he ovat aikuisuutensa päättäneet käyttää. – Iida

Nuoret myös kokivat aikuisen arjen sisältävän erilaisia puolia ja olevan siten erilaista eri aikoina. Myös omien vanhempien elämä saatettiin kokea keskenään hyvin erilaisena.

Vaikka aikuisten arki vaikuttaa pääsääntöisesti tylsältä ja harmaalta, on siinä jotain positiivistakin. Kiireisen arjen keskellä on kiva tavata kavereita, lapsista on välillä jotain iloakin ja mikä tärkeintä, saa itse päättää asioistaan! – Emilia

Kerron ensiksi näkökulmaa äidistä. Hänen elämä on aika kiireistä... Isällä ei ole koskaan kiire, ja harvemmin ollaan ajoissa. – Henkka

Vaikka nuorten merkitysrakenteet osoittautuivat hyvin yksilöllisiksi, oli nuorten tavoista kokea aikuisuuden eri osa-alueita löydettävissä myös paljon yhtenäisiä merkityksiä. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan nuorten yhteistä merkitysrakennetta yksi merkityskokonaisuus kerrallaan. Kuvaus aloitetaan koetuista eri elämäalueisiin liittyvistä merkityksistä, jonka jälkeen siirrytään eri tapoihin kokea aikuisen arjen kokonaisuus sekä arkirytmii. Viimeisenä

kuvataan nuorten kokemuksia aikuisten käyttäytymisestä. Jokaisessa alaluvussa kulkee mukana myös tulkintaa siitä, miten merkityssuhde rakentuu. Alaluvuissa tehdään myös jo hieman viittauksia elämänalueiden keskinäisistä suhteista nuoren merkitysrakenteissa, mutta varsinaista laajempaa merkityssuhteiden tulkintaa sekä keskustelua aiemman tutkimuksen kanssa käydään vasta viidennessä, tuloksia tarkastelevassa luvussa.

3.2 Perhe aikuisen elämässä

Aikuisen suhde perheeseen sai nuorten kokemuksissa viisi erilaista merkitystä. Perhe koettiin aikuisen keskeisimpänä elämänalueena tai huolehtimisen kohteena sekä perheelle jäävän riittämättömän ajan tai puolison keskeisen aseman kautta. Kuvatessaan kokemuksiaan perheen roolista, nuoret kertoivat lähes poikkeuksetta omista vanhemmistaan. Perheellä tarkoitettiin tällöin lapsen omaa perhettä, eikä sillä viitattu missään kertomuksessa vanhempien lapsuudenperheeseen. Joissain kertomuksissa perheen yhteydessä kuvattiin myös muita vanhemmille tärkeitä sukulaisia.

Perhe keskeisimpänä elämänalueena

Moni nuori koki perheen olevan aikuisen elämän keskeisin elämänalue. Tämä ilmeni nuoren kokemuksissa esimerkiksi siten, että nuori tunsii vanhempiensa viettävän perheen kanssa mahdollisimman paljon aikaa ja perheen kanssa vietetty aika tuntui ilahduttavan vanhempia. Perheen keskeisyys näyttäytyi nuorelle myös perheestä ja läheisistä huolehtimisena sekä perheen hyvinvoinnin tärkeytenä vanhemmille.

Lähipiirini pitävät huolta lähimmäisistään, kuten lapsistaan, ystävistään ja sukulaisistaan. – Olli

Vanhemmilleni on tärkeää perheen hyvinvointi. He käyttävät aikaa urheiluun ja haluavat perheelle yhteistä aikaa. Vanhempani tulevat surulliseksi tappeluista. He tulevat iloiseksi, jos heitä auttaa ja tekee jotain hauskaa heidän kanssaan. – Alisa

Perheen merkitys tuli esille myös nuorten tuntiessa itsensä vanhemmilleen tärkeäksi. Nuori koki tällöin vanhempiensa tekevän hänen eteensä asioita eikä nuoren tarvinnut olla huolissaan vanhempiensa vastuullisuudesta. Hän saattoi

kokea vanhempiensa haluavan auttaa lapsiaan ja tulevan surullisiksi lasten tehdessä jotain ikävää. Moni nuorista koki myös vanhempiensa ilahtuvan lasten tehdessä asioita yhdessä vanhempiensa kanssa tai tehdessä vanhemmille palveluksia, esimerkiksi auttamalla kotitöissä. Nuoret myös näkivät vanhempiensa ilahtuvan lasten onnistumisista esimerkiksi harrastuksissa tai koulutehtävissä. Osa nuorista koki vanhempiensa tulevan surullisiksi perheenjäsenten kanssa riitelystä tai lapsiin pahan olon purkamisesta. Nuoret kokivat siis itsensä ja perheensä osaksi vanhemman onnellisuutta.

Olen huomannut, että lapset vaikuttaa todella paljon vanhempieni elämään. Kun olen itse iloinen esim. hyvästä kokeen numerosta ja kerron tästä vanhemmilleni, hekin näyttävät iloisilta ja ovat minun puolestani iloisia...Surulliseksi he tulevat, jos olen tehnyt jotain, mistä he eivät pidä tai muille läheisille on sattunut jotain, tai sitten jos on ollut huono päivä, he saattavat tiuskia ja olla myöhemmin surullisia tiuskimisestaan. – Sofia

Äidin saa iloiseksi kun siivoaa kotona tai käyttää koiran pitkällä lenkillä. Isä tulee iloiseksi kun lähtee juoksulenkille hänen kanssaan. – Sanni

Heidät tekee onnelliseksi perheen kanssa yhdessä tekeminen ja esim. hyvät koearvosanat. – Kasperi

Kertomuksissa, joissa nuori kuvaa kokemuksiaan perheen tärkeydestä vanhemmilleen, nuoren voi nähdä kertovan samalla omista kokemuksistaan perheen lapsena. Nuori kertoo kokemuksistaan tällöin lapsen roolissa, suhteessa omiin vanhempiinsa. Kuvauksista voi tulkita nuoren pitävän perheen arvostamista positiivisena asiana ja antavan arvoa vanhempiensa kohtaan. Perheen merkitystä korostavat kuvaukset näyttäytyvät muutenkin pääasiassa positiivisina ja esimerkiksi kaikki ne nuoret, jotka erikseen kertoivat kokevansa vanhempiensa olevan tyytyväisiä elämäänsä, myös kuvasivat perheen merkityksellisyyttä.

Kuitenkin uskon, että aikuisia ilahduttavat perhe ja kodin rauha arjen keskellä. ..Luulen, että vanhempani ja muut läheiset aikuiset ovat tyytyväisiä elämäänsä juuri sellaisena, millainen se nyt on. En tiedä, mitä tekisin toisin, jos olisin nyt aikuinen. Minulla on kotona sopivat rajat ja säännöt, enkä muuttaisi mitään. – Roosa

Perhe huolehtimisen kohteena

Toinen tapa, jolla perheen ja vanhempien suhdetta usein kuvattiin, oli perheen aikuisilta vievän ajan sekä tuottaman huolen kautta. Nuoret kokivat, että lasten hyvinvointi tuotti vanhemmille huolta tai lapset lisäsivät vanhempien vastuuta

elämässä. Osa nuorista näki lasten myös aiheuttavan vanhemmille kiirettä tai tekevän heidän elämästään vaikeampaa, kuin se muuten olisi.

Aikuisten tarvitsee hoitaa lapsia vaikka olisi kipeä, koska harvoin löytää lapsenvahtia, etenkin kun lapsi on päässyt tarhasta tai koulusta. Aikuisten pitää maksaa kaikki vahingot mitä esim. lapsi tai teini tekee. – Anna

Kahdessa kertomuksessa nuoren perhe oli kotoisin muualta ja perheen vanhemmat olivat eronneet. Nuoret kokivat perheen olevan äideilleen ennen kaikkea huolehtimisen kohde, sillä he tekivät paljon työtä perheidensä elättämiseksi. Äidit olivat asuneet lastensa kanssa eri maissa ansaitakseen perheelleen rahaa, minkä nuoret kokivat uhrautumisena perheen hyväksi. Toinen nuorista kuvasi perheestä huolehtimisen merkitsevän myös, ettei lapsille aina jäänyt aikaa edes vanhempien niin toivoessa.

Jotkut vanhemmat ei voi antaa omalle lapselle paljon aikaa, koska voi olla että ne asuu aika kaukana tai niitten työpaikka voi olla jossain kaukana kotoa. – Marika

Äitini on muuttanut Suomeen ja tehnyt töitä perheensä eteen. Lähettänyt rahaa veljelleni ja minulle ja sukulaisilleen. Tarvii paljon rahaa, jotta pystyy elättää monet ihmiset. – Vilma

Kertomuksissa, joissa perhe koettiin pääasiassa huolenpidon kohteena, nuori kuvasi kokemuksiaan usein verraten vanhempiensa arkea omaansa. Nuoret saattoivat kokea perheestä huolehtimisen samanaikaisesti sekä arvostettavana että rasittavana tuntuisena. Tällöin nuori kuvasi kokemuksiaan toisaalta lapsena, joka saa itse nauttia huolenpidosta ja toisaalta nuorena, jonka oma arki vaikuttaa paljon aikuisten arkea vapaammalta.

Aikuisten tarvii mennä töihin, että he saavat rahaa jokapäiväisiin tarpeisiin. Taas kun lapset ja teinit käyvät koulua ja saavat vanhemmilta rahaa. – Anna

Aikuisten elämä ja päivän rytmi vaikuttaa kiireiseltä. Töissä on kiire ja vielä illallakin saattaa olla kiire. Varsinkin jos on lapsia. – Tuukka

Perheelle jäävä riittämätön aika

Muutama nuorista kuvasi myös kokevansa, ettei vanhemmilla ollut perheelle ja kodille tarpeeksi aikaa. Kaksi nuorista koki vanhempiensa sanovan perheen olevan heille tärkeintä, mutta ei kokenut sen toteutuvan käytännössä. Toiset nuorista taas kokivat vanhempiensa töiden viemän ajan vuoksi heille olevan

tärkeää, että lapset pitivät huolen kotitöistä tai omasta koulunkäynnistään. Nuoret kokivat perheen ja vanhempiensa suhteen ristiriitaisena, jos heidän oma kokemuksensa erosi siitä, mitä vanhemmat olivat sanoneet.

..vaikuttaa siltä, että paljon töiden tekemistä on heidän (vanhempien) elämänsä... Heille on tärkeää se, että meillä lapsilla menee koulu hyvin ja tehdään kotityöt kun heillä ei siihen aikaa ole. – Akseli

Mielestäni heidän elämänsä on ihan tavallista arkea, mutta joskus toivoisin että heillä riittäisi enemmän aikaa minulle. – Fanny

Samoin kuin perheen tärkeyttä kuvaavissa kokemuksissa, myös perheelle jäävän ajan riittämättömyys kosketti nuorta itseään perheensä lapsena. Kuvauksista on tulkittavissa, että nuori koki jäävänsä vaille riittävää aikaa tai joutui huolehtimaan kenties enemmän kuin olisi halunnut. Tutkittavat nuoret kaipasivatkin näissä kuvauksissa asiaan muutosta ja toivoivat vanhempiensa rauhoittavan tahtiaan esimerkiksi töiden suhteen.

Jos olisin aikuinen, käyttäisin enemmän aikaa perheeni kanssa olemiseen. – Fanny

Puoliso aikuiselle tärkeimpänä

Yksi nuorista koki puolisoitten olevan vanhemmilleen todella tärkeitä. Hänen kuvauksessaan puoliso sai keskeisimmän merkityksen vanhemman onnen rakentumisessa. Nuoren vanhemmat olivat eronneet ja toinen vanhemmista oli menettänyt puolisonsa. Nuori koki vanhemman tulleen menetyksestä surulliseksi eikä vanhempi tuntunut olevan enää onnellinen. Toinen vanhemmista oli valmis muuttamaan uudelle paikkakunnalle puolisonsa perässä ja nuori koki vanhempansa olevan valmis tekemään mitä tahansa puolisonsa eteen. Nuoren kuvauksesta voi tulkita hänen kokeneen joutuvansa itse sellaisten muutosten keskelle, joihin ei voinut vaikuttaa. Nuori kokikin puolison vaikuttavan vanhempiensa elämään itseään enemmän.

3.3 Työn merkitys aikuisten elämässä

Suurin osa tutkimuksen nuorista koki työn kuuluvan aikuisten elämään. Kahdessa tarinassa työn tilalla esiintyi opiskelu, nuoren kertoessa tuntemistaan nuorista aikuisista. Osa nuorista mainitsi myös vanhempiensa opiskelevan työn

lisäksi. Aikuisista ja työstä kertoessaan nuori kuvasi sekä kokemuksiaan vanhempiensa työn käynnistä että yleisiä aikuisiin ja työhön liittyviä kokemuksiaan. Työtä koskevista kokemuksista olikin perhettä koskevia kokemuksia vaikeampaa erottaa, kuinka omakohtaisia tai sosiaalisesti rakentuneita ne olivat. Työntekoa kuvatessaan nuoret myös pohtivat omia työtä koskevia toiveitaan. Varsinaisia omia tulevaisuudensuunnitelmia ei kirjoitelmien osalta analysoitu, mutta toiveet ja asenteet näkyivät vahvasti siinä, miten nuoret kokivat ympäröivien aikuisten työn. Työ koettiin joko rasittavana työnä, mielekkäänä työnä, työnä toimeen tulemiseksi tai työnä osana tavallista arkea. Joissain kertomuksissa oli kuvauksia monesta erilaisesta työstä, nuoren monenlaisista kokemuksista johtuen.

Rasittava työ

Kokemus työnteosta näyttäytyi nuorten kuvauksissa rasittavana työnä, kun nuori koki työn vievän liikaa aikuisen aikaa tai olevan muuten raskasta. Työn kanssa samassa yhteydessä mainittiin usein myös kotityöt, osana aikuisten tekemää työtä. Kotityötä koskevia kokemuksia avataan kuitenkin tarkemmin myöhemmin, aikuisen vastuita kuvaavan luvun yhteydessä. Työn määrällisesti liiallisena kokeneet nuoret kokivat aikuisten tekevän töissä pitkää päivää, työn olevan aikuisen elämän ainoa sisältö tai vievän suurimman osan aikuisen ajasta.

Tuntuu että aikuisena ei tehdä enää muuta kun töitä ja valiteta. Kun työpäivä on ohi siirrytään kotitöihin. – Liisa

Isäni tekee hurjasti töitä, joten hänelle aikuisuus on rasittavaa. – Niko

Työ sai rasittavan merkityksen myös, jos se vaikutti olevan aikuisille raskasta. Nuoret kokivat liiallisen työn tai paineiden töissä aiheuttavan aikuisissa väsymystä, stressiä ja kiirettä. Osa nuorista myös koki, etteivät aikuiset osaa rentoutua edes töiden jälkeen. Yksi nuorista koki myös työn saannin tai yrityksen perustamisen mahdollisesti aikuisia stressaavana.

Isä on yöttöissä ja hänelle tärkeää on uni. En tiedä, miten hän jaksaa olla yöttöissä ja opiskella samaan aikaan. Hän onkin usein väsynyt. – Rasmus

Usein kun näkee aikuisia töiden jälkeen bussissa he ovat väsyneitä tai joskus vihaisen näköisiä, jos töissä on ollut kiirettä. – Lotta

Kaksi nuorista kuvasi myös aikuisten työssä toistuvien rutiineiden tekevän työstä raskasta.

Entäpä työnteko? Jos on jo muutaman vuoden työskennellyt samassa työpaikassa joka päivä samalla tylsällä rutiinilla eikö se ala olla rasittavaa? Välillä minusta tuntuu, että aikuisuus on pelkkää työntekoa. – Emilia

Ja vielä kun isäni tekee niitä laskujen hoitamisia ja raha-asioita työkseen, että eikö se ollenkaan kyllästyä. – Pihla

Rasittavana työn kokeneista nuorista moni toivoi työn olevan mieluista, jotta sitä jaksaisi tehdä. Heistä osa vaikutti myös ahdistuneilta siitä, ettei aikaa tuntunut aikuisilla jäävän esimerkiksi nukkumiseen, rentoutumiseen tai muuhun vapaa-ajan toimintaan. Työn rasittavuus ilmenikin nuorten kokemuksissa usein myös vapaa-ajalle ja perheelle jäävän ajan sekä jaksamisen kautta.

Mielekäs työ

Mielekäs työ merkitsi monilta osin vastakkaista rasittavalle työlle. Työn mielekkyys tuli esille paitsi nuorten omissa toiveissa ja asenteissa, myös muutaman nuoren kokemuksissa tuntemistaan aikuisista. Nämä nuoret kokivat, että jollekin heidän tuntemalleen aikuiselle työssä merkityksellisintä on työstä pitäminen tai aikuisen työ vaikutti nuoresta itsestään houkuttelevalta. Mielekäs työ koettiin kiinnostavana tai sitä haluttiin tehdä kenties huonommasta palkasta tai työn viemästä ajasta huolimatta. Yksi nuorista koki työn olevan mielekästä myös sen tarjoamien etujen vuoksi.

Hän (isä) on tehnyt sitä työkseen yli 15 vuotta yhteensä. Eli hän varmasti tykkää työstään, mikä innostaa minua tekemään sitä, mistä tykkää, ei hän siitä nimittäin mitään parasta palkkaa saa. – Sonja

Heidän (vanhempien) mielestä tärkeintä on perheen hyvinvointi ja itselleen mukavan työn saaminen. – Kasper

Työ toimeen tulemiseksi

Useampi nuori koki työn olevan aikuisille tärkeää toimeentulon vuoksi. Nuoret kokivat, että aikuisten tulee tehdä töitä elääkseen ja elättääkseen perheensä.

Nuorten kokemuksissa korostuikin esimerkiksi työstä saatava palkka sekä talouden kunnossa pitäminen. Työ merkitsi nuorille ennen kaikkea toimeentulon turvaamista. Joidenkin nuorten kokemuksiin liittyi myös rahan riittämättömyys tai toimeentulon vaatima työn määrä.

Täytyy miettiä mihin rahat riittävät ja mihin ei. Rahan eteen pitää tehdä paljon töitä ja ilman riittävästi rahaa aikuiset tulevat surulliseksi. – Ville

Äitini tekee paljon töitä perheen ja työpaikkansa kanssa...Hän on saanut paljon palkintoja hyvästä työstä sekä palkankorotuksia eli hän tienaa ihan suht hyvin. Kyllä sitä välillä menee kumminkin vähän tiukoille, kun talossa asuu viisi ihmistä. – Sonja

Kokiessaan työn toimeentulon kannalta välttämättömäksi, osa nuorista toi esille aikuisuuteen kuuluvan omillaan pärjäämisen vaatimuksen sekä velvollisuuden huolehtia muista. Työhön liittyvä rahan riittäminen liittyi nuorten kokemuksissa usein myös vanhempien esille tuomiin huoliin.

Työ tai opiskelu osana tavallista arkea

Moni nuorista koki työn tai opiskelun myös olevan osa aikuisen tavallista elämää. Työ nähtiin aikuisille tärkeänä, mutta sen ei koettu painottuvan muita elämänalueita enempää eikä sitä koettu erityisen negatiivisena eikä positiivisena. Työ koettiin luonnollisena ja jopa aikuisuuteen ehdottomasti kuuluvana asiana. Nuorten kokemukset liittyivät tällöin työn sisältöön, työhön osana normaalia arkirytmää tai esimerkiksi työhön aikuisten keskustelujen aiheena.

Olen huomannut, että kahdelle kaverilleni on opiskelu, perhe ja tyttöystävä tärkeät ja kaikille kolmelle serkulleni ovat myös suku, perhe, kaverit, opiskelu ja tyttöystävä tärkeitä. Kaverini käyttävät aikaa opintoihin ja tyttöystäviin, niin kuin serkkuni. – Lari

Omat porukat eivät kauheasti tee työjuttuja kotona, paitsi iskä joskus tekee jotain exeliä koneella. – Pete

3.4 Vapaa-ajan merkitys

Kokemukset aikuisten vapaa-ajan määrästä sekä aikuisten tavoista käyttää vapaa-aikaansa nousivat esille useissa nuorten kertomuksissa. Vapaa-ajan kuvauksista oli selkeästi havaittavissa, kuinka nuori koki aikuisten tavat käyttää vapaa-aikaa verraten niitä omaan tai muiden nuorten vapaa-

ajanviettoon. Nuoret kertoivat useasti omien vanhempiensa vapaa-ajasta, mutta myös itseä vanhempien ystävien, lähisukulaisten sekä yleisesti muiden aikuisten vapaa-ajan viettoa kuvattiin. Vapaa-aika koettiin kuvauksissa joko vapaa-ajan puuttumisena, mielekkään vapaa-ajan puuttumisena tai aikuisille mukavana aikana.

Vapaa-ajan puuttuminen

Osa nuorista koki, ettei vanhemmille jäänyt töiden lisäksi vapaa-aikaa lähes ollenkaan. Pääasiassa nuoret kokivat vapaa-ajan puuttumisen johtuvan aikuisten työstä ja sen muilta elämän osa-alueilta viemästä ajasta. Monissa kuvauksissa vapaa-ajan puuttuminen antoikin negatiivisen merkityksen esimerkiksi työn raskaudelle. Osa nuorista koki myös perheen vaikuttavan vanhempien vähäiseen vapaa-aikaan. Nuoret kokivat vapaa-ajan puuttumisen negatiivisena, sillä se tarkoitti ettei aikaa jäänyt harrastuksille, omille ystäville eikä aina edes rentoutumiseen tai perheelle. Nuoret kuvasivat etteivät itse olisi aikuisina valmiita luopumaan vapaa-ajastaan.

Aikuisten ajankäyttö on asia, mikä ihmetyttää itse asiassa melko usein. He menevät töihin aamulla, käyvät ruokakaupassa töistä tullessaan, kotiin tultuaan laittavat ruuan, illalla tekevät vähän paperitöitä ja sitten menevätkin nukkumaan. Missä on vapaa-aika ja ystävät? Pitäisikö minunkin täyttäessäni 18 luopua kavereista ja vapaa-ajasta ja keskittyä vain töihin? Siihen en kyllä halua alistua. – Heli

Vapaa-ajan puuttuminen näyttäytyikin nuorten kuvauksissa yhtenä negatiivisimmista aikuisuuden puolista.

Mielekkään vapaa-ajan puuttuminen

Mielekkään vapaa-ajan puuttuminen liittyi osittain vapaa-ajan puuttumiseen kokonaan, mutta sillä oli kuvauksissa myös oma merkityksensä. Kuten vapaa-ajan puuttumisen yhteydessä, mielekkään vapaa-ajan puuttuminen tuli esille pääasiassa kokemuksissa omista vanhemmista. Moni nuorista koki vanhempiensa käyttävän vähäisenkin vapaa-aikansa lähinnä kotonaan ja lasten harrastusten parissa. Nuoret kokivat vanhempiensa käyttävän vapaa-aikansa heistä turhilta tuntuviin asioihin sen sijaan, että aikuiset olisivat nähneet ystäviään tai harrastaneet itseään kiinnostavia asioita kodin ulkopuolella. Esimerkiksi television katselun koki moni tämän ryhmän nuori negatiivisesti.

Osalla nuorista oli myös kokemuksia siitä, etteivät vanhemmat viettäneet vapaa-aikansa yhdessä perheen kanssa vaikka olisivatkin olleet kotonaan.

Joskus aikuisilla ei ole ollenkaan vapaa-aikaa. Joko ne on töissä tai tekee kotitöitä. Mutta sitten kun ne viimein saa sen vapaansa, niin sitten ei tehdäkään mitään hauskaa. Jos viettää kaikki vapaansa lukien lehteä television edessä niin onko se sitten kivaa? Istua nyt siinä joka vapaapäivänä vaikka muun perheen kanssa voisi tehdä jotain rentoa. – Pihla

Vapaa-ajan käyttäminen mielekkäästi merkitsi kuvausten perusteella monille nuorille ystävien tapaamista. Niinpä kotona vietetty vapaa-aika saikin erityisen negatiivisen merkityksen, kun nuoret kokivat etteivät vanhemmat tavanneet ystäviään. Nämä nuoret kokivat, ettei vanhemmilla ollut ystäviä tai ystäväpiirit olivat hyvin pienet. Lisäksi nuoret olivat kohdanneet julkisilla paikoilla aikuisia, jotka liikkuvat pääasiassa yksinään tai perheidensä kanssa, ja vertasivat heitä nuorten kaveriporukoihin. Yhdessä kuvauksessa myös vanhempien ulkopuolisuus sosiaalisesta mediassa sai vanhempien sosiaaliset suhteet tuntumaan nuoresta suppeilta. Mielekkään vapaa-ajan puute liittyikin vahvasti myös sosiaalisten suhteiden suppeuteen.

Aikuisten elämä, siis oikeiden aikuisten eikä nuorten aikuisten elämä, vaikuttaa synkältä ja etäiseltä. Ainakin omien vanhempieni kaveripiiri tuntuu olemattomalta ja arki raskaalta. Eivät vanhempani ikinä ole vapaa-ajalla kavereidensa/ystäviensä kanssa. He ovat kotona, istuvat tietokoneella ja katsovat televisiota tai tekevät erilaisia kotitöitä. Eivät ikinä tee mitään muiden aikuisten kanssa. – Teemu

Antaisin sellaisen neuvon, että viettäisi enemmän aikaa kavereiden kanssa ja tekisi enemmän jotain oikeasti hauskaa. Ei aina ole pakko työpäivän jälkeen nuhjata kotona. – Heikki

Mielekkään vapaa-ajan puuttumista kuvanneet nuoret kokivat aikuisten vapaa-ajan käytön olevan hyvin erilaista kuin nuorten itsensä. He saattoivat verrata keskenään sekä omaa ja vanhempiensa vapaa-ajanviettoa että julkisilla paikoilla näkyviä nuorten ryhmittymiä siellä näkyviin yksinäisiin tai perheellisiin aikuisiin. Nuoret itse toivoivat voivansa säilyttää ystävänsä myös aikuisina.

Vapaa-aika mukavana aikana

Lähes kaikissa vapaa-aikaan liittyvissä kuvauksissa nuoret kokivat, ettei sitä ollut aikuisilla tarpeeksi tai että aikuisten kotiin liittyvät velvollisuudet häiritsivät vapaa-aikaa. Nuoret kuvasivat vapaa-aikaa kuitenkin aikuisille mukavana ja tärkeänä aikana, jos he kokivat aikuisten arvostavan vähäistäkin

vapaa-aikaansa ja käyttävän sen itseään kiinnostaviin asioihin. Mukavaakin vapaa-ajan toimintaa kuvatessaan nuori vertasi aikuisen vapaa-aikaa omaansa, ja koki sen monilta osin erilaiseksi. Useat nuoret kokivat aikuisten käyttävän vapaa-aikansa mielellään rentoutumiseen. Moni nuori myös koki aikuiselle tärkeänä kodin ulkopuoliset harrastukset, urheilun, ystävien tapaamisen tai kulttuurin. Myös matkustaminen yhdessä perheen kanssa oli joidenkin nuorten kokemusten mukaan aikuisille mieluista. Kotona aikuiset tuntuivat nauttivan usein television katselusta, lukemisesta, ulkoilusta, lemmikkieläimistä tai talon remontoinnista. Toisin kuin vapaa-ajan saadessa merkityksensä mielekkyyden puuttumisena, mukavana vapaa-ajan kuvanneet nuoret eivät antaneet kotona vietetylle vapaa-ajalle negatiivista merkitystä.

Aikaa he käyttävät töissä tai kotona ja kotona ollessaan he tekevät kotitöitä, ovat perheen kanssa tai harrastavat liikuntaa. – Eetu

Viikonloput tekevät heidät (aikuiset) iloisiksi, sillä ei tarvitse herätä aamulla aikaisin töihin vaan voi nukkua pidempään ja sitten vaikka mennä kaupolle jos huvittaa tai tehdä jotain muuta. – Lotta

Vapaa-ajan mieluisa merkitys tuli esille myös nuorten kuvatessa kokemuksiaan nuorista aikuisista. Kuvatessaan aikuisia tuttaviaan tai julkisilla paikoilla kohtaamiaan nuoria aikuisia, nuoret kokivat nuorten aikuisten nauttivan aikuisten vapauksista ja viettävän aikaa kavereidensa kanssa yleensä enemmän, kuin tuntemansa vanhemmat aikuiset.

Suurin osa monista aikuisista viettää aikaa baarissa ja ulkona kavereiden kanssa, mutta vanhemmat aikuiset käyvät töissä ja nuhjuavat kotona lopun vapaa-aikansa. – Heikki

Yksi nuorista koki vanhempansa mukavan vapaa-ajan itse negatiivisena, sillä vanhemman harrastukset muutenkin kiireisessä arjessa merkitsivät, ettei vanhempi viettänyt kotona tarpeeksi aikaa.

Hänen (äidin) elämä on aika kiireistä, sillä hän johtaa omaa firmaansa, käy aktiivisesti koulussa, jumpissa ja mitä kaikkia harrastuksia hänellä nyt on...toteamme vain, että häntä näkee vain suurimmissa käännteissä ja auton perävalot. – Henkka

Nuorten kokemukset vapaa-ajasta toivat esille sen suuren merkityksen myös heille itselleen. Nekin nuoret, jotka kuvasivat vanhempiansa jo nyt nauttivan vapaa-ajastaan, toivoivat heidän tekevän sitä jatkossa vielä enemmän.

3.5 Aikuisten arkirytmii ja arjen kokonaisuus

Nuorten kuvatessa kokemuksiaan aikuisten elämästä ja arjesta, he kuvasivat edellisten elämänaalueiden lisäksi arkea kokonaisuudessaan ja arkirytmiiä koskevia kokemuksiaan. Arkirytmistä kertovina kokemuksina tulkitsin kuvaukset, jotka eivät painotu niinkään yksittäiseen elämänaalueeseen tai sen sisältöön, vaan siihen rytmiin, jolla eri elämänaalueet vaihtelevat. Arkirytmii koettiin kertomuksissa usein sellaisena, mikä erottaa nuoren oman arjen aikuisen arjesta. Aikuisten arkirytmii ja arki kokonaisuudessaan koettiin joko tylsänä arkirytmiiinä, kiireisenä arkirytmiiinä, tavallisena arkena tai mielekkäänä arkena.

Tylsä arkirytmii

Nuoret kokivat aikuisten elävän tylsän arkirytmiiin mukaisesti silloin, kun heistä tuntui, että aikuisten arki kulki samaa rataa ilman suurempia poikkeuksia tai yllätyksiä. Nuoret kokivat aikuisten arjessa toistuvan samojen arkirutiineiden ja elämän sijoittuvan lähinnä töiden ja kodin välille. Osa nuorista koki vanhempiansa arkirutiineihin kuuluvan myös kaupassa käynnin, lasten harrastuksiin tai päiväkotiiin kuljettamisen sekä omilla harrastuksilla käynnin. Kotona aikuiset heidän kokemustensa mukaan joko makasivat, nukkuivat, maksoivat laskuja, murehtivat raha-asioita, laittoivat ruokaa tai katsoivat uutisia. Tylsäksi tämän arkirytmiiin nuoret kokivat esimerkiksi spontaanisuuden ja tapahtumien puutteen vuoksi. Tylsän arkirytmiiin kokemukset liittyivät hyvin usein kokemuksiin vanhempien vapaa-ajan tai mielekkään vapaa-ajan puuttumisesta, tai heidän työnsä rasittavuudesta.

Päivät kuluvat töiden tekemiseen ja laskujen maksamiseen, sekä uutisten katsomiseen: "Taas se eduskunta sössi." Elämä pyörii samojen asioiden äärellä eikä spontaanisuutta enää ole. – Hanna

Mielestäni aikuisten arki vaikuttaa aika tylsältä, koska siinä vain kierretään samaa kehää joka viikko eikä ikinä tapahdu mitään. – Eetu

Tylsä arkirytmii kuvattiin pääasiassa hyvin erilaiseksi kuin nuoren oma, vaihtelevampi arki.

Kiireinen arkirytm

Kokemus siitä, että aikuisen arkirytm oli kiireinen syntyi osalle nuorista sekä heidän vanhempinsa ja läheistensä arjesta että julkisilla paikoilla kohtaamistaan aikuisista. Työ ja perhe tuntuivat vievän vanhempien ajan, kuten niissäkin kuvauksissa, joissa arkirytm merkitsi tylsyyttä. Jotkut kiireiseksi arjen kokeneet, kokivatkin arjen myös samalla tylsäksi. Aikuisen arjen kiireiseksi kokiessaan osa nuorista kuvasi myös, ettei aikaa jäänyt aikuisilla tarpeeksi esimerkiksi nukkumiselle tai vapaa-ajalle. Yksi nuorista koki myös aikuisilta saadut kehotukset ”nauttia elämästä vielä kun voi”, merkinä siitä, etteivät aikuiset itse nähneet siihen enää mahdollisuutta. Osa nuorista myös koki vanhempien itse pitävän kiirettä yllä omalla toiminnallaan.

Tuntuu että aikuisena ei tehdä enää muuta kun töitä ja valiteta. Kun työpäivä on ohi siirrytään kotitöihin. Kerkeekö aikuisena edes nukkumaan kunnolla? Ehkä viikonloppuna, mutta silloinkin pitää siivota ja korjata pyörän kumi tai haravoida lehdet. Aina vaan tehdään ja jos ei tehdä, keksitään tekemistä. – Liisa

Osa nuorista oli kokenut myös kaupoissa, busseissa sekä kaupungillaan kohtaamiensa aikuisten olevan kiireisiä.

Kaupungilla ja busseissa näkemäni aikuiset vaikuttaa kiireisiltä ja jotkut vähän äkäisiltä. – Helmi

Kiireinen arki merkitsikin monelle velvollisuuksien täyttämää arkea, joka oli suurimman osan mielestä erilaista kuin heidän oma arkensa. Vain yksi nuorista kuvasi myös oman arkensa olevan kiireistä.

Tavallinen arki

Myös tavalliseksi aikuisen arjen kokeneet nuoret kokivat arjen koostuvan työstä, perheestä ja joskus vapaa-ajasta. Nuoret kuitenkin kokivat, että se oli aikuisille normaalia eikä se siksi näyttäytynyt heille erityisen negatiivisena tai positiivisena. Osa nuorista koki vanhempinsa olevan hieman väsyneitä tai vanhempien vapaa-ajanvietosta puuttuvan mielekkyyden, mutta he ikään kuin ollettivatkin sen kuuluvan aikuisen elämään.

Minusta läheisteni arki vaikuttaa ihan normaalilta, mutta joskus tuntuu siltä, kun aikuiset stressaisivat liikaa pikkuisista asioista, vaikka minun mielestäni siinä ei ole mitään järkeä. – Outi

Aikuisten elämä on mielestäni töissä käymistä, kotona oleilua ja kaupassa käyntejä. Tällaista olen huomannut vanhempieni ja serkkujeni elämässä. – Miro

Sisällöltään tavallinen arki ei siis välttämättä eronnut tylsästä tai kiireisestä, mutta nuoret eivät kuvanneet sitä negatiivisuuden kautta.

Mielekäs arki ja elämä

Nuoret, jotka kokivat aikuisten arjen ja elämän olevan mielekästä, kuvasivat sen koostuvan hyvin samoista asioista kuin nekin nuoret, jotka kokivat arjen kiireiseksi, tylsäksi tai tavalliseksi. Nuoret kuitenkin kokivat vanhempiensa olevan onnellisia ja kuvasivat heidän olevan elämäänsä tyytyväisiä. Kaikki nuorista, jotka erikseen kirjoittivat vanhempiensa elävän onnellista elämää tai olevan tyytyväisiä elämäänsä kokivat myös perheen olevan vanhemmilleen tärkeä. Positiivisena vanhempien elämä kuvattiin myös usein, jos vanhemman nähtiin olevan tyytyväinen omaan elämäntapaansa. Yksi nuorista koki vanhempansa esimerkiksi elävän vaatimattomasti ja kuvauksesta oli tulkittavissa, että nuori koki vanhemman nauttivan arjestaan, toisin kuin hänen kuvatessaan toisen vanhempansa elämää.

Hän elää vaatimattomasti ja hän on rauhallinen persoona. Mutta hän lukee, pyöräilee ja käy kävelyllä. Me matkustellaan myös isän kanssa säännöllisesti. Hänellä ei ole koskaan kiire, ja harvemmin ollaan ajoissa. – Henkka

Eräs nuorista myös koki vanhempiensa töistä ja kodista koostuvan arjen positiivisen tasaisena, kun hän vertasi sitä omaan vauhdikkaaseen arkeensa. Nuori koki myös vanhempiensa pitävän perhettä tärkeänä sekä omaavan muutenkin hyvät elämänarvot, ja tasaisuus merkitsikin nuorelle myös hyviä vuorovaikutussuhteita perheen kesken.

Vanhempieni arki on aika tasaista, tasapainoista. He eivät tappele juurikaan ja perheeni sisäiset suhteet ovat aika rentoja... Tavallaan haluaisin olla jo aikuinen, koska aikuisen elämä vaikuttaa tasaisemmalta. – Iida

Sen sijaan toinen nuorista koki päinvastoin. Hän koki vanhempiensa elävän tasaisen tylsää arkea, kun taas tutun lentäjän arki tuntui vaihtelun ja mielekkään työn vuoksi kiinnostavalta. Mielekkyyden, samoin kuin tylsyyden, tavallisuuden tai kiireen kokemus, ei syntynyt nuorten kuvauksissa samoista asioista, vaan nuoret kokivat samanlaisiltakin vaikuttavat tilanteet eri tavoin.

3.6 Aikuisten arkeen vaikuttavat vastuut

Kuten aiemmista luvuista on tullut esille, nuoret kuvasivat aikuisen arkea työstä, perheestä ja vapaa-ajasta koostuvana. Näille aikuisen elämänalueiden kokemuksille nuoret antoivat usein merkityksiä myös sen kautta, miltä arkirytmii ja arjen kokonaisuus nuorista tuntuivat. Lisäksi nuoret kertoivat kokemuksiaan niistä vastuista, joiden vuoksi he näkivät aikuisten toimivan elämässään kuten toimivat. Tällaisina vastuina koettiin itsestä huolehtiminen, taloudesta huolehtiminen sekä perheestä ja kodista huolehtiminen. Kokemuksiin aikuisten vastuista liittyi nuorten kuvauksissa usein pelon, ahdistuksen tai jännityksen tunteita. Monistakaan kuvauksista ei tullut ilmi kokemuksen omakohtaisuutta sen suhteen, keitä nuoret kuvasivat, mutta sen sijaan omakohtaisuus ilmeni kuvauksista tulkittavissa olevina tunteina, jotka olivat pääasiassa negatiivisia.

Itsestä huolehtiminen

Vastuuta huolehtia itsestään kuvanneet nuoret kokivat, että aikuisen tulee ottaa vastuu omasta elämästään ja tulla toimeen omillaan. Näistä nuorista moni koki, että itsestä huolehtiminen tapahtuu yksin, ilman toisilta saatua tukea. Koettu yksin pärjäämisen vaatimus ahdisti monia nuorista. Yksi nuori kertoi myös kokemuksistaan aikuisesta siskostaan, joka joutuu kantamaan vastuuta kuten muutkin aikuiset. Tämä nuori koki aikuisia rangaistavan liian helposti teoistaan.

Aikuisuus on kuin linnun lähtö pois pesästänsä. Ympärillä ei ole enää samoja tuttuja ihmisiä ja paikkoja kuin ennen, ja joutuu pärjäämään omillaan. Aikuisen on pakko tehdä töitä selvitäkseen ellei halua palata takaisin pesäänsä, vanhempien elätettäväksi. - Tiia

Itsestä ja omasta elämästä huolehtimisen vastuu pelotti joitain nuoria, vaikka he kokivatkin, että heidän vanhempiaan se ei huolestuttanut. Toisaalta nuoret myös luottivat asioiden hoitumiseen lopulta.

Minä pelkään aikuisuudessa vastuuta ja sitä, miten selviän. Toisaalta voin ajatella, että jokaiselle täällä on oma paikkansa. - Karoliina

Nuoret saattoivat myös kokea, että ilman kykyä huolehtia itsestään ei voinut olla aikuinen. Esimerkiksi kertoessaan aikuisesta veljestään, joka asui edelleen

kotonaan eikä saanut aikaiseksi hoitaa omia asioitaan, nuori koki, ettei veli tästä syystä ollut vielä aikuinen.

Taloudesta huolehtiminen

Rahan merkitys nuorten kokemuksissa on tullut esille jo työn tekemisenä toimeentulon vuoksi sekä perheestä huolehtimisen yhteydessä. Näiden lisäksi osa nuorista koki raha-asioiden ja taloudesta huolehtimisen aiheuttavan vanhemmillensa huolia. Huolta aiheuttivat esimerkiksi laskujen ja verojen maksaminen. Nuoret saattoivat myös kokea pelottavana, että aikuisena on maksettava itse esimerkiksi oma asumisensa ja ruokaostoksensa. Lisäksi yksi nuorista koki erityisen negatiivisena aikuisten itse ansaitsemien rahojen kulumisen kaikkeen muuhun kuin itselle.

Myös mielestäni aikuiset murehtivat liikaa lainoja, laskuja ja töitä. Elämä olisi varmasti paljon anteliaampaa jos ei tulisi ylimääräistä murehdittavaa. – Essi

Raha-asiat erottivat monien nuorten kokemuksissa nuoret ja lapset aikuisista. Nuoret kokivat helpotusta siitä, ettei heidän vielä tarvinnut itse maksaa omia menojaan, mutta olivat huolestuneet toisaalta siitä vaiheesta, kun se tulee eteen.

Perheestä ja kodista huolehtiminen

Velvollisuus huolehtia perheestä tuli esille jo aiemmissa yhteyksissä perheen elättämisenä, työn tekemisenä toimeen tulemiseksi sekä raha-asioista huolehtimisena. Rahallisten velvoitteiden, palkkatyön ja lasten hoitamisen lisäksi nuoret kokivat kotitöiden velvoittavan aikuisia. Kotitöiden tekeminen sai nuorten kuvauksissa lähes aina negatiivisen merkityksen, sillä sen koettiin vievän aikuisten vapaa-aikaa. Tämän lisäksi kotityöt tekivät arjesta kiireistä. Kotityöt kuvattiinkin usein osana vanhemman muutenkin suurta työmäärää.

Aikuisena käydään töissä ja elätetään perhe. Tehdään ruokaa ja siivotaan. Niinku joka päivä, ainakin meillä. – Liisa

Aikuisena usein työpäivän jälkeen tehdään kotityöt, ruoka ja käydään kaupassa. Kun päivän kotityöt on tehty voi istua vaikka katsomaan televisiota, mutta pitää muistaa pestä myös pyykki. – Lotta

Kotitöitä kuvatessaan nuori kertoi usein omista vanhemmistaan. Kokemuksissaan nuori kuvasikin itseään perheensä lapsena ja vanhempia

kodista vastuussa olevina aikuisina. Nuori oli tällöin helpottunut ja kiitollinen, että vanhempi piti huolta kodista ja lapsista. Toisaalta kotityöt erottivat nuorten rennon vapaa-ajan ja aikuisten kiireisen vapaa-ajan toisistaan. Osa nuorista koki kuitenkin myös omaksi vastuukseensa kotitöissä auttamisen, ja osa jopa kuvasi tekevänsä niitä kiireisiä vanhempiaan enemmän. Kuitenkin kotitöiden koettiin olevan perheessä vanhempien vastuulla.

3.7 Aikuisten mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään

Vaikka nuoret kokivat aikuisilla olevan paljon vastuuta, joka vaikutti heidän elämäänsä yleensä negatiivisesti, nuoret antoivat myös ison merkityksen niille mahdollisuuksille, joita kokivat aikuisilla olevan omaan elämäänsä vaikuttamiseksi. Kokemukset aikuisten mahdollisuuksista olivat usein sosiaalisesti rakentuneita, yleisiä kokemuksia, eikä nuori kertonut niitä kuvatessaan välttämättä esimerkkejä yksittäisistä tapahtumista. Mahdollisuuksia kuvatessaan nuori vertasi usein omaa ja aikuisten vaikutusvaltaa keskenään. Tällöin nuori asetti itsensä eri asemaan aikuisen kanssa usein aikuisten täysi-ikäisyyden ja oman ala-ikäisyytensä perusteella.

Vaikutusvalta

Moni nuorista koki aikuisilla olevan enemmän mahdollisuuksia tehdä valintoja ja päätöksiä itsenäisesti kuin nuorella itsellään. Nämä nuoret kokivat, ettei aikuisten tarvitse huomioida päätöksenteossa muita, ja että aikuiset otetaan mielipiteidensä kanssa enemmän tosissaan kuin nuoret itse. Myös aikuisten täysi-ikäisyyden tuoman mahdollisuuden äänestää sekä asettua ehdoille vaaleissa, koettiin tuovan mahdollisuuksia vaikuttaa oman arjen ulkopuolella.

Toisaalta onhan se ihan kiva, ettei koko ajan olla huohottamassa niskaan, vaan saa itse tehdä itseään koskevat päätökset yms. riippumatta siitä, mitä muut ajattelevat tai sanovat. – Eeva

Aikuiset laativat lait ja aikuiset myös noudattavat niitä (tai ovat noudattamatta!). Aikuiset päättävät kaiken tässä maailmassa, tuleeeko lapsia (eli lisää tulevia aikuisia), mitä ostetaan muilta ihmisiltä ja mitä myydään muille ihmisille. – Niina

Aikuisten vaikutusvaltaa kuvatessaan nuoret kokivat itse olevansa aikuisiin verrattuna alemmassa asemassa, esimerkiksi vanhempi-lapsi- tai opettaja-

oppilas-suhteessa. Nuoret kaipasivat lisää vaikutusvaltaa myös omaan elämäänsä.

Valinnanmahdollisuudet

Moni nuorista koki aikuisille olevan tarjolla enemmän mahdollisuuksia, joista valita. Heidän kokemustensa mukaan aikuisille oli suunnattu enemmän vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja täysi-ikäisille oli tarjolla myös enemmän työpaikkoja. Lisäksi he kokivat aikuisilla olevan mahdollisuuksia toteuttaa itseään esimerkiksi tekemällä vapaaehtoistyötä tai matkustamalla ulkomaille. Nuoret kokivat myös aikuisten käytössä olevan oman rahan parantavan mahdollisuuksia päättää tekemisistään.

Aikuisilla on myös enemmän ajanviettopaikkoja kuin nuorilla. Tämän takia nuoret joutuvat ”notkumaan” ympäriinsä. – Rasmus

Aikuiset otetaan tosissaan, he voivat ja pystyvät vaikuttamaan, voivat matkustella miten haluavat ja voivat muuttaa eri maahan asumaan, saavat osallistua eri järjestöihin ja mennä mukaan vapaaehtoistyöhön ulkomaille, saavat katsoa K 18- elokuvia ja voivat perustaa perhettä. – Aada

Joidenkin nuorten kuvaukset pohjautuivat lähes täysin aikuisten ja nuorten mahdollisuuksien vertailuun. Aikuisuutta toisaalta odotettiin, mutta toisaalta mahdollisuuksia toivottiin annettavan enemmän jo nuorille itselleenkin.

Elämäntavan valinta

Useat nuorista kokivat, että aikuisen on mahdollista vaikuttaa itse omaan elämäänsä ja siihen, millaista aikuisuutta he elävät. Vaikuttamisen he kokivat mahdolliseksi tekemällä omia päätöksiä ja valintoja. Lisäksi osa nuorista koki tunteidensa aikuisten vaikuttaneen elämäänsä laajemmin omilla arvoillaan ja kokonaisella elämäntavallaan. Tämä merkitsi nuorille ennen kaikkea sitä, että he muista negatiivisista kokemuksistaan huolimatta toivoivat ja uskoivat oman aikuisuutensa olevan tulevaisuudessa erilaista. Monien nuorten tarinoissa mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään käänsikin muuten negatiiviset kokemukset aikuisten elämästä positiivisiksi, ja siten muutti nuoren kokemuksen aikuisuudesta positiiviseksi.

Vanhemmillani on mielestäni hyvät arvot. Onnellinen elämä, järkevä elämä, sivistyneisyys, yhdessäolo. – Iida

Aikuisten arki on melko raskasta, mutta jokainen voi itse määrätä mitä elämältään haluaa. – Karoliina

Nuorten kuvauksissa monet heidän aikuistensa elämäntilanteet, kuten kiire, ystävien tai harrastusten puute sekä asioista huolehtiminen, näyttäytyikin aikuisten omina valintoina.

3.8 Aikuisten käyttäytyminen ja suhtautuminen nuoriin

Aikuisten käyttäytymistä kuvaavaan merkityskokonaisuuteen liittyivät kokemukset, joissa nuoret kuvasivat kohtaamiensa tuttujen tai tuntemattomien aikuisten käyttäytymistä sekä toimintaa eri tilanteissa. Merkityskokonaisuuteen kuuluvat myös nuorten kuvaukset kokemuksistaan aikuisten alkoholinkäytöstä sekä siitä kuvasta, jonka he mediasta olivat aikuisista saaneet. Käyttäytymistä koskevat kokemukset jakoutuivat analyysissäni normien mukaiseen käyttäytymiseen, negatiiviseen käyttäytymiseen, positiiviseen käyttäytymiseen, stressaantuneeseen käyttäytymiseen, päihteiden käyttämiseen, negatiiviseen suhtautumiseen nuoria kohtaan sekä median antamaan kuvaan. Käyttäytymistä koskevat kokemukset ilmenivät nuorten kirjoitelmissa pääasiassa vieraita aikuisia sekä mediassa esiintyviä aikuisia kuvaavina kertomuksina. Jonkun verran kuvattiin kokemuksia myös omien vanhempien käyttäytymisestä.

Normien mukainen käyttäytyminen

Useat nuoret kuvasivat kokemuksiaan aikuisista, jotka käyttäytyvät noudattaen normeina pitamiään käyttäytymissääntöjä. Aikuiset koettiin yleisillä paikoilla hiljaisiksi ja massan mukana kulkeviksi. Heidän koettiin välttelevän katsekontakteja, eivätkä he erään nuoren kuvauksen mukaan olleet positiivisen kiinnostuneita ympäristöstään, kuten esimerkiksi lasten kuvattiin olevan. Nämä nuoret myös kokivat aikuisten esimerkiksi välttelevän erottautumista joukosta, sekä pyrkivän käyttäytymään mahdollisimman asiallisesti. Tällaista korrektiksi kuvattua käytöstä saattoivat aikuiset jonkun nuoren mukaan myös odottaa muilta. Moni nuorista koki tämän asiallisen käyttäytymisen olevan tärkeää aikuisille, jotka halusivat antaa hyvän vaikutelman itsestään muille aikuisille. Nuoret itse kuitenkin kokivat sen lähinnä negatiivisena piirteenä.

Busseissa kohtaan bussikuskin ja bussillisen muita autisteja. Bussikuski ei yleensä puhu ja muut vaan löpöttää jotain omiaan tai on hiljaa. – Leevi

Aikuiset, joita kohtaa busseissa tai muualla julkisissa paikoissa, keskittyvät usein ensisijaisesti omiin asioihinsa. Verrattuna nuorempiin, kuten pieniin lapsiin, jotka ovat kiinnostuneita ympärillä olevista asioista ja eivät uskalla kysyä tyhmiäkään kysymyksiä. Aikuistenkin pitäisi uskaltaa kysyä tyhmiä. – Nelli

..mutta sitten kadulla ja kaupoissa kaikki taas on usein hiljaisia, eivätkä halua erota joukosta. – Sara

Moni nuorista koki aikuisten myös toimivan aina tilanteen mukaisesti, tehden vain vaadittavan eikä mitään ylimääräistä tai poikkeavaa. Myös omien toimintatapojen pohdinta jälkeenpäin toisten aikuisten kanssa, sekä omien virheiden peittely kuvasivat joidenkin nuorten kokemuksia aikuisten toiminnasta.

Kaupoissa ja busseissa näkemäni aikuiset ovat joko hiljaa tai puhuvat silloin kun on sopivaa. He eivät yleensä rupattele turhia vaan tekevät mitä on tehtävä ja menevät muualle. – Olli

Kaupoissa aikuiset ei yleensä kävele es (energiajuoma) ja karkkipussi kainalossa vaan ne ostaa ruokaa. – Pete

Aikuisista on tärkeää käyttäytyä normaalisti, miten se nyt määritelläänkään. Kaupassa kun käydään, tehdään äkkiä vain ostokset ja sitten pois. Kaupassa ei saa saada naurukohtausta tai mitään muuta vastaavaa. On tärkeää, millaisen vaikutelman muille antaa. – Minka

Kaksi nuorista näki normien noudattamisen ulottuvan koko aikuisten elämäntapoihin ja siinä tehtyihin valintoihin. Nämä normit, samoin kuin arjen toiminnassa näkyvät, nuoret kokivat rajoittavina.

Aikuisilla on mahdollisuus tehdä suuria asioita, heillä on miljoona vaihtoehtoa, mutta suurin osa tyytyy perus perhe- ja työmuottiin. Sekin on tietty hyvä valinta- mutta vain jos haluaa sitä oikeasti itse. – Nelli

Osa nuorista korostikin Nellin tavoin normaalin elämäntapojen olevan positiivinen asia, jos se oli oikeasti oma valinta.

Positiivinen käyttäytyminen

Aikuisten käyttäytymisen positiivisena kokeneet nuoret kuvasivat aikuisten käyttäytyvän yleensä kohteliaasti, ystävällisesti ja auttavaisesti. Heitä saatettiin myös kuvata hyvällä tavalla asiallisiksi, jolloin tämä merkitsi nuorelle huolehtivaa asennetta. Osa nuorista, jotka kuvasivat hyvää käyttäytymistä,

kokivat tämän koskevan vain jotain tiettyä joukkoa aikuisia, kuten vanhoja ihmisiä tai pienten lasten vanhempia. Osa nuorista oli kohdannut ystävällistä käytöstä myös palvelutyötä tekeviltä aikuisilta. Myös netissä kohtaamiaan aikuisia piti yksi nuori erityisen rennosti käyttäytyvinä. Iloisuus ja hyvätuulisuus liittyivät nuorten kokemuksissa usein nuoriin aikuisiin tai toisten aikuisten seurassa liikkuviin aikuisiin.

Nuoret aikuiset nauravat, tekevät ehkä hiukan tyhmyyksiä, mutta ovat usein iloisia ja hyvin muiden kanssa toimeen tulevia ihmisiä. – Väinö

Netissä aikuiset vaikuttavat rennoilta ja siisteiltä, jolloin haluaisi olla jo aikuinen just nyt eikä kohta. – Olli

Hyvään käyttäytymiseen liittyi joidenkin nuorten kuvauksissa myös hyviin arvoihin, kuten rehellisyyteen sekä hyvään elämänasenteeseen.

Negatiivinen käyttäytyminen

Osa nuorista oli kohdannut aikuisia, joiden koki käyttäytyneen huonosti esimerkiksi olemalla epäkohtelias toisia kohtaan tai käyttäytymällä muita kohtaan ilkeästi. Nuoret kuvasivat kokemuksiaan esimerkiksi huonotuulisista vanhemmistaan sekä julkisilla paikoilla kohtamistaan epäasiallisesti käyttäytyneistä aikuisista. Negatiivisena käyttäytymisenä osa nuorista koki myös esimerkiksi vastuuntunnotoman käytöksen. Myös toisten auttamatta jättämisen tai anteeksi pyytämättömyyden nuoret kokivat ikävänä. Moni nuorista liitti kokemukset vain johonkin aikuisten ryhmään tai tilanteeseen, kuten vanhempiin aikuisiin tai bussissa käyttäytymiseen.

Busseissa minusta tuntuu, ettei aikuiset olekaan niin kohteliaita. Usein, kun bussiin astuu vanhus, katson niin kukaan ei anna paikkaa. ja se tuntuu minusta pahalta, koska sitten kun kukaan ei anna paikkaa, vanha ihminen joutuu heikoilla voimillaan seisomaan. – Sofia

Aikuisten huumorintaju tuntuu menneen samalla kuin näkökin. Aikuiset helposti ovat kärtyisiä, ja he joskus vaikuttavat siltä että olisi halko pepussa. – Väinö

Negatiivista käytöstä kuvasi usein negatiivinen suhtautuminen toisiin ihmisiin tai negatiivinen mieliala. Negatiivisena nuoret kokivat usein erityisesti aikuisten suhtautumisen nuoria kohtaan, sekä myös päihteisiin liittyvän käyttäytymisen, joita kuvataan myöhemmin erikseen.

Rasittunut käyttäytyminen

Rasittunutta käytöstä kuvanneet nuoret kertoivat kokemuksistaan omien vanhempiansa käyttäytymisestä. He kokivat vanhempiansa olevan stressaantuneita tai väsyneitä, minkä vuoksi heitä ei kohdannut usein iloisina. Nuoret myös kokivat vanhempiansa esimerkiksi valittavan asioista, huokailevan haikean kuuloisina tai ajattelevan aina tulevaa ja negatiivista, hetkessä elämisen sijasta. Monen nuorten kokemuksissa vanhempien rasittunut käyttäytyminen liittyi kokemuksiin vanhempien suuresta työn määrästä tai rasittavasta työstä. Osa koki rasittumisen olevan oman toiminnan eli ”stressaamisen pikkuasioista” seurausta.

Tuntuu, että kaikki vanhempieni aika menee valittamiseen. Joka asiasta pitää koko ajan valittaa. - Anu

Joskus tuntuu, että jotkut aikuiset ovat jatkuvasti stressaantuneita ja haikeita. Esim. oma äitini huokailee jatkuvasti ja näyttää niin nyrpeältä, mutta kun hänelle siitä ilmoittaa, hän kysyy ihmeissään, mitä tarkoitan, sillä hän on kuulemma ihan iloinen silloin. Ilon voisi toki myös näyttää niin ei tulisi väärää kuvaa. - Pihla

Nuorten kokemuksissa rasittunut käytös oli usein vastakohta iloiselle, hetkessä elämisen asenteelle. Se kuvasi joidenkin nuorten kokemuksissa kaikkia aikuisia, kun taas osa liitti sen enemmän joihin tilanteisiin, kuten vanhemmilla arkipäiviin.

Päihteiden käyttäminen

Muutama nuori kuvasi myös kokemuksiaan aikuisten päihteiden käytöstä. Pääasiassa kokemukset olivat negatiivisia ja liittyivät esimerkiksi liialliseen alkoholin käyttöön tai sen aiheuttamaan huonoon käytökseen. Yksi nuorista kertoi myös päihteisiin liittyvästä rikollisesta toiminnasta kuvaten kokemuksiaan täysi-ikäisistä, jotka ostavat alaikäisille alkoholia tai tupakkaa. Poika kuvasi täysi-ikäisten suostuvan ostamaan niitä nuorille tytöille vain, jos he saivat vastapalveluksena esimerkiksi nähdä tyttöjen rinnat tai tytöt suostuivat seksiin heidän kanssaan. Tällaiset kokemukset aiheuttivat nuorissa sekä paheksuntaa että ihmetystä aikuisten toiminnasta.

... joskus bussissa tai kaupungissa näkee ihmisiä jotka käyttäytyvät tyhmästi eivätkä välttämättä muita huomioiden. Tällöin he ovat yleensä alkoholia tai jotain muita aineita nauttineet. - Toni

Muutama nuori liitti alkoholin myös positiivisella tavalla osaksi aikuisten tuttaviensa elämää. Tällöin he kuvasivat aikuisten ystäviensä mahdollisuutta nauttia alkoholista vapaa-ajallaan.

He (kaverit ja serkut) tulevat iloiseksi siitä, että on viikonloppu ja voi juoda välillä ja nukkua pitkään. – Lari

Negatiivinen suhtautuminen nuoriin

Nuoret kertoivat kokemuksistaan sellaisesta negatiivisesta kohtelusta, jota he olivat saaneet vierailta ihmisiltä. He kuvasivat jonkun verran myös omien vanhempiensa sekä muiden tuttujen aikuisten tapoja kohdella nuoria. Osa nuorista koki vieraiden aikuisten suhtautuvan nuoria kohtaan ennakkoluuloisesti tai paheksuvasti. Osa koki tullessa usein myös kohdelluksi eri arvoisesti aikuisten kanssa.

Antaisin aikuisille sellaisen vinkin, että ei tarvitsisi yleistää kaikkia nuoria kiroileviksi kauhukakaroiksi koska kaikki eivät ole sellaisia. Usein esimerkiksi bussikuskit tai myyjät katsoo aika pahalla ja puhuu epäystävällisesti nuorille, mutta jos seuraava tai edellinen asiakas on aikuinen, on myyjä hänelle erittäin kiltti. – Sanni

Osa nuorista myös koki aikuisten suhtautuvan nuoriin alentavasti, pitäen nuoria itseään huonompina tai kehittymättöminä. Esimerkiksi yhdellä nuorella oli kokemus, ettei hän voinut väitellä tuntemiensa aikuisten kanssa, koska he eivät suostuneet myöntämään, jos ovat väärässä.

Ainakin kaikki minulle jotenkin läheiset aikuiset pitivät itseään jollakin tavoin parempina kuin nuoret. Heidän kanssaan ei voi väitellä mistään, jos on nuori, eivätkä he ikinä myönnä omia vikojaan. – Markus

Osa nuorista koki aikuisten myös huolehtivan asioista liiallisesti eikä luottavan nuoriin tarpeeksi.

Esimerkiksi pienet riidat loppuisivat, jos vanhemmat ottaisivat asian vastaan rennosti eikä huutaisi. Itse luottaisin enemmän lapseeni, varsinkin jos hän ei olisi tehnyt mitään tyhmää. – Alisa

Yksi nuorista kuvasi myös kokemuksiaan aikuisten ristiriitaisista odotuksista nuorten suhteen esimerkiksi koulussa.

Aikuiset määräilevät ja odottavat meiltä liikojakin. Koulussakin meidän täytyy pyytää lupa vessassa käyntiin ja seuraavaksi olemme täyttämässä papereita, joilla määräytyy koko tulevaisuutemme. Eihän siinä ole mitään loogista. – Pihla

Nuorten kuvauksista oli tulkittavissa epäoikeudenmukaisen kohtelun kokemus. Monen nuoren kertomuksissa nämä kokemukset tulivat esille nuorten antaessa vinkkejä tai neuvoja siitä, miten haluaisivat aikuisten toimivan toisin.

Median antama kuva

Nuoret kokivat median antavan pääasiassa epätodellisen kuvan todellisuudesta. Valtaosa kokemuksiaan kuvanneista nuorista ajatteli median antaman kuvan olevan epäuskottava. Moni nuorista koki mediassa esiintyvän pinnallisia, hyväosaisia ja unelmiaan toteuttavia aikuisia, minkä he eivät kokeneet vastaavan todellisuutta. Yksi nuorista koki mediassa kuvattavan joko todella hyvin toimeentulevia aikuisia tai todella huono-osaisia, mutta ei ollenkaan tavallisia perheitä. Osa nuorista koki mediassa kuvattavien aikuisten olevan huonoja esimerkkejä lapsille tai edustavan sellaista elämänmallia, joita kohti he itse eivät halunneet pyrkiä. Nuoret kuitenkin näkivät mediassakin esiintyvän hyvin erilaisia aikuisia, riippuen ohjelmasta ja julkaisukanavasta.

Televisiossa ja muissa mediavälineissä näkyy maskeerattuja ihmisiä, joista osa puhuu soopaa. – Samu

Lehdissä ja televisiossa yleensä esitellään pinnallisia asioita, jotka ovat kaukana tosielämästä. – Sini

Suurin osa nuorista suhtautui median antamaan kuvaan skeptisesti ja negatiivisesti. Yksi tutkimuksen nuorista kertoi kuitenkin uskovansa enemmän elokuvien ja kirjojen aikuisuuteen kuin ympärillensä näkyvään, ja toivoi voivansa itse toteuttaa unelmiaan ulkomailla eläen.

Itse uskon enemmän elokuvien ja kirjojen kertomaan aikuisuuteen kuin siihen, mitä näen ympärilläni. Haluaisin aikuisena asua ulkomailla ja siksi kuvittelen pienessä yksinkertaisessa Suomessa asuvien aikuisten elämää tylsäksi. Kun olen aikuinen, haluan toteuttaa unelmiani ja elää kaikkea muuta kuin tylsää elämää onnellisena! – Aada

4 NUORTEN TULEVAISUUSKUVAT

Tässä luvussa esitetään nuorten tulevaisuuskuvia koskevat tutkimustulokset. Nämä tulokset on saatu neljän nuoren tulevaisuuden muistelu- haastatteluiden pohjalta. Ensimmäisessä alaluvussa esitellään nuorten yksilöllisten merkitysrakenteiden synteessin perusteella syntyneet tulevaisuuskuvat kertomusmuodossa. Toisessa alaluvussa kuvataan yhteisen merkitysrakenteen synteessin pohjalta syntyneitä, tulevaisuuskuvia yhdistäviä piirteitä.

4.1 Yksilölliset tulevaisuuskuvat

Yksilölliset tulevaisuuskuvat esitetään kertomusmuodossa. Kertomukset ovat tiivistettyjä merkitysrakenteita ja muodostavat nuorten tulevaisuuskuvat kymmenen vuoden päästä haastattelutilanteesta. Tarkoituksena haastattelussa oli kuvata elämää kymmenen vuoden päästä tilanteessa, jossa kaikki on mennyt hyvin. Kuvauksissa käsitellään kuitenkin myös tilannetta edeltäneitä huolia ja pelkoja sekä ajatuksia jatkosta. Kertomuksia on tiivistetty, ja joitain yksityiskohtia on muutettu tunnistettavuuden ehkäisemiseksi.

Samun tulevaisuuskuva

Isänmaa ja isänmaan palveleminen ovat merkittävä osa Samun elämää. Samu työskentelee puolustusvoimissa ja saa siten myös työkseen palvella isänmaataan. Maanpuolustustyö kulkee suvussa ja suvun historialla on osansa työn tärkeydessä. Isänmaa on Samulle muutenkin tärkeä. Häntä huolestuttaa esimerkiksi Suomen poliittinen ja taloudellinen tilanne. Samu haluaa vaikuttaa Suomen tilanteeseen, jos se on mahdollista, mutta tärkeintä hänelle on maanpuolustus.

Työssä tärkeintä Samulle on sen merkityksellisyys ja mielekkyys. Samu kokee työn puolustusvoimissa tärkeänä. Lisäksi työ on sellaista, josta hän pitää ja jonka hän kokee mielenkiintoisena. Työstä tekee mielekästä sen vaihtelevuus ja hyvä työyhteisö. Työilmapiiri on rento ja työtehtävät vaihtelevat erilaisten

harjoitusten ja paperitöiden välillä. Työn sijainti vaikuttaa siihen, missä Samu asuu. Työssä onnistumiset, kuten yleneminen, ovat osa onnellisuuden rakentumista. Samu toivoo työpaikkansa säilyvän samana myös jatkossa.

Työn lisäksi Samulle on tärkeää vapaa-aika ja läheiset ihmiset. Vapaa-ajalla Samu viettää aikaansa liikuntaan ja luontoon liittyvissä harrastuksissa sekä ystäviensä kanssa. Harrastuksista osaa hän on harrastanut jo nuorena ja osa on uusia harrastuksia. Vapaa-aika ja mieluisa tekeminen ovat Samulle myös keinoja pitää kiire poissa omasta arjesta. Vapaa-ajalla Samu tapaa ystäviään sekä joukkuetovereitaan. Lisäksi hän nauttii omasta ajastaan koiransa kanssa. Samu toivoo ystäviensä ja harrastustensa säilyvän pitkälle tulevaisuuteen. Myös oma lapsuuden perhe ja suku ovat Samulle tärkeitä. Osana onnellisuutta ovat onnelliset tapahtumat suvussa, kuten uuden sukulaisen syntyminen. Surulliseksi Samu tulee isovanhempien kuolemasta, kun se on ajankohtaista.

Oman elämäntyyliin vaaliminen on Samulle tärkeää. Hän haluaa pitää kiinni omista mielipiteistään, pukeutumistyylistään ja tärkeimmistä tavoitteistaan eikä kulkea massan mukana. Myös oma rauha ja vapaus merkitsevät Samulle paljon. Hän nauttii kun saa itse toimia oman aikataulunsa mukaisesti, kysymättä kaikkeen ohjeita muilta. Myös asumisessa oma rauha on tärkeää. Koti sijaitsee keskustan ulkopuolella, jopa vähän metsässä. Lähellä ei asu ketään, joka häiritsisi tai jota Samu häiritsisi esimerkiksi musiikin soitolla. Oma koti on pieni omakotitalo, jossa on hyvin tilaa yhdelle sekä oma sauna ja takkahuone.

Tavoitteet Samu on saavuttanut uskomalla niihin sekä yrittämällä parhaansa aina kun mahdollista, ja hoitamalla asiansa ihmisten ilmoilla hyvin. Koulutuksen sujuminen on myös auttanut tavoitteisiin pääsemisessä. Koulutukseen pääsy on kuitenkin joskus huolestuttanut Samua.

Sonjan tulevaisuuskuva

Sonjalle on tärkeää mielekäs työ, josta tienaa hyvin, läheisten ihmisten säilyminen elämässä ja uusien ystävien saaminen. Sonjan tavalliseen päivään kuuluvat aamukahvi, työt, ruokaostokset sekä illanvietto kotona tai ulkona. Sonja asuu avarassa kodissa, jossa hänellä on oma keittiö ja pieni piha. Vapaa-

ajalla Sonja harrastaa liikuntaa ja piirtämistä, joita hän on harrastanut jo nuorempanakin. Lisäksi Sonja viettää aikaa ystäviensä kanssa kaupungilla, elokuvissa ja kahviloissa.

Sonja työskentelee parturi-kampaaja-kosmetologina. Hänelle työssä on tärkeää sen mielekkyys ja suhteellisen hyvä palkka. Mielekkääksi työn tekee vaihtelevuus ja poikkeavuus rutiinistyöstä. Myös mahdollisuus käyttää luovuutta sekä keskustella ihmisten kanssa on Sonjasta mukavaa, eikä Sonja haluaisikaan vain istua pöydän ääressä koko päivää. Sonja myös pitää hiustenlaitosta ja on siinä taitava. Hän tulee onnelliseksi onnistumisista töissä ja saamastaan hyvästä palautteesta. Sonja on valmis myös tekemään erilaisia lisätöitä, kuten laittamaan kynsiä ja meikkaamaan, jos niillä tienaa. Rahan tienaminen on Sonjasta tärkeää elämisen kannalta. Rahan riittäminen huolestuttaa Sonjaa ja ilman rahaa hän tulee surulliseksi. Kunnolla tienaminen vaatii paljon työtä vapaa-ajankin kustannuksella, mutta se on Sonjasta sen arvoista. Raha ei ole Sonjalle tärkeintä, mutta tarpeellista.

Sonja haluaa säilyttää hyvät välit läheisiin ihmisiinsä, kuten perheeseen ja ystäviin. Hän pitää yhteyttä vanhoihin ystäviinsä, mutta on saanut myös uusia esimerkiksi illanvietoista, harrastuksista ja töistä. Vanhojen tuttujen tapaaminen ja uusien ystävien saaminen tekee Sonjan onnelliseksi. Uusien ystävien saaminen ja yksin jääminen on kuitenkin huolestuttanut Sonjaa. Läheisten ihmisten tuki ja apu ovat Sonjalle tärkeitä, jotta aina on joku auttamassa, jos ei mene hyvin.

Sonja on päässyt tavoitteisiinsa työnteolla. Ammattikoulutukseen pääsy on jännittänyt ja töiden saanti huolestuttanut häntä. Tuttavista alalla sekä heidän kauttaan tulleista yhteyksistä, suosituksista, mahdollisuudesta työskennellä, jos koulutukseen ei ole heti päässyt sekä harjoittelupaikasta on ollut hyötyä.

Ollin tulevaisuuskuva

Ollille tärkeää on läheisten ihmisten seura, mielekäs työ, tietokone ja teknologia sekä omista arvoista kiinnipitäminen. Tietokonepelit sekä netin kautta yhteydenpito toisiin ihmisiin on osa Ollin harrastuksia, ystävyysuhteita ja

työtä. Teknologian kehittymistä Olli odottaa myös tapahtuvan jatkossa lisää. Olli asuu avarassa ja valoisassa kodissa vuokralla. Hänen tavalliseen arkipäiväänsä kuuluu kahdeksan tuntia töitä ja vapaa-ajan viettäminen tietokoneella sekä ystävien seurassa. Illalla Olli laittaa ruokaa.

Olli tekee töitä pelinkehittäjänä. Työssä Ollille on tärkeää sen mielekkyys ja mukavat työkaverit. Nämä korvaavat pienehkön palkan, jolla kyllä pärjää, mutta joka ei ole kovin suuri. Olli on yleensä töissä kahdeksan tuntia päivässä, mutta tekee tarvittaessa töitä vapaa-ajallakin. Se ei haittaa Ollia, sillä hänestä työaikojen joustavuus on myös hyvä asia. Ollin työnantaja on reilu ja korvaa vapaa-ajalla tehdyn työn myöhemmin jotenkin. Mielekkääksi työn tekee vaihtelu itsenäisten ja johdon määräämien työtehtävien välillä sekä yhdessä työkavereiden kanssa työskentely. Välillä työ tietokoneella voi käydä yksitoikkoiseksi, mutta työn tavoitteesta riippuu paljon sen mielenkiintoisuus. Ollille hauska työ on osa onnellista elämää. Hän odottaa, että saa jatkossa pitää työnsä ja kenties yletä siinä.

Läheiset ihmiset tekevät Ollin onnelliseksi. Hänellä on hyvät suhteet perheeseensä ja perhe sekä suku ja kummit ovat Ollille tärkeitä. Läheisten ihmisten kuolema on ajankohtaisempaa ja voi tehdä Ollin surulliseksi. Ystävät ja tyttöystävä ovat Ollille tärkeitä. Tyttöystävä on ollut sama jo nuorena ja jatkossa Olli odottaa, että suhde ehkä etenee jollain lailla. Ystäviä Ollilla on sekä Suomessa että ulkomailla. Tärkeä osa onnellisuutta on Ollille se, että ystävien kanssa voi jutella eikä tarvitse olla yksin. Hyvien, tukevien ystävien löytyminen pelotti Ollia etukäteen, mutta ystäviä on löytynyt olemalla muille ystävällinen ja mukava. Ystäviä on löytynyt tietokonepelien kautta, ja myös vanhat ystävät ovat pysyneet ja heidän kautta on löytynyt uusiakin ystäviä.

Vapaa-aikaan Ollilla kuuluu tietokoneharrastus sekä ystävät. Olli on suomalaisten ystäviensä kanssa joko yhdessä ulkona tai tietokoneella pelaten. Ulkomaisten ystävien kanssa Olli pelaa tai keskustelee internetissä. Olli käy myös yksin ja ystävien kanssa erilaisissa tapahtumissa. Välillä hän viettää työkavereidensa kanssa aikaa vapaa-ajalla. Olli myös matkustelee ulkomailla kun mahdollista.

Olli on päässyt hyvään elämäntilanteeseensa ahkeralla työllä ja parhaansa yrittämällä. Hän on menestynyt hyvin lukiossa ja päässyt hyvään yliopistoon. Yliopistossa hän on opiskellut ahkerasti. Opiskelujen ohella hän on tehnyt perustyötä lähikaupassa ja hankkinut suosituksia sekä kontakteja pelialalta. Työhönsä Olli on päässyt työharjoittelussaan osoittamansa osaamisensa perusteella. Etukäteen Ollia pelotti koulutuksiin pääseminen ja hyvän työn löytyminen.

Ollille on tärkeää omista arvoista kiinnipitäminen. Hän haluaa esimerkiksi pitää kiinni päihteettömyydestään eikä halua kulkea muiden mukana. Olli on nähnyt kuinka omien arvojen rikkominen väsyttää esimerkiksi hänen vanhempiaan.

Iidan tulevaisuuskuva

Iidalle tärkeitä asioita elämässä ovat merkitykselliseen työhön johtava opiskelu, oma lapsuudenperhe, uudet ja vanhat ystävät, salibandyn pelaaminen sekä tasainen arkkirytm. Iidasta on tärkeää olla toisille rehellinen sekä ystävällinen ja pitää elämänsä suunnilleen kunnossa. Iida asuu pienessä valkoisessa yksiössä, joka on sisustettu niin että Iida sopii asumaan siellä hyvin.

Iida opiskelee itseään kiinnostavassa tiedekunnassa yliopistossa. Hän on lapsesta asti tiennyt menevänsä lukioon ja sitä kautta eteenpäin. Iidaa jännitti yliopistoon pääsy etukäteen, mutta hän uskoi päättäväisyyteensä opiskella pääsykokeisiin mahdollistavan pääsyn. Hänelle on tärkeää, että voi tulevaisuudessa tehdä työtä, jolla on tarkoitus ja jonka hän kokee tärkeänä. Esimerkiksi lääkärin työssä Iida pääsisi toteuttamaan itseään ihmisten kanssa sekä auttamaan muita tieteen kautta. Opiskelujen aikana Iida tekee pientä iltatyötä, jossa tärkeintä on lisätienestin ansaitseminen. Merkityksellinen työ on Iidan päämäärä, välissä hän voi tehdä mitä vain.

Iida pelaa myös jalkapalloa ja on edennyt siinä korkealle. Hänen arkensa pyörii urheilun ja opiskelujen kanssa. Tasainen arkkirytm on Iidalle todella tärkeä. Se antaa tunteen, ettei elämä ole sekavaa. Iida haluaa tietää aamuisin, mitä päivällä tulee tapahtumaan ja haluaa, että hänellä on tekemistä.

Läheiset ihmiset merkitsevät Iidalle paljon ja vapaa-ajalla hän viettää heidän kanssaan aikaa sekä hoitaa ihmissuhteitaan. Iida on hyvissä väleissä perheensä kanssa. Hän arvostaa vanhempiaan, jotka ovat antaneet hänelle hyvät lähtökohdat elämälle. Iida on myös hyvissä väleissä siskojensa kanssa ja käy heidän kanssaan kahvilla juttelemassa. Nuorempana Iida ei jaksanut siskojaan, mutta kaikkien aikuistuttua välit ovat parantuneet. Iida pelottaa isovanhempiensa kuoleminen. Hän on myös pelännyt, että matkan varrella osa hänelle läheisistä ihmisistä putoaisi matkasta. Iidalla on hyviä ystäviä, jotka ovat säilyneet koko elämän. Hän on myös saanut uusia ystäviä esimerkiksi lukiosta. Iidalle ovat tärkeitä erilaiset ihmiset, jotka erilaisine näkemyksineen tuovat jännitystä hänen elämäänsä. Ystäviensä kanssa Iida käy iltaisin ja vapaapäivinänsä esimerkiksi kahviloissa.

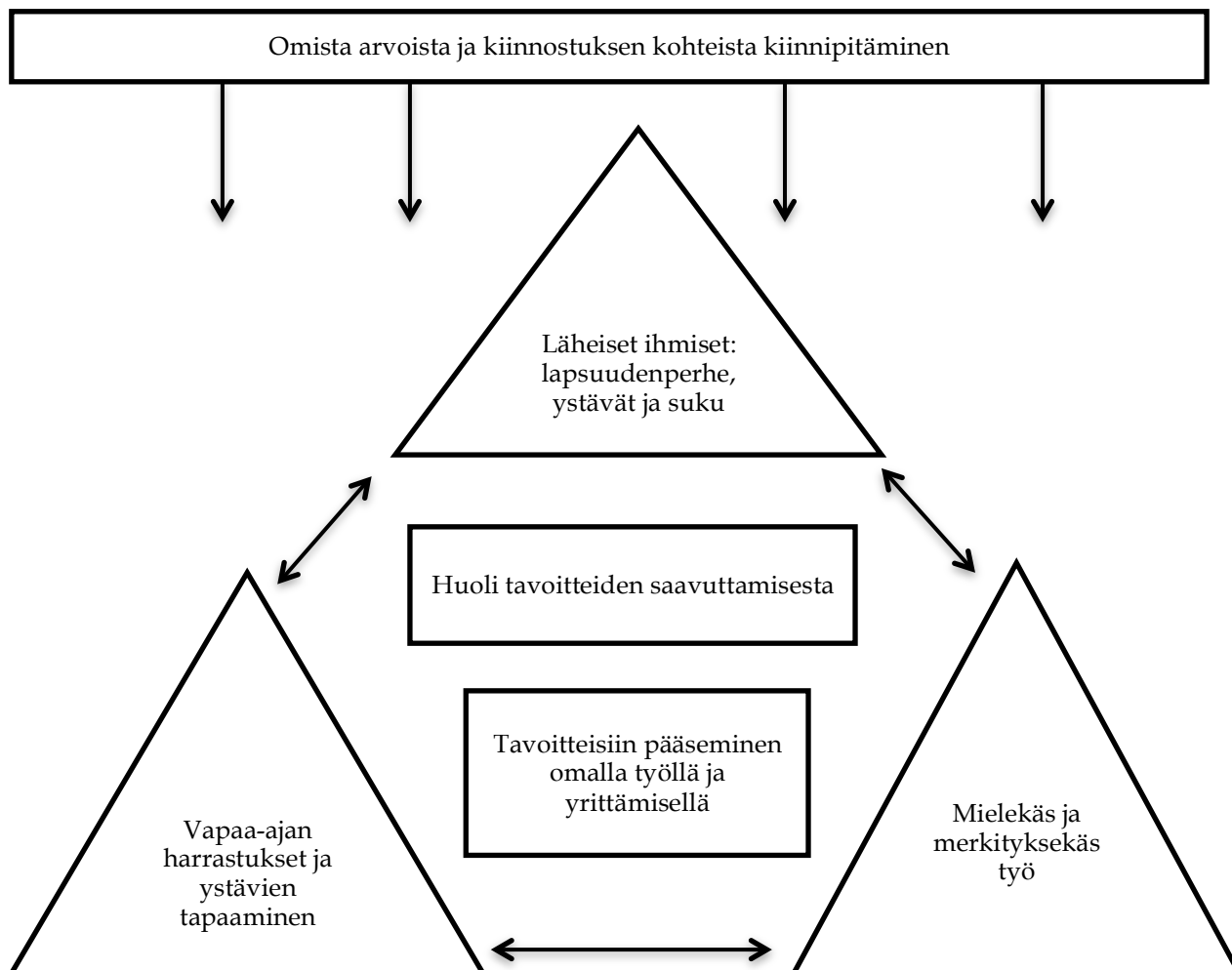
Iidalle on tärkeää oman näkökulmansa laajentaminen ja kokemusten kerääminen. Hän ei ole vielä hankkinut lapsia, eikä ole varma haluaako niitä. Hän on halunnut nähdä maailmaa ja matkustella ensin. Erilaisten paikkojen näkemisellä Iida on viisastunut ja muuttunut ihmisenä. Hän ei ole kiinnittynyt vain yhteen paikkaan vaan on matkoillaan kartuttanut elämäkokemustaan. Nuorena oman maailman ympärillä pyörinyt näkökulma on laajentunut. Iida on empaattinen ja tottunut nuoresta asti olemaan ystävilleen ongelmatilanteissa läsnä. Ystävien ja siskojen murheet saavatkin Iidan joskus surulliseksi ja vaikuttavat paljon hänen elämäänsä.

Iida on päässyt tavoittelemaansa tilanteeseen vanhempiensa ansiosta. Vanhemmat ovat tehneet töitä ja hoitaneet omat asiansa hyvin, niin että Iidalla on ollut mahdollisuus pyrkiä parhaimpaansa eikä hänen ole tarvinnut tyytyä liian helppoon. Iida on kotonaan oppinut säästäväiseksi ja hänellä pysyy talous sen ansiosta hyvin kunnossa myös opiskeluaikana, kun rahaa ei mene turhaan. Iida on myös itse tehnyt töitä päästäkseen hyvään tilanteeseensa.

Iida ei halua suunnitella tulevaisuuttaan opiskeluja pidemmälle, sillä hänen tuttunsa on kuollut juuri sen ikäisenä kun tulevaisuus oli suunniteltuna. Iida ei näekään liian pitkälle suunnittelua hyvänä vaan uskoo sen luovan turhia paineita.

4.2 Yhteiset merkitykset yksilöllisissä tulevaisuuskuvilla

Jokaisen nuoren tulevaisuuskuva on ainutlaatuinen kokonaisuus, jossa nuori kuvaa työtään, asumistaan, vapaa-aikaansa, läheisiä ihmisiä sekä usein myös itselle tärkeitä arvojaan. Tulevaisuuskuvat koostuvat kuitenkin hyvin samankaltaisista osista ja eri elämäalueille annetuista merkityksistä. Yhteiset merkitykset on kuvattu seuraavassa kuviossa.

KUVIO 4. Tulevaisuuskuvioiden yhteinen merkitysrakenne

Nuorille näyttöä tärkeänä, että omista mielenkiinnonkohteista ja arvoista on mahdollista pitää kiinni myös tulevaisuudessa. Iida haluaa viisastua ja avartaa omaa näkökulmaansa maailmaan, Samu palvella isänmaataan, Olli pitää kiinni päihteettömyydestään ja Sonja tehdä luovaa työtä. Lisäksi toisten mukana kulkemista pitävät sekä Samu että Olli huonona.

Myös työn toivotaan vastaavan omia mielenkiinnonkohteita ja olevan siten itselle merkityksellistä tai mielekästä. Merkitys ja mieli syntyvät kaikille

haastatelluille nuorille kuitenkin eri asioista. Sonjalle tärkeää on luovuus, rahan ansaitseminen sekä ihmisten kanssa työskentely. Iida toivoo voivansa auttaa ihmisiä ja Samu isänmaataan. Olli toivoo saavansa työskennellä mukavien työkavereiden kanssa sekä tehdä omaan harrastukseensa liittyvää työtä. Työhön ja sitä edeltäneeseen koulutukseen pääseminen huolestuttaa nuoria. He kuitenkin uskovat oman yrittämisen ja työnteon mahdollistavan pääsyn haluamalleen alalle. Esimerkiksi itse muodostetuilla suhteilla sekä omalla toiminnalla koulutuksessa ja työssä nähdään olevan eniten vaikutusta tavoitteisiin pääsyyn. Vaikka päämääränä kaikilla nuorilla on mielekäs ja merkityksellinen työ, voivat he siihen pääsemiseksi tehdä mitä tahansa työtä.

Työn vastapainona mielekäs vapaa-aika on kaikille nuorista tärkeää. Heidän tulevaisuuskuvuissaan vapaa-aika on aikaa tärkeille harrastuksille, ystäville, lapsuudenperheelle sekä itselle. Vapaa-aikaa vietetään paljon poissa kotoa, mutta myös omassa kodissa viihtyminen nähdään tärkeänä. Harrastukset ovat nuorten tulevaisuuskuvuissa pitkälti samoja, kuin heillä on kuvitteluhetkellä ollut, mutta myös uusia mahtuu mukaan.

Läheiset ihmiset, kuten suku, perhe ja ystävät ovat tärkeitä kaikille nuorista. Ystävät ovat säilyneet läpi nuoruuden, mutta uusiakin on tullut esimerkiksi työn ja harrastusten sekä illanviettojen kautta. Ystävyysuhteet nähdään tärkeinä ja ystävien tulee olla sellaisia, joihin voi luottaa sekä turvata huonolla hetkellä. Hyvien ystävien pysyminen ja saaminen huolettaa kuitenkin etukäteen lähes kaikkia nuorista. Yksin jäämisen voi tulkita pelottavan useita. Myös lapsuudenperhe ja suku ovat tärkeitä edelleen. Heihin voi turvata ja esimerkiksi sisaruksista on Iidan tulevaisuudessa tullut Iidalle entistä läheisempiä. Eniten surua tulevaisuudessa aiheuttaa omien isovanhempien kuolema, joka silloin on ajankohtaisempi.

Seuraavassa luvussa tutkimustuloksia nostetaan tarkasteluun aiempien tutkimusten sekä nuorten oman elämänsä näkökulmasta.

5 AIKUISTEN ARKI JA ELÄMÄ NUORTEN KOKEMUSMAAILMASTA KÄSIN. TULOSTEN TARKASTELUA.

Nuorten kokemukset aikuisten elämästä sekä heidän tulevaisuuskuvansa kertoivat nuorten kokemusmaailmasta, siitä, millaisena aikuisten arki ja elämä näyttäytyy nuorille. Nuorten kuvauksissa tuli hyvin esille, mitä asioita aikuisten elämässä he pitivät positiivisina, mikä näyttäytyi negatiivisena sekä mitä nuoret itse odottivat tulevaisuudeltaan. Nuorten kirjoitelmat ja tulevaisuuskuvat piirsivät samalla kuvaa siitä, mitä nuoret itse arvostavat sekä pitävät tärkeänä elämässään. Nuorten tärkeänä pitämien asioiden, heidän oman hyvinvointinsa sekä oman elämänsä onkin todettu vaikuttavan heidän tulevaisuuskuviinsa (ks. Kasurinen 2000, 211, 215, Rantala 2008). Tässä luvussa tarkastellaan, millaisia nuorten kokemukset aikuisten maailmasta ovat sekä miten kokemukset ovat rakentuneet. Pohdintaan nostetaan myös, miten nuoruudelle tärkeänä pidetyt elämänsisällöt näkyvät nuorten kokemuksissa aikuisuudesta sekä millaisista ilmiöistä nuorten kokemukset laajemmin kertovat. Tuloksia tarkastellaan peilaten niitä aiempaan tutkimustietoon nuoruudesta ja nuorten ohjauksesta.

5.1 Nuorten kokemusten luonne

Nuorten kokemukset aikuisten elämästä sekä heidän omat tulevaisuuskuvansa osoittautuivat laajoiksi, monia yksittäisiä tapahtumia sekä omaa tulkintaa yhdistäviksi tarinoiksi. Kerrottuja kokemuksia kuvasi monilta osin esimerkiksi Perttulan (2009) esille tuoma narratiivisen kokemuksen luonne, sillä nuoren kertomasta oli usein vaikea erottaa itse koettua, jälkikäteen pohdittua sekä sosiaalisesti, esimerkiksi julkisesta keskustelusta noussutta tulkintaa. Kokemukset ja tulevaisuuskuvat olivat myös osittain ristiriitaisia, niiden kattaessa erilaisia yksittäisiä tapahtumia. Kuvatessaan aikuisten elämää sekä

omaa tulevaisuuttaan aikuisena, nuoret vertasivat aikuisten arkea nuorten omaan, tämänhetkiseen elämään. Nuorten kokemuksissa myös tulevaisuusorientaatio oli vahvasti läsnä. Nuori vertasi aikuisten elämää paitsi omaan tämänhetkiseen elämäänsä, myös niihin odotuksiin, toiveisiin ja pelkoihin, joita hänellä oli tulevaisuuttaan kohtaan. Kokemusten kokonaisvaltaisuus tuli esille myös tunteiden ja tiedon sekoittumisena. Esimerkiksi tunne turvallisuudesta, ilosta tai pelosta sekä kokemukset tylsyydestä ja kiinnostuvuudesta määrittivät monia nuorten kokemuksia enemmän kuin tieto tai ymmärrys aikuisten toiminnan tarkoituksesta.

Joskus raha-asiat taas eivät ole isokaan juttu, vaikka nuorista raha ja sen hoito ovat pelottavat asia. – Pihla

Aikuisten elämä on aika pelottavaa ja vaikeaa koska pitää huolehtia kaikista asioista. Omien vanhempien elämästä saa kuitenkin sellaisen kuvan, ettei se ehkä olekaan niin hankalaa kuin luulisi. Tai sitten he vain suhtautuvat rennosti aiheeseen. – Sanni

Kokemusten kokonaisvaltaisuuden ymmärtämiseksi onkin tärkeää ymmärtää nuoret osana heidän kontekstiaan ja omia pyrkimyksiään, kiinnostuksenkohteitaan sekä uskomuksiaan (ks. Laine 2010, 29). Lähes jokaisen nuoren kuvauksesta tuli esille nuoren oma, henkilökohtainen tapa suunnata tulevaisuuteen. Lisäksi nuorten kertomukset olivat kuvauksia niistä erilaisista suhteista, joita heillä omassa elämäntilanteessaan oli (ks. Rauhala 2005, 41 – 45). Kontekstin merkitys olisikin tärkeää ymmärtää myös tulevaisuusorientaation rakentumisen tarkastelussa (Kasurinen 2000, 208). Nuoret kuvasivat esimerkiksi kokemuksiaan perheen lapsen näkökulmasta pohtien omaa suhdetta vanhempiinsa sekä verraten perheen lasten ja nuorten ajanviettotapoja ja vastuita. Nuoret myös vertasivat itseään alaikäisinä täysi-ikäisiin, oppilaina opettajiin sekä nuorisoyoukkoina aikuisten ryhmiin. Nuorten kokemuksen sisältö näyttikin riippuvan hyvin paljon siitä, mistä näkökulmasta nuori kokemustaan kuvasi, ja mitä odotuksia hänellä itsellään oli tulevaisuudeltaan. Nuorten kokemukset aikuisuudesta ja tulevaisuuskuvat omasta aikuisuudesta näyttäytyivät siis kokonaisvaltaisina, kontekstisidonnaisina, monimuotoisina ja tarinallisesti rakentuneina.

5.2 Nuorten kokemukset aikuisuuden positiivisista ja negatiivisista puolista

Nuorten omista tulevaisuuskuvista sekä heidän kokemuksistaan aikuisten elämästä oli löydettävissä selkeä jako siihen, mitkä aikuisuuden puolet nuoret kokivat positiivisina tai odottamisen arvoisina ja mitkä taas negatiivisina tai huolta herättävinä. Jako ei ollut samanlainen nuoresta toiseen, vaan yksilöllisiä eroja löytyi. Seuraavassa taulukossa (taulukko 3) aikuisuuden negatiiviset ja positiiviset puolet on koottu yhteen sekä nuorten kokemusten että tulevaisuusorientaation näkökulmasta.

TAULUKKO 3. Aikuisuuden positiiviset ja negatiiviset puolet nuorten kokemana.

Aikuisten elämässä positiivista	Aikuisten elämässä negatiivista
Perheen kanssa vietetty yhteinen aika	Kiireinen tai tylsä arkirytm
Suvun läheisyys	Työn viemä aika
Ystävien tapaaminen	Työn/työn saannin stressaavuus ja rasittavuus
Mukavat vapaa-ajan harrastukset	Perheestä ja kodista huolehtimisen viemä aika
Matkustaminen	(kotityöt, lasten kuljettaminen
Mahdollisuus ajaa autolla	päiväkotiin/harrastuksiin, laskujen maksaminen)
Mahdollisuus käydä ravintolassa/baarissa	Oman rahan kuluminen muille kuin itselle
Lapsista huolenpito	Raha-asioista huolehtiminen
Lasten onnistumiset	Vapaa-ajan tai mielekkään vapaa-ajan vähyys
Mielenkiintoinen työ	Television ääressä käytetty aika
Vapaus päättää omista asioista	Perheen kanssa vietetyn ajan vähyys
Omien arvojen noudattaminen	Puolison laittaminen lasten edelle
Kohtelias ja ystävällinen käyttäytyminen	Ystävyys-suhteiden puute/vähyyys
Mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään	Vastuun kantaminen, virheistä rangaistuksi joutuminen
Mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnassa	Normien noudattaminen liiallisesti
Oma raha	Omien virheiden peittely
	Normaaliin elämäntapaan tyytyminen
	Valintojen tekeminen muiden mielipiteiden mukaan
	Hiljainen joukon mukana kulkeminen, erottautumattomuus muista
	Negatiivinen suhtautuminen nuoriin/toisiin ihmisiin
	Nuorten vähättely, itsensä parempana pitäminen
	Päihteiden käyttö/liiallinen käyttö
	Päihteisiin liittyvä väkivalta, päihteiden hankkiminen nuorille seksuaalisia palveluksia vastaan
Odotukset tulevaisuudelle aikuisena	Pelot tulevaisuudesta aikuisena
Mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämän suuntaan/omaan aikuisuuteen	Yksin pärjääminen, itsestä huolehtiminen yksin
Mielekäs/merkityksellinen työ	Omasta taloudesta huolehtiminen
Vapaus päättää omista asioista/toiminnasta	Hyvien ystävien löytyminen/säilyminen
Mahdollisuudet vaikuttaa omaan arkeen ja yhteiskunnallisiin asioihin	Isovanhempien kuoleminen
Mahdollisuudet toteuttaa itseä matkustamalla,	Haluttuun koulutukseen ja työhön pääseminen

tekemällä vapaaehtoistyötä, harrastamalla
 Enemmän vapaa-ajanviettomahdollisuuksia
 Oma rauha
 Oma raha
 Vanhojen ystävien säilyminen ja uusien
 ystävien saaminen
 Mielekäs vapaa-aika harrastusten ja ystävien
 parissa
 Parisuhteen eteneminen
 Hyvien välien säilyminen/välien
 paraneminen lapsuuden perheeseen ja sukuun
 Mukava oma koti

Positiiviset ja negatiiviset puolet ovat pitkälti yhteneviä aiempien nuorten tulevaisuuskuvia ja arvoja tarkastelleiden tutkimusten kanssa (ks. esim. Aapola & Ketokivi 2005, Siltala 2013, Seppänen 2008). Tulevaisuusorientaatio, joka tuli nuorten kuvauksista esille ennen kaikkea odotuksina ja pelkoina, sisältyi myös kuvauksiin, joissa nuori kuvasi tämän hetken aikuisten elämää. Suunta tulevaisuuteen olikin osa nuorten kokemusten luonnetta myös silloin, kun ei varsinaisesti kerrottu omista toiveista.

Toisaalta aikuisuudessa on monta hyvää puolta. Voi saada töitä joita halusikin ja hyvää palkkaa, asua isommassa asunnossa, pystyä maksamaan verot ilman ongelmia ja ehtiä vielä harrastamaan. – Aada

Myös konteksti, josta käsin nuoret kokemuksiaan kuvasivat, oli usein selvästi tulkittavissa kertomuksesta. Positiiviset ja negatiiviset kokemukset liittyivät vahvasti näkökulmaan, josta nuori kokemuksiaan kuvasi. Kuvatessaan kokemuksiaan perheensä lapsen näkökulmasta, nuorten kokemuksista heijastui arvostus vanhempiensa huolenpitoa kohtaan. Tutkimuksen nuoret arvostivat vanhempiensa perheen kanssa viettämää aikaa sekä sitä työtä, jota vanhemmat tekivät heidän eteensä. Samalla nuoret kuitenkin kaipasivat yhteistä aikaa lisää. Aikuisuuden vastuullisuus oli positiivista silloin, kun nuori ajatteli vanhempia huolehtimassa lapsistaan. Tällöin nuori saattoi esimerkiksi sääliä ystäviään, joiden vanhemmat eivät huolehtineet heistä. Negatiivisia kokemuksia nuorilla oli vanhempien jaksamattomuudesta sekä ajan niukkuudesta. Moni nuorista näki negatiivisena sen, ettei työltä jäänyt tarpeeksi aikaa tai energiaa perheelle, harrastuksille tai ystäville. Osa nuorista myös koki esimerkiksi vanhempiensa valittamisen tai haikean mielialan johtuvan työstä, osa ihan vain aikuisuudesta.

Nuorten verratessa omia alaikäisen nuoren mahdollisuuksia täysi-ikäisten aikuisten mahdollisuuksiin, he näkivät positiivisena aikuisten mahdollisuudet vaikuttaa itse oman elämänsä kulkuun sekä arkensa päätöksiin. Myös aikuisille tarjolla olevat mahdollisuudet esimerkiksi vapaa-ajanviettopaikkojen, itsensä toteuttamisen tai matkustamisen osalta, nuoret kokivat odottamisen arvoisena. Nuoret myös odottivat mahdollisuutta saada mielenkiintoista työtä, ja näkivät työn positiivisessa valossa, jos työ oli mieluista ja tarjosi jotain normityötä enemmän. Työhön pääsyä odotettiin, kun se nähtiin mahdollisuutena mielekkääseen toimintaan. Moni nuorista koki työn kuitenkin tuottavan aikuisille myös stressiä ja osa koki myös työn saamisen olevan yksi aikuisten huolen aihe. Yhteiskunnassa vallitseva työllisyystilanne sekä kilpailu koulutuspaikoista vaikuttaakin osaltaan siihen, miten nuoret näkevät työn roolin tulevaisuudessa (ks. du Bois Reymond 1998, Lahelma 2003). Myös täysi-ikäisyyden mukanaan tuomat vastuut sekä itsestä huolehtiminen huolettivat tai pelottivat osaa nuorista. Moni nuorista tuntui kokevan aikuisten pärjäävän yksin, ja pelkäsi tätä vaatimusta.

Verratessaan aikuisten ajanviettoa omaansa, suurin osa näki aikuisilla olevan paljon vähemmän vapaa-aikaa ja paljon enemmän aikaa vieviä velvollisuuksia. Nuoret kokivat perheen, kodista huolehtimisen ja työn vievän aikuisten vapaa-ajan, ja sitä kautta myös ystävyysuhteet. Heidän kokemustensa mukaan aikuisten sosiaaliset suhteet rajoittuivat perheeseen eikä aikuisilla ollut enää yhtä laajoja ystäväpiirejä kuin nuorilla itsellään. Tämä mietitytti tutkimuksen nuoria paljon. Omassa tulevaisuudessaan nuoret halusivatkin muuttaa asian ja huolehtia myös vapaa-ajasta sekä ystävyysuhteistaan.

Kun nuoret pohtivat kokemuksiaan aikuisista ja heidän käyttäytymisestään, he vertasivat niitä usein nuorten julkiseen käyttäytymiseen. Negatiivisena nuoret kokivat aikuisten pelon erottautua joukosta sekä massan mukana kulkemisen. Moni nuorista koki aikuisten noudattavan liikaakin yhteiskunnan normeja sekä tekevän valintojansa muiden odotusten mukaan. Nuoret itse arvostivat esimerkiksi omista mielipiteissään, arvoissaan ja tyyllissään pysymistä. Nuorten kokemukset käsittivät myös sen,

miten aikuiset suhtautuivat nuoriin ja toisiin ihmisiin. Nuoret kokivat negatiivisena aikuisten väheksyvän kohtelun, ristiriitaiset odotukset, vallankäytön sekä julkisilla paikoilla kohtaamansa epäoikeudenmukaisen kohtelun. Myös korrektein käytöksen odottaminen muilta, epäkohteliaisuus tai toisten auttamatta jättäminen koettiin negatiivisena.

Vaikka nuoret kokivatkin nykyisten aikuisten elämässä olevan paljon huonoa, he kokivat voivansa itse vaikuttaa siihen, millaista oma elämä aikuisena tulee olemaan. Omalta aikuisuudeltaan nuoret odottivat mielekästä ja merkityksellistä työtä, riittävää vapaa-aikaa, mahdollisuuksia tavata ystäviä ja harrastaa itseä kiinnostavia asioita, omista arvoista ja kiinnostuksenkohteista kiinnipitämistä, läheisiä välejä lapsuudenperheeseensä ja sukuunsa sekä mukavaa asuntoa. Suunnitelmien toteutumisessa pelotti eniten huoli yksinäisyydestä tai tuen riittämättömyydestä sekä toivottuun koulutukseen tai työhön pääsemisestä.

5.3 Kokemusten tulkinta nuorten elämänpiirin ja asenteiden näkökulmasta

Nuorten kokemukset aikuisten elämän negatiivisista ja positiivisista puolista sekä toiveet omasta tulevaisuudesta ovat hyvin yhteneväisiä sen suhteen, mitä elämänsisältöjä nuoruudelle on nykyaikana nähty tärkeänä (ks. esim. Myllyniemi & Berg 2013, Turtiainen ym. 2007, Siltala 2013). Vaikka elämänvaiheiden ja elämänkulun on nähty nyky-yhteiskunnassa monimuotoistuvan, voi nuorten elämän silti nähdä sisältävän joitain sille erityisiä piirteitä (ks. esim. Sugarman 2004). Nuorten elämässä ystävät nousevat perheen rinnalle tärkeimpinä ihmisinä. Vapaa-aika taas on nuorelle omaa tilaa tavata ystäviään sekä olla itse päättämässä omasta toiminnastaan. Nuoruudessa itsenäistyminen sekä oma tila ja valta päättää omista asioistaan nousee nuorelle tärkeäksi. Tämän rinnalla hän kuitenkin edelleen tarvitsee vanhempiansa tukea sekä huolenpitoa.

Tutkimuksen nuorten kokemuksissa vapaa-aika yhdistyi vahvasti ystävien tapaamiseen sekä sosiaalisiin suhteisiin. Myös yksi suurimmista

tulevaisuuskuvien huolenaiheista oli hyvien ystävien löytyminen ja pysyminen elämässä. Kirjoitelmissa nuoria taas huolestutti se, ettei vanhemmilla näyttänyt olevan ystäviä. Tämän nuoret yhdistivät vanhempien niukkaan kodin ulkopuoliseen vapaa-aikaan ja yhdessä kirjoitelmassa sosiaalisen median puuttumiseen. Ystävien tapaamisen säännöllisyys onkin nuorille itselleen yksi erittäin tärkeä elämään tyytyväisyyden tekijä. Suomessa vuonna 2013 tehdyn nuorten (7–29-vuotiaat) vapaa-aikatutkimuksen perusteella kavereiden tapaamisen säännöllisyys oli selvästi yhteydessä nuorten yleiseen tyytyväisyyteen elämään. Nuoret myös tapasivat tutkimuksen mukaan enemmän ystäviä kuin esimerkiksi nuoret aikuiset. Pääasiassa nuoret tapasivat ystäviään kotonaan, mutta juuri oman tutkimukseni ikäluokan nuoret tapasivat eniten ystäviään myös kaupungilla, internetissä sekä erilaisissa muissa julkisissa tiloissa. Nuorille ominaiset tilat, ja kodin rooli nuorten elämässä voikin ystäväsuhteiden lisäksi auttaa ymmärtämään, miksi nuoret kokevat aikuisten kotona viettämän vapaa-ajan välillä turhanpäiväisenä. Nuorilla vapaa-aika, kodin ulkopuoliset tilat, internet ja ystävät liittyvät hyvin vahvasti yhteen. Vapaa-aikatutkimuksessa niukan vapaa-ajan havaittiinkin rajoittavan nuorten sosiaalista elämää ja harrastusten määrää. (ks. Myllyniemi & Berg 2013.)

Ystävien ja vapaa-ajan lisäksi nuorille on kuitenkin edelleen tärkeää vanhempien tuki ja perheen kanssa vietetty aika. Perheen merkitystä ovat tutkineet Suomessa muun muassa Pirjo Turtiainen, Sakari Karvonen ja Ossi Rahkonen (2007). Heidän tutkimuksessaan nuorten todettiin pitävän tärkeänä perheen kanssa vietettyä aikaa ja näkevän hyvien suhteiden vanhempiin olevan tärkeitä hyvinvoinnin kannalta. (Turtiainen ym. 2007, 489–490.) Perheen merkitys nousikin tutkimuksessani esille sekä tulevaisuuskuvissa että kirjoitelmissa. Nuoret arvostivat vanhempiensa huolenpitoa sekä perheen kanssa yhdessä vietettyä aikaa. Suvusta ja perheestä välittämisen he näkivät positiivisena puolena vanhempiensa elämässä. Tulevaisuudessa he toivoivat olevansa edelleen läheisissä väleissä sekä voivansa tukeutua perheisiinsä. Turtiainen ja muut tutkijat (emt.) kyseenalaistivat omassa tutkimuksessaan väitteet perheen yhteisen ajan vähenemisestä. Heidän tutkimuksensa mukaan

perheet viettivät jopa enemmän aikaa yhdessä kuin aiemmin. (Turtiainen ym. 2007, 489–490.) Samaa kirjoittaa myös Siltala (2013), joka näkee tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta vanhempien antavan perheilleen aikaa jopa enemmän kuin ennen. Omassa tutkimuksessani perheen kanssa vietettyä aikaa ei mitattu määrällisesti, vaan tutkimus perustui nuorten kokemuksiin. Moni nuorista toikin esille perheen kanssa vietetyn ajan tärkeyden vanhemmilleen ja itselleen. Osa nuorista kuitenkin myös koki, etteivät vanhemmat kotona ollessaan jaksaneet tehdä yhdessä perheen kanssa asioita vaan katselivat esimerkiksi televisiota. Ajan lisäksi tärkeää onkin huomioida myös kokemus, joka nuorelle tai lapselle syntyy yhteisestä ajasta.

Työltä nuoret toivoivat ennen kaikkea sen mielekkyyttä ja merkitystä, vaikka myös pysyvyyttä arvostettiin. Mielekkään työn toivominen onkin noussut monissa nuorten työasenteita kuvaavissa tutkimuksissa esille puhuttaessa tämän hetkisistä nuorten asenteista (ks. Siltala 2013). Esimerkiksi Du Bois Reymond (1998) on tuonut esille, kuinka työltä vaaditaan nykyisin mahdollisuutta itsensä toteuttamiseen. Työ ei myöskään enää ole vain yksittäinen elämänvaihe opiskelujen jälkeen, vaan yhä enemmän työ, opiskelu ja vapaa-aika halutaan mahduttaa samaan elämäntilanteeseen. Du Bois Reymondin (emt.) nuoruutta uudenaikaisena elämänvaiheena tarkastelleessa tutkimuksessa alankomaisilla nuorilla oli erilaisia elämää ja työtä koskevia toiveita ja suunnitelmia. Yksi toive oli esimerkiksi työ itsensä toteuttamisen keinona. Työn haluttiin olevan merkityksellistä esimerkiksi olemalla hauskaa, tarjoamalla mukavia työtovereita sekä kehittämällä omaa persoonallisuutta ja omia kykyjä. Työn ei missään nimessä haluttu olevan rutiinityötä. Osa nuorista taas oli valmiita joustamaan ja esimerkiksi etsimään uutta työtä, jos heidän suunnitelmansa eivät toteutuneet. He olivat myös valmiita tekemään mitä tahansa työtä matkalla seuraavaan työhön. (Du Bois Reymond 1998, 64–68, 70–72.) Siltala (2013) pitää mielekkyyden tavoittelua hyvin luontevana sukupolvikokemuksena. Nykyisten sukupolvien nuorten kokemusmaailmaan ei kuulu työn tekeminen vain koska se tulee hoitaa, vaan työltä voi odottaa myös sen mielekkyyttä. Myös perustarpeiden tyydytetyksi tuleminen mahdollistaa omiin sisäisiin tavoitteisiin pyrkimisen. (Siltala 2013, 194 – 208.)

Tutkimukseni nuoret halusivat työn liittyvän omiin harrastuksiin, kehittävän omia taitoja, olevan hauskaa, tarjoavan mukavan yhteisön tai olevan hyödyllistä, esimerkiksi auttamalla muita ihmisiä. Työn ohella halutaan myös elää omaa yksityistä elämää ja toteuttaa itseä myös vapaa-ajalla esimerkiksi harrastusten kautta sekä tapaamalla ystäviä. Kirjoitelmissa aikuisten työn negatiivisina puolina nähdäänkin nimenomaan työn raskaus, sen vapaa-ajalta ja perheeltä viemä aika, sosiaalisten suhteiden niukkuus tai työn tylsä rutiininomaisuus. Merkittävää on myös, että tämä pysyvä ja merkityksellinen työ on kaikissa tulevaisuuskuvissa vasta päämäärä. Sitä ennen ollaan joustavasti valmiita tekemään mitä tahansa työtä opiskeluiden rahoittamiseksi tai kokemuksen keräämiseksi. Työ käsitetäänkin erilaisiksi osaprojekteiksi, yhdessä elämänvaiheessa sen rooli voi olla rahan lähde kun taas toisessa itsensä toteuttaminen. Kuten Siltala (2013) toteaa, nuoret eivät ole työkielteisiä, he vain haluavat työn, joka on mielekästä. Mielekkyyden tavoite nähdään laajemminkin ihmiselle luonnollisena. Esimerkiksi Viktor E. Frankl'in mukaan ihminen on perusluonteeltaan suuntautunut kohti mielekkyyttä sekä tarkoitusta, ja ihmisen tulisi kohdata kysymykset elämän mielekkyydestä ja tarkoituksellisuudesta. (Niemi 2011, 152.)

5.4 Nuorten kokemukset ohjauksen perustana

Läpi tutkimuksen nuoret kuvasivat kokemuksiaan aikuisten elämästä ja omasta tulevaisuudestaan kokonaisvaltaisesti. Aikuisten työ sai merkityksensä paitsi työn mielekkyyden, myös vapaa-ajan, ystävien ja perheen kautta. Nuorten tulevaisuuskuvat pitivät sisällään kokemuksia nykyisistä aikuisista, tietoa ja ymmärrystä nykytilanteesta ja pelkoja sekä toiveita tulevaisuudesta (ks. myös Rubin 2004b). Nuorten kokonaisvaltainen elämän hahmottaminen, samoin kuin tarve löytää mielekäs tarkoitus myös tulevaisuudessa tulisikin ottaa huomioon ohjauksessa. Ohjauksella tulisi voida tukea nuorten kokemusten tarkastelua sekä kokonaisvaltaista elämänsuunnittelua. Esimerkiksi koulun opinto-ohjauksessa olisi tärkeää muistaa käsitellä yhtäläillä niin harrastuksille,

ystävyyssuhteille kuin koulumenestyksellekin annettuja merkityksiä esimerkiksi ohjatesa nuorta jatkokoulutukseen.

Tässä tutkimuksessa nuorten orientaatiota tulevaisuuteen käsiteltiin neljän tulevaisuuskuvan kautta. Nuorten siirtyminen nuoruudesta aikuisuuteen ei tapahdu enää yleensä selkein askelin, vaan yhä useamman nuoren kohdalla siirtymät pitkittyvät ja monimutkaistuvat, ja niissä tulee myös askeleita taaksepäin. Osalla nuorista valinnanmahdollisuudet ja jopa valinnanpakko on ainakin näennäisesti kasvanut, ja tehnyt siten siirtymästä aiempaa ristiriitaisemman. (ks. Lahelma 2003, 230, du Bois-Reymond 1998, 63 – 64.) Nuorten suunnitelmiin vaikuttavat esimerkiksi Lahelman (2003) tutkimuksen mukaan monet yksityiset henkilökohtaiseen elämänsuunnitelmaan liittyvät tekijät yhdessä yhteiskunnallisten tekijöiden kanssa (Lahelma 2003, 230). Myös Kasurinen (2000, 208) tuo esille sekä henkilökohtaisten että kontekstuaalisten tekijöiden merkityksen tulevaisuussuunnitelmille. Tulevaisuuteen suunnatessa yhdistyvätkin menneet kokemukset, tieto nykytilanteesta sekä toiveet ja pelot tulevaisuudesta (Rubin 2004a).

Nuorten usko mahdollisuuksiinsa omaan elämäänsä vaikuttamisessa näyttäytyi vahvana läpi tämän tutkimuksen. Myös Siltala (2013, 198) tuo esille Lukiolaisten liiton tuottaman tutkimuksen tulokset, joissa selviytymiseen uskotaan mitä omakohtaisemmasta tilanteesta on kysymys. Threadgold (2011) ja Rubin (2012) tuovat myös esille, että nuoret uskovat positiivisen tulevaisuuden mahdollisuuteen omassa elämässä, vaikka ympäröivän yhteiskunnan suhteen mielikuvat olisivat negatiivisemmat. Usko omaan elämään vaikuttamisesta tuli esille tässä tutkimuksessa myös nuorten kuvauksissa aikuisten elämästä. He kuvasivat aikuisten arjen aikuisten valintojen seurauksena, jolloin oman elämän suuntaa olisi mahdollista muuttaa tekemällä erilaisia valintoja. Nuoret kokivat, että oma aikuisuus olisi mahdollista järjestää erilaiseksi esimerkiksi työn, vapaa-ajan sekä velvollisuuksien suhteen.

Usko omaan valinnan mahdollisuuteen yhdistyi nuorilla myös oman panostuksen merkityksen korostamiseen. Nuorten positiivisissa tulevaisuuskuvissa tuli esille tilannetta edeltänyt huoli tavoitteisiin

pääsemisestä, ja nuorten tulevaisuuskuvat sisälsivät strategioita tavoitteisiin pääsemiseksi. Oman työn merkitys korostui muun muassa ahkerana opiskeluna, työharjoitteluissa taitojen osoittamisena, suhteiden hyödyntämisenä sekä kaikkensa yrittämisenä. Nuoret siis kohdistivat paineet onnistumisesta itseensä. Koulutukseen pääseminen ja työn saaminen nähtiin oman yrittämisen, ahkeran opiskelun, suhteiden luomisen ja kovan työnteon tuloksena. Tutkimuksen nuorten näkemykset vastasivatkin esimerkiksi Beckin (1992) esille tuomaa näkemystä nyky-yhteiskunnastamme yksilön vastuuta korostavana. Yksittäiset ihmiset nähdään vastuullisena omasta elämästä, samoin kuin lähes kaikista epäonnistumisistaan. (ks. Threadgold 2011, 27.) Du Bois Reymond (1998) ja Siltala (2013) tuovat esille ristiriidat sen suhteet, mitä nuoret työltä odottavat ja millaista työtä yhteiskunnassa on tarjolla. Työltä toivotaan mahdollisuutta itsensä toteuttamiseen, mikä ei lopulta kosketa kuin pientä osaa tarjolla olevista töistä. Ristiriita nuorten työvoiman koulutustason ja tarjolla olevien työpaikkojen suhteen on nyt jo suuri.

Sitä, miten nuorten kokemusten ja tulevaisuuskuvien kokonaisvaltaisuutta, ristiriitaisuutta sekä luonnetta voitaisiin huomioida ohjauksessa, pohditaan seuraavan luvun lopuksi, tutkimuksen johtopäätöksissä.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksen viimeisessä luvussa arvioidaan tutkimusprosessin ja tutkimusraportin luotettavuutta sekä eettisyyttä. Erityisesti huomiota kiinnitetään nuorten tutkimisen erityispiirteisiin. Lopuksi tutkimustuloksia tarkastellaan nuorten ohjauksen näkökulmasta, pohtien miten nuorten tulevaisuusohjaus voitaisiin toteuttaa tutkimustulokset huomioiden.

6.1 Tutkimuksen luotettavuus

Empiirisen tutkimuksen luotettavuuden voidaan yksinkertaistettuna katsoa olevan sen kykyä tarjota totuudenmukaista tietoa tutkittavasta kohteesta. Laadullisissa tutkimuksissa totuudenmukaista tietoa pyritään yleensä etsimään esimerkiksi ihmisten käsityksistä, aikeista tai kuten tässä tutkimuksessa, kokemuksista. (ks. Puolimatka 2002, 466.) Luotettavuuden arviointi kulkee tutkimusraportissa mukana jo alusta saakka eikä enää tässä yhteydessä tuo esille uudestaan kaikkia siihen vaikuttaneita tekijöitä. Esittelen kuitenkin tärkeimmät tutkimukseni luotettavuutta parantaneet ja mahdollisesti heikentäneet tekijät.

Tutkimuksessani olen pyrkinyt tutkimuksen luotettavuuteen ennen kaikkea huolehtimalla koko tutkimusprosessin ajan, että omat ennakkokäsitykseni vaikuttavat mahdollisimman vähän tutkittavien oman äänen kuulumiseen ja siten tutkimustuloksiin. Fenomenologisessa tutkimuksessa oman tulkinnan hallitseminen eli omien ennakkokäsitysten tiedostaminen on tärkeää koko tutkimusprosessin ajan (ks. Perttula 2000, 429). Varto (2005, 34) tuo kuitenkin esille, että kaikki tutkimus tapahtuu yhteisessä elämismaailmassa, joten tutkija on aina osa niitä merkitysyhteyksiä, joita hän tutkii. Tutkija ei voi päästä ulos yhteisestä maailmasta, joten se, miten hän itse ymmärtää tutkimansa kysymykset, vaikuttaa aina hänen tutkimukseensa.

Toisaalta samassa elämismaailmassa mukana olo on myös edellytys sille, että tutkija voi ymmärtää niitä merkityksiä, joita tutkimuksessa tulee esille. Tutkija ei siis ikinä voi olla ulkopuolinen ja objektiivinen tarkkailija sikäli kun se joissain tutkimusperinteissä ymmärretään. (Varto 2005, 34.)

Tutkimuksen luotettavuuteen pyrkiminen on tapahtunut koko tutkimusprosessin ajan pyrkimyksenä erottaa omat tulkinnat tutkittavan tulkinnoista. Aineistoa kerätessä pyrin siirtämään omat ennakkokäsitykseni syrjään ja lähestymään aihetta avoimesti. Kirjoitelmien ohjeistuksessa kysymysten laatiminen oli tämän kannalta haastavinta. Olin tutustunut aiempiin tutkimuksiin läheisistä aiheista, ja siksi jonkinlainen käsitys niiden tuloksista oli mielessäni. Ohjeistusta kirjoittaessani pyrin kuitenkin mahdollisimman avoimiin kysymyksiin, jotka johdattaisivat aiheen pohtimiseen monelta kannalta, mutta eivät suuntaisi vastauksia. Huolimatta pyrkimyksestä avoimuuteen, ohjeistus vaikutti osaltaan siihen, millaisia asioita nuoret nostivat kirjoitelmissa esille. Kuitenkin kirjoitelmien sisällöt, kuten aikuisen elämänalueet, mahdollisuudet, velvollisuudet tai arkirytmi nousivat täysin nuorista itsestään, eikä ohjeistus siten vaikuttanut tutkimuksen tuloksiin.

Luotettavuuden lisäämiseen pyrin myös aineiston tarkalla käsittelyllä (ks. esim. Hirsjärvi ym. 2000, 185). Litteroin haastattelut sanasta sanaan, jättäen pois vain pienet ylimääräiset äännähdykset, sanojen toistot ja tauot. Aineiston analyysi on tehty tarkasti vaiheittain, tiivistäen tutkittavan sanomaa askeleittain. Tällöin ylitulkinnan tai väärin tulkintojen mahdollisuus on vähentynyt. Prosessin kirjaaminen tarkasti taulukkoon auttoi myös hahmottamaan syntyneitä tuloksia. Kirjoitelmat aineistonhankintamuotona mahdollistavat suppeutensa vuoksi väärin tulkintojen syntymisen helpommin. Tulkintoja ei ole mahdollista tarkistaa tutkittavalta ja siten mahdollisuus siihen, että olen tulkinnut asioita väärin kasvaa. Tätä väärin tulkitsemisen mahdollisuutta olen pyrkinyt vähentämään keräämällä kirjoitelmia enemmän kuin laadullisissa tutkimuksissa yleensä kerätään esimerkiksi haastatteluita. Näin myös toiset kirjoitelmat ovat tukeneet tulkintojani. Kirjoitelmista saadut tulokset on kuitenkin tulkittava niiden kontekstiaan vasten. Ne on kirjoitettu

luokkatilassa noin puolen tunnin aikana ja ovat siis sellaisia, joita nuorella on kenties päällimmäisenä ollut mielessä ja jotka ovat olleet mahdollisia ilmaista kirjoittamalla. Kirjoitelmien suuntaaminen vain tutkimuskäyttöön, eikä ollenkaan esimerkiksi arvioitavaksi tai opinto-ohjaajan nähtäväksi, on kuitenkin osaltaan lisännyt tutkimustulosten luotettavuutta siten, että nuori on voinut avoimesti kertoa kokemuksistaan.

Osa tutkimuksen luotettavuutta on myös sen raportoinnin tarkkuus. Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimusprosessini kulun vaihe vaiheelta, esittäen esimerkkejä aineistosta, käytetystä analyysimallista sekä tulkintojen etenemisestä. Lukijan on myös mahdollista arvioida johtopäätöksiäni sekä tuloksia käyttämieni kirjoitelma- ja haastattelulainauksen avulla. Tuloksia esittäessä pyrin tuomaan esille sekä yksittäisiä että nuorten yhteisesti jakamia merkityksiä. Tuloksia tulee lukea, kuten laadullisia tutkimuksia yleensäkin, yksilöllisyys huomioiden. Ensimmäisen osan (luku 3) tuloksia lukiessa tulee huomioida, etteivät yksittäisen nuoren ajatukset tule kokonaisuudessaan esille. Olen kuitenkin läpi tulosluvun pyrkinyt siihen, että nuorten näkökulmien moninaisuus tulee esille, eikä monia näkökulmia yleistetä liiaksi yhden vastauksen alle. Toisessa tulosluvussa (luku 4) on esitetty tulevaisuuskuvat neljän nuoren yksilöllisestä näkökulmasta. Näidenkin osalta on hyvä tiedostaa, että nuori on haastattelussa vastatessaan valikoinut, mistä on halunnut tilanteessa kertoa. Tulevaisuuskuvat ovat siis kuvauksia siitä, mitä nuoret ovat halunneet tuoda esille. Niiden takana on varmasti paljon, mitä nuori on halunnut säilyttää yksityisenään.

6.2 Nuorten tutkimuksen etiikka

Tieteelliselle tutkimukselle asetetut eettiset periaatteet ulottuvat tutkimuksen alkuvaiheiden kysymyksenasettelusta tutkimusraportin julkistamiseen saakka (Ruoppila 1999, 26 - 27). Myös kaikki tutkimuksessa tehdyt valinnat voidaan nähdä moraalisisina valintoina. Tällöin jo aiheen valinta ja eri aiheiden tärkeänä pitäminen ovat osa eettistä pohdintaa. (Tuomi ym. 2003, 125.) Nuoria ja lapsia tutkittaessa eettinen pohdinta tulee entistä tärkeämmäksi. Nuoren määrittely

on kuitenkin jo tutkimuseetiikan kannalta haastavaa (ks. myös Tani 2010), sillä toisaalta alle 18-vuotiaat katsotaan lain mukaan lapsiksi kun taas toisaalta 15-vuotiailla nuorilla on jo oikeuksia aktiivisina toimijoina yhteiskunnassa. Tani (2010) tuo myös esille ristiriitaiset ohjeistukset, joiden seuraaminen nuoria tutkittaessa on haastavaa. Itse päädyin kohtelevaan nuoria pääasiassa lapsina, joita tulee tarkoin suojella tutkimukseen osallistumisen haitoilta. Toisaalta näin todella tärkeänä kaikkien nuorten mahdollisuuden osallistua tutkimukseen, minkä vuoksi järjestin aineistonkeruun nuorten kannalta mahdollisimman helpoksi.

Lapsia tutkittaessa tärkeimpänä eettisenä ohjeena voidaan pitää sitä, että tutkimus ei saa millään muotoa vahingoittaa lapsia (Ruoppila 1999, 48). Tätä ohjetta pidin tärkeimpänä myös tutkimukseen osallistuneiden 9.-luokkalaisten nuorten kohdalla. Seuraavaksi pohdin tutkimukseni eettisyyttä tutkimuksen tekoa vastaavassa aikajärjestyksessä alkaen aiheenvalinnasta ja päättyen tutkimuksen raportointiin.

Aiheen valinnan eettisyyden kannalta on tärkeää pohtia, miksi tutkimus toteutetaan ja kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu (Tuomi ym. 2003, 126). Aiheenvalinnan perustelujen lisäksi tulee pohtia, mitä haittaa, vaivaa tai hyötyä tutkimuksen toteuttamisesta on nuorelle (ks. Ruoppila 1999, 28 - 29). Jo tutkimusaihetta valitessani pohdin, minkä aiheen tutkiminen olisi myös nuorille itselleen hyödyllistä ja minkälaisia vaikutuksia tutkimukseen osallistumisella nuorille olisi. Myös tutkimukseen osallistujien valinta ja tutkimuslupien hankkiminen (ks. esim. Ruoppila 1999, 29) tulee miettiä eettisyyden pohjalta. Lupien kysyminen nuorten kohdalla vaatii erityistä pohdintaa. Toisaalta nuorilla katsotaan olevan oikeus osallistua tutkimuksiin ja ilmaista oma mielipiteensä, toisaalta alaikäisinä he ovat huoltajiensa päätösvallan alla. Käytännössä aina lupaa ei vanhemmilta voida kysyä ja joskus on myös nuoren oikeus, että hän saa osallistua tutkimukseen vaikka vanhemman edun mukaista olisi toisin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009., ks. myös Tani 2010) Oman tutkimukseni osalta pohdin, voivatko vanhemmat kieltää nuorta osallistumasta, jos eivät halua nuoren kuvaavan vanhempiensa elämää muille. Toisaalta pohdin myös, voiko esimerkiksi luvan

kirjoittamisen unohtaminen estää nuorta osallistumasta, vaikka hän itse haluaisi. Päädyin toteuttamaan lupien keräämisen vanhemmille tiedottamalla ja mahdollisuudella erikseen kieltää lastaan osallistumasta kirjoitelman kirjoittamiseen. Painotin enemmän siis nuoren omaa oikeutta ilmaista mielipiteensä (ks. esim. LOS 12 artikla). Pidin myös eettisesti todella tärkeänä tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden läpi tutkimuksen (ks. esim. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009) ja siksi nuorilla itsellään oli missä tahansa vaiheessa mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tai olla palauttamatta kirjoitelmaansa tutkimuskäyttöön.

Aineistonkeruussa tärkeimmät eettiset valinnat liittyivät tapoihin haastatella ja kerätä kirjoitelmia nuorilta. Kirjoittamisen koin antavan nuorille enemmän tilaa esittää omia mielipiteitä ja kuvata aikuisuutta sekä läheisten aikuistensa elämää, kuin että heidän olisi pitänyt kertoa siitä minulle kasvotusten. Näin heillä oli mahdollisuus myös toimia täysin nimettöminä. Nuorten kehitystaso ja kokemattomuus tutkimuksiin osallistumisessa oli tärkeää huomioida kirjoitelmaa ohjeistaessa. Esimerkiksi apukysymyksiin pyrin varmistamaan, että kirjoittaminen olisi ollut nuorille mahdollista ja mielekästä. Toisaalta tiedostin apukysymysten johdattavan kirjoittamista, vaikka pyrinkin pitämään ne mahdollisimman avoimina. Haastatteluiden Tulevaisuuden muistelu- menetelmässä koin eettisesti oikeana pyytää nuorta kuvaamaan hyvää tulevaisuuttaan aikuisena. Tällöin ajattelin haastattelun toimivan samalla nuorelle vahvistavana ja positiivisena kokemuksena.

Eettisyys kietoutuu monin tavoin myös tutkimuksen raportointiin. Raportoinnissa tulee tuoda ilmi aiemmat tutkimukset aiheesta ja aiempiin tutkimustuloksiin tulee viitata oikeaoppisesti. Lisäksi on tuotava ilmi aineistonkeruuseen liittyvät käytännöt ja menetelmät. Tuloksia kirjatessa on esiteltävä kaikki tuloksen kannalta olennainen tieto eikä tuloksia saa vääristellä. (Tuomi ym. 2003, 130.) Lisäksi hyvin tärkeää on, että raportoidessa säilytetään tutkittavien yksityisyyden suoja. Siksi tutkimuspaikkakuntaa tai koulua ei mainita, minkä lisäksi tutkittavien nimet, samoin kuin kaikki heidän mainitsemansa nimet, on muutettu. Päätin myös yksityisyyden turvaamiseksi käsitellä kirjoitelmat tuloksissa yhdistettyinä ja karsia sellaiset viittaukset, joista

tutkittava olisi mahdollista tunnistaa. Haastatteluiden osalta päädyin esittämään tulokset yksilöllisinä kertomuksina, sillä koin kokonaiskuvan hahmottamisen tärkeänä. Kertomuksia on kuitenkin tiivistetty siten, ettei nuorta ole mahdollista tunnistaa.

Nuoria suojelevan otteen lisäksi tärkeimpänä eettisenä periaatteena on toiminut nuoren kunnioittaminen, jonka olen pyrkinyt tuomaan esille myös nuorille itselleen aineistoa kerätessäni. Olen myös pyrkinyt kunnioittavaan ja nuoria arvostavaan kirjoitussävyyn koko tutkimusraportissa. Myös tutkimustulosten ja pohdinnan tarkoituksena on ollut ymmärtää nuoren kokemusta, eikä missään vaiheessa kyseenalaistaa sitä. Nuoren kokemusta arvostetaan hänen kokemanaan, eikä sitä ole pyritty vertaamaan aikuisten kokemuksiin.

6.3 Nuorten kokemusmaailman ja tulevaisuuskuvien huomioiminen ohjauksessa.

Tässä tutkimuksessa on todettu nuorten kokemusten ja tulevaisuuskuvien olevan kokonaisvaltaisia ja monista erilaisista tapahtumista rakentuneita. Nuorten kokemuksissa eri elämänalueet ovat saaneet merkityksensä toistensa kautta, ja nuorten kokemuksissa ovat sekoittuneet tunteet ja tiedollinen ymmärtäminen. Nuorilla on tutkimuksen mukaan vahva usko ja toisaalta paine oman yrittämisen ja valintojen merkitykseen tulevaisuudessa. Ohjauksen näkökulmasta näyttäisi olevan tärkeää pohtia nuorten kanssa laajasti heidän tulevaisuuskuviensa ja suunnitelmiansa sisältöä, keinoja suunnitelmien ja valintojen tekemiseksi sekä kontekstin merkitystä. Esimerkiksi Rubin (2004a) tuo esille positiivisten, mutta realististen tulevaisuuskuvien ylläpitämisen tärkeyden. Jo nyt esimerkiksi lukioden koulupsykologit ovat antaneet ymmärtää, että pelko oikeasta valinnasta ja omasta onnistumisesta aiheuttaa nuorille paljon paineita. Rubin (2004b) korostaa, kuinka sekä nuorten suunnattoman positiiviset tulevaisuuskuvat että ympäristössä nähdyt uhkakuvat ovat molemmat riittämättömiä suuntaamaan nuorta siihen, mikä tulevaisuudessa todella odottaa. Samanaikaisesti kun yksilön harteille sysätään

yhä enemmän vastuuta oman elämänsä suunnittelusta, ovat keinot päätösten ja valintojen tekemiseen puutteellisia. Rubin näkeekin tärkeänä, että nuoria ohjattaisiin siinä, miten valintoja tehdään sekä miten oman elämän ohjat otetaan omiin käsiin. (Rubin 2004b.) Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppilaanohjauksen tärkeimpiin tehtäviin luetaan kuuluvaksi juuri oppilaiden tukeminen *tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja*. Ohjauksen tarkoituksena olisi myöskin auttaa oppilaita tiedostamaan mahdollisuuksiaan vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun sekä päätöksentekoon. (Opetushallitus 2014.)

Ohjauksessa nuoren kokonaisvaltainen tapa kokea olisi mahdollista huomioida holistisella, nuoren ja hänen elämänpiirinsä suhteet huomioivalla ohjauksella (ks. esim. Vanhalakka-Ruohonen 2007, Juutilainen 2007). Tällöin nuoren elämän ja tulevaisuuden mielekkyyttä olisi mahdollista pohtia kokonaisvaltaisesti, eri elämänalueiden summana. Siltala (2013, 197) tuo esille tutkimuksia, joiden mukaan nuoret itse ajattelevat onnellisuutensa syntyvän ennen kaikkea elämänalueista, joihin he voivat itse vaikuttaa. Tällöin esimerkiksi raha ja menestyminen koetaan vähemmän tärkeiksi, sillä niiden ei haluta romahduttavan onnellisuutta, jos ne eivät toteudukaan. (Siltala 2013, 197.) Tutkimukseni perusteella nuorten tulevaisuudessa vähintään yhtä suureen merkitykseen nousevatkin työn ohella vapaa-aika ja ystävät sekä muut ihmissuhteet. Elämänalueet saavat myös merkityksensä suhteessa toisiin elämänalueisiin, kuten työ vapaa-ajan, ystävien ja perheen kautta. Elämä muodostaakin kokonaisuuden, jonka läpi omat mielenkiinnonkohteet sekä arvot leikkaavat. Eri elämänalueiden merkitys näyttäytyy myös nuorten huolissa, kun yhtä lailla koulutukseen pääsyn kanssa painaa pelko siitä, saako uusia ystäviä, miten asuminen järjestyy sekä miten oma vapaa-aika ja harrastukset mahtuvat kalenteriin.

Nuorten kanssa tehtävän tulevaisuusohjauksen tulisikin olla laajempaa kuin vain koulutus- ja ammatinvalinnan ohjausta. Ihmisen kokonaisvaltaisuutta ja sen huomiointia ohjauksessa korostavat holistiset ohjausperinteet (ks. esim. Juutilainen 2007, 4), kuten esimerkiksi Peavyn (1999,2000) sosiodynaaminen

ohjaus, elämänkulun näkökulma (esim. Sugarman 2004) sekä elämässä suunnanoton ohjausmalli (Vanhalakka-Ruohonen 2007). Esimerkiksi Peavyn sosiodynaamisen ohjauksen tärkeimpänä työkaluna voidaan nähdä elämänkentän tarkastelu. Tällöin huomioidaan, että ohjattavan henkilökohtaisella elämällä, henkisellä elämällä, terveydellä ja elämäntyyllillä on kaikilla yhteyttä esimerkiksi ammatinvalinnan kysymyksiin eikä ammatinvalintaa voida erottaa muusta elämänsuunnittelusta. (Peavy 2000, Kasurinen 2000, 208.) Kiinnittämällä huomiota nuoren kokemusten ja tulevaisuuskuvien kokonaisvaltaisuuteen, kiinnitetäänkin esimerkiksi jatkokoulutukseen ohjattaessa yhtä lailla huomiota nuoren pelkoihin yksinjäämistä kohtaan tai toiveisiin harrastuksissa etenemisestä, kuin koulumenestykseenkin. Elämänkulun näkökulmassa ammatillinen ja koulutuksellinen valinta yhdistyy osaksi muuta elämänkenttää, elämäntyyliä ja sosiokulttuurisia yhteyksiä (ks. myös Sugarman 2004). Kontekstin, kokonaisuuden, prosessinomaisuuden ja suhteellisuuden puolelta tulevaisuuden suunnittelussa korostuvat myös elämässä suunnanoton näkökulmasta. Tällöin esimerkiksi nuorten ihmissuhteet nähdään osana päätöksentekoa, eikä niitä nähdä itsenäiselle päätökselle uhkana. (Ks. Vanhalakka-Ruohonen 2007, 10, 28.)

Nuorten kokemusmaailman sekä tulevaisuusorientaation kokonaisvaltaisuuden käsittävässä ohjauksessa myös oman tulevaisuuden ja yhteiskunnan mahdollisuuksien suhdetta olisi mahdollista käsitellä turvallisesti. Kun tulevaisuus ja omat valinnat nähtäisiin monien elämänalueiden summana, ja oman onnellisuuden käsitettäisiin koostuvan monista tekijöistä, ei kenties yksittäisestä kouluvalinnasta aiheutuisi nuorille liian suurta painetta. Myös mielekkyyden kokemusta olisi mahdollista tarkastella kaikissa niissä suhteissa, joissa nuoret toivat sitä tutkimuksessa esille. Rubin (2004b) tuo myös esille ympäristöön ja yhteiskuntaan vaikuttamisen mahdollisuuden huomioimisen koulumaailmassa. Sen sijaan, että nuoret näkisivät ainoana mahdollisuutena oman itsen muuttamisen esimerkiksi työmaailmaan sopiviksi, olisi myös tärkeää nähdä, että ihmiset itse tekevät tulevaisuuden omilla teoillaan. Tämä kokemus mahdollisuudesta

vaikuttaa oli ainakin tämän tutkimuksen mukaan nuorilla hyvin vahva, joten ohjauksen tärkeäksi tehtäväksi voikin jäädä keinojen pohtiminen ja harjoittelu.

Nuoret kokivat tulevaisuuden muistelun osittain haastavana ja kertoivat etteivät olleet ajatelleet tulevaisuuttaan aiemmin niin tarkasti. Halukkuus kirjoitelmien kirjoittamiseen sekä monipuoliset pohdinnat toivat myös esille nuorten halukkuutta pohtia aikuisuuden ja nuoruuden eroja sekä omia tulevaisuuskuviaan. Menetelmänä kirjoitelma olisi toteutettavissa myös esimerkiksi osana opinto-ohjausta, jolloin tuloksia olisi mahdollista pohtia myös yhdessä nuorten kanssa. Samaten tulevaisuuden muistelu sekä oman tulevaisuuskuvan sanoittaminen voisi avata mahdollisuuksia tarkastella tarkemmin omia tulevaisuutta koskevia ajatuksia. Rubin (2004b) ehdottaa koulutusta ja opetusta läpäiseväksi tulevaisuusvaikutusten arvioinnin harjoittelun. Tärkeintä tulevaisuusvaikutusta arvioitaessa olisi käydä omaa arvopohdintaa, jolle suunnitelmat tulevaisuudesta ja päätöksistä pohjaisivat. Tulevaisuus tulisi ymmärtää vaihtoehtoina, jotka ovat itse valittavissamme. Myös omien päätösten ja oman toiminnan motiivit sekä seuraukset tulisi ymmärtää. Lisäksi tulisi huomioida, että yllättävät tilanteet tai vaikutukset voivat muuttaa koko tulevaisuutta. Tätä ei tulisi nähdä pelottavana ja huolestuttavana, vaan ymmärtää tulevaisuuden sisältävän monia erilaisia vaihtoehtoja, joista mieluisimman eteen voimme tehdä työtä. (Rubin 2004b.) Nuorten kokonaisvaltainen tapa kokea ja kuvitella tulevaisuuttaan tulisikin ottaa huomioon läpi ohjauksen. Vaikka Rubin (emt.) tuo esille tulevaisuusvaikutusten arvioinnin tulevaisuudentutkimuksen näkökulmasta, ei se ole kaukana myöskään nykyisin ymmärretyistä ohjauksen tavoitteista. Oma arvopohjan pohtiminen, päätösten ja toiminnan motiivien sekä seurausten ymmärtäminen, tulevaisuuden vaihtoehtojen sekä yllättävien tilanteiden arvioiminen ja rohkeus suunnata kohti mielekkäintä vaihtoehtoa luovat hyvän pohjan myös opinto-ohjaukselle.

Tämän tutkimuksen tekeminen on osoittanut itselleni nuorten halukkuuden pohtia omia kokemuksiaan sekä tulevaisuuskuviaan. Nuorten innostus tutkimukseen osallistumiseen sekä nokkelat vastaukset toivat iloa kirjoitelmien lukemiseen sekä aineiston analyysiin. Tärkeänä

jatkotutkimusaiheena näen nuorten tulevaisuuskuviin ajallisen muodostumisen sekä muuttumisen uusien kokemusten ja elämäntilanteiden myötä. Tätä tutkimusideaa toivon pääseväni hyödyntämään ainakin opinto-ohjaajan työssä, jossa mahdollistuu nuorten ajatusmaailman kehityksen seuraaminen usean vuoden ajalta. Tutkimukseni haluan päättää laulun sanoihin, joka tuli useasti mieleeni nuorten kirjoitelmia lukiessani. Seuraava Haloo Helsingin ”Kiitos ei ole kirosana” kuvaa minulle nuorten kertomuksia, joissa nuoret kuvasivat aikuisten epäkohteliasta käyttäytymistä, ajankäyttöä sekä epäluuloja. Samalla tulkitseen sanojen kertovan arvomaailmasta, jossa elämän mielekkyys sekä toisten ihmisten arvostaminen ovat korkealla, ja jossa usko omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa on vahva.

Mies meni itkevää lasta auttamaan,
äiti ei uskonu et se tahtois pelastaa
Ja häntä svvrettiin pedoksi,
kysv vielä miks vesi vaihtuu viiniksi
Nainen kaatuu kadulla maahan,
täällä ei auteta ios sä oot sekaisin
Haloo se oli sydänkohtaus,
eikä paluuta elämään takaisin

Miks on niin helvetin vaikeeta katsoo
silmiin,
tai sanoa moi
Aina vaan törmätään pövereisiin
kulmiin ja sanotaan etten vaan voi
Ja pitäskö ajan tappamisesta joutua
vankilaan
Ja vaik tää aika tappaa meitä, ei sitä
kiinni saa kukaan

Et suuta auki saa, jäät sivuun
katsomaan,
kun maailma huutaa hulluuttaan
Mut jos huudat lujempaa,
saat äänes kuulumaan
ja voimaa päivään seuraavaan
Wo-oo-oo, oo-oo-oo, kiitos ei oo
kirosana
Wo-oo-oo, oo-oo-oo, nouset ylös
voittajana

Ja joskus kun hommat rullaa
kunnolla sitä saa mitä tilaa
Eli ios sä pövdät anteeks sä saat
anteeks ja elämä on taas kivaa
Ei kasvatus löydy Googlesta, mut ei
koteia voi aina tuomita
Koska meit on täällä niin moneen,
joku saa pataan ja joku tietokoneen
Ja varo ettet hmvile kellekkään,
koska se voi tarttua
Eikä saada koskaan tietää rakastiko
Hannu piparia vai Kerttua
Ja yksinäisvys on vaarallisempaa
kuin ylipaino,
ja luottamus on parempi ku vaino

Et suuta auki saa, jäät sivuun
katsomaan,
kun maailma huutaa hulluuttaan
Mut ios huudat lujempaa,
saat äänes kuulumaan ja voimaa
päivään seuraavaan
Wo-oo-oo, oo-oo-oo, kiitos ei oo
kirosana
Wo-oo-oo, oo-oo-oo, nouset ylös
voittajana

Haloo Helsinki, Kiitos ei ole kirosana

LÄHTEET

- Aapola, S. & Ketokivi, K. 2005. Johdanto: Aikuistumisen ehdot 2000- luvun yhteiskunnassa. Teoksessa S. Aapola & K. Ketokivi (toim.) 2005. Polkuja ja poikkeamia- Aikuisuutta etsimässä. Tampereen yliopistopaino Oy: Tampere, 7 - 32.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Vastapaino: Tampere.
- Ammattikorkeakoululaki (932/2014)
- Du Bois-Reymond, M. 1998. "I Don't Want to Commit My Self Yet": Young People's Life Concepts. *Journal of Youth Studies*. 1(1), 63-79.
- Giorgi, A. 2007. The theory, practice and evaluation of the phenomenological method as a qualitative research. *Journal of Phenomenological Psychology*. 28(2), 235 - 261.
- Hakala, J. T. 2001. Menetelmällisiä koetuksia. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-kustannus: Jyväskylä, 10 - 23.
- Husserl, E. 1995. Fenomenologian idea: viisi luentoa. Loki-kirjat: Helsinki.
- Juden-Tupakka, S. 2007. Askelia fenomenologiseen analyysiin. Teoksessa Syrjäläinen, E, Eronen, A. & Värri, V-M. (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. (toim.) 2007. Tampereen Yliopistopaino Oy: Tampere, 62 - 90.
- Kasurinen, Helena. 2000. Nuorten tulevaisuusorientaatio. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spanger, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. PS-kustannus: Jyväskylä, 207 - 220.
- Kokko, R-L. 2006. Tulevaisuuden muistelu. Ennakointidialogit asiakkaiden kokemana. Gummerus kirjapaino Oy: Helsinki.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Lapin yliopisto: Rovaniemi.
- Lahelma, E. 2003. Koulutusteiden risteysasemilla: pysyvyyksiä ja muutoksia nuorten suunnitelmissa. *Kasvatus* 34 (3), 230 - 242.
- Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 3. Uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus: Jyväskylä, 28 - 45.

- Lehtomaa, M. 2009. Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) 2009. Kokemuksen tutkimus. Merkitys – Tulkinta – Ymmärtäminen. 3. Painos. Juvenes Print: Tampere, 163 – 194.
- Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu ISSN 1799-9227, nro 64.
- Niemi, H. 2011. Järkeä, tunnetta ja elämän tarkoitusta – Koulu elämää varten. Teoksessa Purjo, T. & Gjerstad, E. (toim.) 2011. Arvojen ja tarkoitusten pedagogiikka. Juvenes Print: Tampere, 142 – 159.
- Ollila, A.K. 2008. Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Lapin yliopistokustannus: Rovaniemi.
- Opetushallitus 2014, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.
- Peavy, R.V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Psykologien kustannus Oy: Helsinki.
- Peavy, R. V. 2000. Ammatinvalinnan ja urasuunnittelun ohjaus postmodernina aikana. Teoksessa Onnismäa, J., Pasanen, H. & Spanger, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. PS-kustannus: Jyväskylä, 14 – 40.
- Peavy, R. V. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Psykologien Kustannus Oy: Helsinki.
- Perttula, J. 2000. Kokemuksesta tiedoksi: fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. Kasvatus 31 (5) 428 – 422.
- Perttula, J. 2009. Kokemus ja kokemuksen tutkimus.: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) 2009. Kokemuksen tutkimus. Merkitys – Tulkinta – Ymmärtäminen. 3. Painos. Juvenes Print: Tampere, 115 – 162.
- Puolimatka, T. 2003. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus ja totuusteorioiden. Kasvatus 33 (5), 466 – 474.
- Rantala, J. 2008. Huominen tehdään tänään. Pääkirjoitus. Kasvatus & aika 2/2008. Viitattu 24.11.2014.
- Rauhala, L. 2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Uudistettu painos. Yliopistopaino: Helsinki.
- Rubin, A. 2002. Nuoren ohjenuorat. Tulevaisuusnäkökulman avaamisen merkityksestä. Teoksessa Haapala, A. (toim.) 2002. Tulevaisuuskasvatus. Opetus 2000. PS-kustannus: Juva, 28 – 49.
- Rubin, A. 2003. Tulevaisuudenkuvat ja identiteetin rakentuminen myöhäismodernissa. Teoksessa Kamppinen, M, Kuusi, O. & Söderlund, S.

- (toim.) 2003. Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellutuksia. 2. painos. Tammer-Paino Oy: Tampere, 791 – 820.
- Rubin, A. 2004a. Nuoret ja globaali murros. TOPI Tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaali. Tulevaisuudentutkimusta koskevat artikkelit. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.2.2015.
- Rubin, A. 2004b. Uimataitoa ajan virrassa: tulevaisuuskasvatus ja opettajan haasteet murrosajan koulussa. TOPI Tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaali. Tulevaisuudentutkimusta koskevat artikkelit. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.2.2015.
- Ruoppila, I. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Ruoppila, I, Hujala, E, Karila, K, Kinos, J, Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Gummerus kirjapaino Oy: Jyväskylä, 26–49.
- Seppänen, E. 2008. Nuorten tulevaisuuskuvat. Sitra & Tekes. Helsinki. Verkkojulkaisu.
- Siltala, J. 2013. Nuoriso. Mainettaan parempi? WSOY: Helsinki.
- Sugarman, L. 2004. Counselling and the life course. E-book. Sage Publications.
- Syrjäläinen, E., Eronen, A. & Värri, V-M. 2007. Johdanto. Teoksessa Syrjäläinen, E, Eronen, A. & Värri, V-M. (toim.) 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampereen Yliopistopaino Oy: Tampere.
- Tani, S. 2010. Hengailun maantiede ja nuorisotutkimuksen eettiset ongelmat. Katsaukset. Kasvatus & Aika 4 (3) 2010, 51 – 57.
- Threadgold, S. 2011. " I reckon my life will be easy, but my kids will be bugged": Ambivalence in Young Peoples Positive Perceptions of Individual Futures and Their Visions of Environmental Collapse. Journal of Youth Studies. 15(1), 17–32.
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2003 ja 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Turtiainen, P, Karvonen, S. & Rahkonen, O. 2007. All in the Family? The Structure and Meaning of Family Life among Young People. Journal of Youth Studies. 10(4), 477–493.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki.
- Valtikka.fi <http://www.valtikka.fi/ohjaajille/menetelmapankki/prosesseja-ja-toimintamalleja/tulevaisuuden-muistelu> Viitattu 01.06.2014

Vanhalakka-Ruohonen, M. 2007. Nuorten elämäntilanteen suunnittelun relationaalisia näkökulmia. Teoksessa Juutilainen, P-K. 2007. Suhteita ja suunnanottoa. Näkökulmia nuorten ohjaukseen. Joensuun yliopistopaino: Joensuu, 9-32.

Varto, J. 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Elan Vital. Viitattu 2.10.2014
http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf

Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991).

LIITTEET

Liite 1

Hyvät 9.- luokkalaisen vanhemmat,

Opiskelen opinto-ohjaajaksi ja teen Pro gradu- tutkielmaa Jyväskylän yliopistossa, ohjauksen maisteriohjelmassa. Lopputyössäni tutkin nuorten näkökulmia aikuisuuteen heidän omien havaintojensa ja kokemustensa sekä tulevaisuuskuvitelmien perusteella.

Kerään aineistoa X koulun yhdeksäsluokkalaisilta oppilailta. Aineisto kerätään opinto-ohjauksen tunnilla kirjoitettavalla ainekirjoituksella viikolla 13.

Halukkaat oppilaat voivat myös osallistua haastatteluun toukokuussa. Tätä varten oppilailta kysytään toive osallistumisesta ja sopiva ajankohta erikseen. Tutkimuksen tekemiseen X koulussa on saatu lupa koulun rehtori X:ltä ja opinto-ohjaaja X:ltä. Osallistuminen on oppilaalle vapaaehtoista.

Aineisto käsitellään tutkimuksessa siten, että yksittäistä oppilasta tai koulua ei voida tunnistaa. Kirjoitelmat kirjoitetaan nimimerkillä ja taustatietoina kysytään ainoastaan ikä ja sukupuoli. Kaikki kirjoitelmassa/haastatteluissa esiintyvät nimet muutetaan.

Lisätietoja saa kysellä sähköpostitse. Mikäli lapsenne EI saa osallistua tutkimukseen, kirjoittakaa sähköpostiviestiin lapsenne nimi sekä luokka.

Ystävällisin terveisin,

Veera Jokinen

Liite 2

Hei X koulun yhdeksäsluokkalainen,

Opiskelen Jyväskylän yliopistossa ja teen lopputyötäni eli Pro gradu-tutkielmaa. Aiheenani on nuorten näkökulmat aikuisuuteen.

Työssäni olen kiinnostunut teidän nuorten ajatuksista aikuisten elämästä. Jokaisen ajatukset ovat tärkeitä ja kiinnostavia, joten osallistu kirjoitelman kirjoittamiseen rohkeasti! Tutkimukseen osallistuminen on kuitenkin vapaaehtoista eli voit pyytää opettajalta myös muita tehtäviä, jos et halua osallistua kirjoitelman kirjoittamiseen tutkimusta varten.

Kirjoitelmien lisäksi toivoisin voivani haastatella muutamia teistä samasta aiheesta. Jos haluat osallistua haastatteluun, täytä alle oma sähköpostiosoitteesi tai puhelinnumerosi, josta saan sinuun tarvittaessa yhteyttä. Haastatteluun osallistumisesta on luvassa pieni karkkipalkkio!

Haastattelut tehdään koulupäivän aikana koulun tiloissa. Haastatteluihin mahtuu mukaan 5 nuorta ja tarvittaessa useampien halukkaiden joukosta arvotaan osallistujat. Haastattelu-aika sovitaan kaikkien kanssa henkilökohtaisesti.

Huom! Haastatteluista ja tarinoista kirjoitetaan tutkimuksessa niin, että sinua tai kouluasi ei voida niistä tunnistaa. Tutkimusraporttiin keksitään kuvitteelliset nimet, oikeita nimiä tai henkilötietoja ei mainita.

Kiitos osallistumisesta,

Veera Jokinen

Haluan osallistua haastatteluun KYLLÄ _____ EI _____

Liite 3

Aikuisuus on kuin...

Mihin olet kiinnittänyt aikuisissa huomiota ja mitä olet miettinyt tai ihmetellyt heidän elämästään? Sitä saat pohtia tässä kirjoitelmassa ☺

Tehtävä:

Kuvittele mielessäsi joitain sinulle läheisiä aikuisia, esimerkiksi vanhempiasi. Mieti, millaisia ajatuksia sinulla on heidän elämästään? Mitkä asiat olet huomannut olevan heille tärkeitä? Mihin he käyttävät aikansa? Mitkä asiat saavat heidät iloisiksi tai surullisiksi?

Mieti sitten, missä muualla näet päivittäin aikuisia. Millaisia aikuisia näet esimerkiksi televisiossa ja lehdissä? Tai kohtaat nopeasti kaupoissa ja busseissa? Mistä nämä aikuiset kokemasi mukaan usein puhuvat? Mitä he tekevät? Tai miten he käyttäytyvät?

Miltä sinusta sinulle läheisten tai tuntemattomien aikuisten arki vaikuttaa? Millaisia neuvoja sinä haluaisit antaa aikuisille? Tai mitä itse tekisit toisin, jos olisit nyt aikuinen?

Kirjoita nyt kirjoitelma, joka alkaa sanoilla "Aikuisuus on kuin..". Kerro kirjoitelmassa pohdintojasi ja ajatuksiasi siitä, miltä aikuisten elämä sinusta vaikuttaa.

Kirjoita teksti kokonaisilla lauseilla, yhtenäiseksi tarinaksi. Kirjoitusvirheistä ei tällä kertaa tarvitse stressata, tärkeintä ovat sinun ajatuksesi ;) Kirjoita konseptin yläkulmaan itse keksimäsi nimimerkki, ikä ja sukupuoli.

Kirjoittamisen iloa,

Veera

Liite 4

Hyvät yhdeksäsluokkalaisten vanhemmat,

Opiskelen Jyväskylän yliopistossa kasvatustieteitä ja teen pro gradu-tutkimustani aiheena **Nuorten näkökulmat aikuisuuteen**. Olin teihin aiemmin keväällä yhteydessä X:n kautta kun tiedustelin lupaa lapsenne osallistumiseen tutkimukseen. Kieltäviä vastauksia ei tullut ja tutkimusta varten 9-luokkalaiset kirjoittivat kirjoitelmat opinto-ohjauksen tunnilla.

Oppilaat saivat samalla ilmoittaa halukkuutensa osallistua myös tutkimushaastatteluihin. Haastatteluja varten tarvitsisin kirjallisen luvan myös teiltä vanhemmilta.

Haastattelut tehdään koulupäivän aikana toukokuun lopussa. Haastatteluihin on valittu mukaan ilmoittautuneiden joukosta 6 oppilasta. Haastatteluajat sovitaan erikseen opinto-ohjaajan kanssa ja oppilas saa tästä itse tiedon. Haastattelut ja kirjoitelmat käsitellään tutkimuksessa niin, että yksittäistä oppilasta tai koulua eivät voi ulkopuoliset tunnistaa. Mitään nimiä tai muita tunnistettavuuteen johtavia tietoja ei mainita.

Lisätietoja saa halutessaan s-postilla veera.jokinen@jyu.fi.

Vastaathan tähän viestiin tai minulle suoraan sähköpostitse viimeistään 9.5.2014.

Vastauksesta tulee näkyä lapsen nimi, huoltajan nimi sekä se, annatko luvan haastatteluun osallistumiseen. Esimerkiksi: Lapseni Olli Oppilas saa/ei saa osallistua haastatteluun. Terv. Hilja Huoltaja.

Kiitos yhteistyöstä ja mukavaa kevään jatkoa,
Veera Jokinen

Liite 5

Hei,

Olit mukana kirjoittamassa kirjoitelmaa ”Aikuisuus on kuin” opinto-ohjauksen tunnilla. Tunnilla kysyttiin myös halukkuutta osallistua haastatteluun ja ilmoitit silloin haluavasi mukaan.

Halukkaiden joukosta valittiin kuusi haastateltavaa ja sinut valittiin mukaan. Haastattelut tehdään toukokuun lopussa koululla, oman haastatteluajaksi ja -paikkasi näet viestin lopusta.

Haastatteluun osallistumiseen tarvitset myös vanhempiesi luvan (vaaditaan alle 18- vuotiailta). Heille on lähetetty tiedote Helmi-viestinä, muistuttele vielä sinäkin vastaamisesta.

Haastattelut ovat siis osa lopputyötäni ”Nuorten näkökulmia aikuisuuteen”. Haastattelussa keskustellaan erilaisista ajatuksista, joita sinulla on aikuisten elämästä. Siihen ei tarvitse valmistautua mitenkään eikä sitä tarvitse jännittää. Saavut vain paikalle sovittuna aikana. Haastatteluun osallistumisesta karkkipalkkio.

Mukavaa kevään jatkoa ja toukokuussa tavataan,

Veera

Sinulle on varattu haastattelu-aika

Haastattelu

pidetään _____

Liite 6

- 1) Kuvitellaan, että on mennyt 10 vuotta tästä hetkestä. On toukokuu 2024 ja mietit omaa elämääsi. Tajuat, että asiat on nyt hyvin. Kerro, millaista elämäsi on nyt.
- 2) Kerro, miten olet päässyt tuohon tilanteeseen?
- 3) Katso nyt taaksepäin tulevaisuudesta, takaisin aikaan kun olit juuri lopettamassa 9. luokkaa. Millaisia huolia sinulla oli silloin tulevaisuudesta?
- 4) Jos vertaat omaa elämääsi vuonna 2024 niiden aikuisten elämään, joita tunsit ja näit 9.- luokkalaisena (esim. sisarukset, vanhemmat), Millaista oma elämäsi on heidän elämäänsä verrattuna? Mitä eroja? Mitä samaa?
- 5) Palataan kohta takaisin nykypäivään. Sitä ennen saat kertoa, jos mieleesi tulee vielä jotain, mitä haluat sanoa elämästäsi vuonna 2024.

Liite 7

Elämä tulevaisuudessa,
vuonna 2024

Millaista arki?

Mihin aika kuluu?

Ketkä tärkeitä ihmisiä? Mitä heidän
kanssa?

Millainen koti?

Mistä ja mihin rahaa?

Mitkä asiat tärkeitä?

Mikä saa onnelliseksi?

Mikä saa surulliseksi?

**Miten tilanteeseen
päästy?**

Mitä tehnyt?

Mitä tapahtunut?

Mitä valinnut?

Mitä odotat seuraavaksi?

Aiemmat pelot ja huolet?

Jos katsot taaksepäin
tulevaisuudesta, mistä asioista olit
9. luokkalaisena huolissasi
tulevaisuuden suhteen?

Mistä olit epävarma?

Mitä pelkäsit?

Miten pääsit eroon huolistasi?

**Oma tulevaisuutesi
verrattuna nykyisten
aikuisten
tulevaisuuteen?**

Jos vertaat sinun
elämääsi vuonna 2024 tämän
hetken aikuisten elämään
(esim. sisarukset,
vanhemmat)

Mitä eroja niissä on?